

KUNSTFORMIDLING

Betænkning fra udvalget vedr. formidling af billedkunst
kunsthåndværk, kunstnerisk formgivning og arkitektur

ex. 2

Betænkning nr. 1020 . København 1984

Forsidetryk
Richard Mortensen:
Esbjerg, serigrafi, 1980

trykt på genbrugspapir

ISBN 87-503-5186-9
Stougaard Jensen/København
Ka 00-48-bet.

INDHOLD

1.	Udvalgets nedsættelse og sammensætning	7
2.	Sammendrag	12
3.	Udvalgets generelle betragtninger om kunstformidling samt afgrænsningen og målsætningen for dets arbejde	22
3.1.	Billedkunstformidlingen i dag	22
3.2.	Formidlingen af kunsthåndværk, kunstnerisk formgivning og arkitektur	25
3.3.	Kunstnernes placering i kunstformidlingen	27
3.4.	Afgrænsningen af udvalgets arbejde	29
3.5.	Målsætning	30
4.	Udstillingsvirksomhed	31
4.1.	Udstillinger af billedkunst, kunsthåndværk, kunstnerisk formgivning og arkitektur	31
4.1.1.	Kunstmuseerne	31
4.1.2.	Folkebibliotekerne	33
4.1.3.	Kunstforeningerne	39
4.1.4.	Kunstnersammenslutningerne	40
4.1.5.	Vandreudstillingsorganisationerne	42
4.1.6.	Gallerierne	51
4.1.7.	Andre	52
4.1.8.	Udvalgets generelle overvejelser om udstillingsvirksomhed	54
4.2.	Udstillinger af billedkunst, kunsthåndværk, kunstnerisk formgivning og arkitektur i relation til udlandet	57
4.2.1.	Forholdene i andre nordiske lande	61
4.2.2.	Udvalgets overvejelser	62

5.	Formidling af billedkunst, kunsthåndværk, kunstnerisk formgivning og arkitektur gennem pressen og Danmarks Radio	65
5.1.	Generelle bemærkninger om mediernes rolle i formidlingen	65
5.2.	Dagspressen, ugeblade og andet	66
5.2.1.	Dagspressen	66
5.2.2.	Ugeblade m.v.	67
5.2.3.	Kunstmedarbejdernes arbejdsvilkår i dagspressen	67
5.2.4.	Journalistuddannelsen og billedkunststoffet	69
5.2.5.	Den indholdsmæssige side af kunstjourna- listikken	69
5.3.	Udvalgets overvejelser	71
5.4.	Kunstformidling gennem TV	74
5.5.	Udvalgets overvejelser	76
6.	Formidling af billedkunst, kunsthåndværk, kunstnerisk formgivning og arkitektur gennem kunstitidsskrifter	78
6.1.	Generelle bemærkninger om kunstitidsskrifter og deres betydning i formidlingen	78
6.2.	Udvalgets overvejelser	80
7.	Udstillingslokaler	84
7.1.	Udstillingsbygningen ved Charlottenborg	84
7.2.	Andre udstillingsbygninger og udstillings- lokaler	84
7.3.	Udvalgets overvejelser	87
8.	Udstillingsvederlag	91
8.1.	Indledning	91
8.2.	Eksisterende ordning i Danmark	92
8.3.	Vederlagsordninger i andre nordiske lande	94
8.4.	Udvalgets overvejelser	98

9.	Kunstneriske udsmykninger og kunstindkøb	102
9.1.	Statens Kunstfond	102
9.2.	Andre offentlige myndigheder, herunder amter og kommuner	103
9.3.	Udvalgets overvejelser	103
10.	Specielt om formidlingen af billedkunst, kunsthåndværk, kunstnerisk formgivning og arkitektur til børn og unge	105
10.1.	Eksisterende formidling til børn og unge	105
10.2.	Udvalgets overvejelser	108
11.	Udvalgets forslag	110
11.1.	Indledning	110
11.2.	Forslag til lov om støtte til kunst- formidling	110
11.2.1.	Støtte til udstillingsvirksomhed	111
11.2.2.	Støtte til udstillingslokaler	115
11.2.3.	Støtte til kunstdidsskrifter, kunst- bøger, videofilm m.m.	116
11.2.4.	Støtte til projekter specielt for børn og unge	117
11.2.5.	Statens Kunstformidlingsråd og amtsudvalg for kunstformidling	118
11.3.	Forslag om udstillingsvederlag	128
11.4.	Forslag om oprettelse af lokale kunstfonde	134
11.5.	Forslag om etablering af ordninger med ansættelse af kunstneriske konsulenter i amter og kommuner	136

BILAG

1. Udvalgets nedsættelse og sammensætning.

Den 21. januar 1980 nedsatte ministeren for kulturelle anliggender et udvalg, der fik til opgave at undersøge formidlingen af billedkunst, kunsthåndværk og kunstnerisk formgivning i Danmark.

Udvalgets kommissorium blev fastsat således:

Udvalget skal med udgangspunkt i den eksisterende formidling af billedkunst, kunsthåndværk og kunstnerisk formgivning fremsætte forslag om en udbygning og styrkelse af denne virksomhed, særligt med henblik på formidlingen af samtidskunst. Forslaget bør sigte på en spredning, geografisk og socialt, af billedkunst, kunsthåndværk og kunstnerisk formgivning. Udvalget skal i den forbindelse overveje udfærdigelse af et lovforslag om støtte til den del af kunstformidlingen, der ikke er omfattet af anden lovgivning.

Udvalget skal i sine undersøgelser inddrage spørgsmålet om udstillingslokaler og undersøge og vurdere spørgsmålet om udstillingsvederlag til kunstnerne.

Udvalget skal endvidere tage tilsvarende spørgsmål op til vurdering med henblik på international udveksling mellem Danmark og udlandet af officielle udstillinger af billedkunst, kunsthåndværk og kunstnerisk formgivning.

Udvalget er bemyndiget til at føre forhandlinger med kommunale myndigheder, organisationer og enkeltpersoner.

Udvalget, der antog navnet kunstformidlingsudvalget, fik ved nedsættelsen følgende sammensætning:

Kontorchef Hans Vilstrup (formand)

Museumsdirektør Lars Rostrup Bøyesen, Statens Museum for Kunst

Museumsdirektør Flemming Johansen, Statens Museumsnavn

Maleren Helge Ernst, Udstillingsbygningen ved Charlottenborg

Billedhuggeren Hein Heinsen, udpeget af Akademirådet

Maleren Jens Urup-Jensen, udpeget af Billedkunstnernes Forbund

Maleren Finn Brandstrup, udpeget af Sammenslutningen af danske

Kunstforeninger

Bibliotekskonsulent Anna Johansen, udpeget af Bibliotekstilsynet

Maleren Jan Jensen, udpeget af Komiteen for Internationale

Kunstudstillinger

Væveren Bodil Bødtker-Næss, udpeget af Danske Kunsthåndvær-

keres Landssammenslutning og Kunsthåndværkerrådet i forening

Maleren Bodil Kaalund

Arkitekt m.a.a. Jacob Blegvad

Museumsdirektør Knud W. Jensen, Louisiana.

Da maleren Helge Ernst ønskede sig fritaget for hvervet som medlem af udvalget, blev arkitekt m.a.a. Mogens Breyen, Udstillingsbygningen ved Charlottenborg, den 28. januar 1982 beskikket som nyt medlem af udvalget.

Som sekretær for udvalget blev udpeget fuldmægtig i ministeriet for kulturelle anliggender, cand.jur. Hanne Lundblad.

Udvalget har under sit arbejde nedsat en række arbejdsgrupper, der har haft til opgave at gennemarbejde forskellige problemkredse. I enkelte af grupperne har deltaget sagkyndige uden for udvalgets medlemskreds. Arbejdsgrupperne har haft følgende sammensætning:

Arbejdsgruppe til undersøgelse af udgivelsen af kunstitidsskrifter:

Knud W. Jensen

Hein Heinsen

Jan Jensen

Anna Johansen

Arbejdsgruppe vedrørende målsætningen for kunstudstillingsvirksomhed og vedrørende udarbejdelse af skitse til et centralt udstillingsorgans opbygning og funktion:

Helge Ernst
Hein Heinsen
Flemming Johansen
Jens Urup-Jensen.

Arbejdsgruppe vedrørende styrkelse af den eksisterende kunstudstillingsvirksomhed:

Hans Vilstrup
Lars Rostrup Bøyesen
Anna Johansen
Finn Brandstrup.

Arbejdsgruppe vedrørende international udveksling mellem Danmark og udlandet af officielle udstillinger af billedkunst, kunsthåndværk, kunstnerisk formgivning og arkitektur:

Hein Heinsen
Jan Jensen
Mogens Breyen
Kontorchef Hans Jacob Kjær.

Arbejdsgruppe til udarbejdelse af forslag til forbedring af kunstmuseernes mulighed for særudstillingsvirksomhed i forbindelse med revision af museumsloven:

Lars Rostrup Bøyesen
Flemming Johansen
Museumsinspektør Stig Miss.

Arbejdsgruppe vedrørende kunstneriske udsmykninger og indkøb:

Jan Jensen
Hein Heinsen
Jacob Blegvad.

Arbejdsgruppe vedrørende eventuelle særlige forhold i forbindelse med formidlingen af kunsthåndværk, kunstnerisk formgivning og arkitektur:

Jacob Blegvad
 Bodil Kaalund
 Bodil Bødtker-Næss
 Mogens Breyen
 Arkitekt m.a.a. Jan Trägårdh
 Keramikeren Bo Kristiansen
 Væveren Malone Dietrich.

Arbejdsgruppe vedrørende udstillingsvederlag:

Bodil Kaalund
 Anna Johansen
 Jens Urup-Jensen.

Arbejdsgruppe vedrørende kunstformidling specielt for børn og unge:

Flemming Johansen
 Jacob Blegvad
 Bodil Kaalund
 Jens Urup-Jensen
 Anna Johansen

Arbejdsgruppe vedrørende kunstformidlingen gennem dagspressen og DR.

Hans Vilstrup
 Hein Heinsen
 Lars Rostrup Bøyesen
 Bodil Kaalund
 Bodil Bødtker-Næss
 Journalist Bent Irwe.

Hanne Lundblad har deltaget i arbejdet i alle arbejdsgrupperne bortset fra arbejdsgruppen vedrørende formidlingen af kunsthåndværk, kunstnerisk formgivning og arkitektur og arbejds-

gruppen vedrørende kunstformidling gennem pressen og DR.
I den sidstnævnte gruppe har deltaget fuldmægtig Helvinn Høst Jensen, kulturministeriet.

Arbejdsgrupperne har afgivet rapporter til hovedudvalget, der har afholdt 13 møder.

Udvalget har haft møde med repræsentanter for kunstnersammenslutningerne, Foreningen af danske Kunstmuseer, Danske Billedkunstneres Fagforening, Skolernes Kunstforening, Kunstbibliotekselskabet og Foreningen af danske Kunstkritikere.

København, den 2. maj 1984.

Jacob Blegvad	Finn Brandstrup	Mogens Breyen
Bodil Bødtker-Næss	Lars Rostrup Bøyesen	Hein Heinsen
Jan Jensen	Knud W. Jensen	Anna Johansen
Flemming Johansen	Bodil Kaalund	Jens Urup-Jensen
Hans Vilstrup (formand)		

/Hanne Lundblad

/Helvinn Høst Jensen

2. Sammendrag.

Med baggrund i udvalgets kommissorium er betænkningens indhold afgrænset til behandling af formidling af arbejder, som produceres af kunstnere, og som formidles gennem eksisterende kunstformidlingsorganer. Udvalgets betænkning omhandler ikke amatørkunsten. Hovedvægten er lagt på formidlingen af samtidens kunst, dvs. hovedsageligt arbejder af nulevende kunstnere, jfr. afsnit 3.4.

Ligeledes med baggrund i kommissoriet har man afgrænset indholdet til at omfatte hovedsageligt den formidlingsvirksomhed, der ikke i dag henhører under anden særlig lovgivning. Museernes almindelige formidling af museernes samlinger, folkebibliotekernes udlån af kunst samt kunstfondets formidlingsvirksomhed er således kun omhandlet i betænkningen i det omfang, det har været nødvendigt til beskrivelse af de eksisterende forhold inden for kunstformidlingen.

Udvalget har alene beskæftiget sig med den del af kunstformidlingen, der henhører under kulturministeriets område.

Redegørelse for kunstnerenes levevilkår er ikke omfattet af betænkningen, men indgår i det omfang, de har relation til formidlingen.

Formidlingen af arkitekturen er ikke nævnt i kommissoriet, men er medtaget i udvalgets overvejelser og forslag som en kunstnerisk disciplin på linje med de andre kunstneriske discipliner, som er nævnt i kommissoriet.

Udvalget har kunnet konstatere, at der til formidlingen af billedkunst, kunsthåndværk, kunstnerisk formgivning og arkitektur kun ydes beskedne offentlige midler. Ud over de bevillinger, der ydes over museernes og bibliotekernes driftsbevillinger, gennem kunstfondloven samt gennem finanslovbevillinger til de statslige kunstmuseer, ydes der kun mindre statslige og kommunale midler til dette virksomhedsområde. Den bevilningsforøgelse, der i de seneste årtier har fundet sted

inden for teaterlivet, musiklivet og på filmens område, har ikke tilsvarende fundet sted på kunstformidlingsområdet.

Udvalget mener, at billedkunstens, kunsthåndværkets, den kunstneriske formgivnings og arkitekturens placering blandt de øvrige kunstneriske udtryksformer bør styrkes. Det er udvalgets opfattelse, at man gennem en styrkelse af billedkunsten m.m. kan medvirke til et bedre samfundsmiljø og til fremme af livskvaliteten for den enkelte. Trods en øget interesse for kunst i befolkningen er den jævnlige omgang med kunst ret begrænset, og befolkningens oplevelse og forståelse af kunsten begrænset. Dette har indvirkning på forholdene for kunstnerne, der ikke i samme omfang som andre har fået del i den almindelige velstandsstigning i samfundet.

Udvalget har som mål for sit arbejde haft at skabe mulighed for, at alle befolkningsgrupper får adgang til at gøre sig bekendt med samtidens kunst, at skabe grundlag for en styrkelse af den kunstneriske kvalitative kunst og at tilrettelægge formidlingen under iagttagelse af kunstnernes rettigheder, rimelige vederlæggelse samt i størst muligt omfang at inddrage kunstnerne i formidlingsarbejdet.

Væsentligt for udvalget har været at skabe grundlag for gennemførelse af en vederlagsordning for kunstnernes udlån af værker til udstillingsformål.

Udvalget har ønsket i større omfang end i dag at aktivisere amter og kommuner til at foretage kunstneriske udsmykninger og kunstindkøb samt til at ansætte kunstneriske konsulenter.

Betænkningens afsnit 4 - lo giver en beskrivelse af de eksisterende forhold på området og udvalgets overvejelser, mens afsnit 11 indeholder udvalgets forslag.

Afsnittet om udstillingsvirksomhed (afsnit 4) beskriver på baggrund af resultaterne af en spørgeskemaundersøgelse, der blev

foranstaltet af udvalget i 1980 om udstillingsvirksomhed i biblioteker, museer, kunstforeninger, amter og kommuner, den eksisterende udstillingsvirksomhed, dens omfang og støttemuligheder. Endvidere indeholder afsnittet en beskrivelse af Danmarks udstillingsvirksomhed med udlandet. Udvalget konkluderer, at der er behov for både en kvalitativ og kvantitativ udbygget udstillingsvirksomhed.

Udvalget har fundet det rigtigst at bygge videre på den eksisterende virksomhed, der tilgodeser bredden og det decentrale initiativ på udstillingsområdet. Samtidig har man imidlertid fundet det vigtigt at få styrket udstillingsvirksomheden med udlandet, der på et højt kunstnerisk kvalitativt niveau formidler billedkunsten. Udvalget går ind for, at der etableres en række støtteordninger til fremme af udstillingsvirksomheden i Danmark i form af rådighedsbeløb til museernes, folkebibliotekernes, kunstforeningernes, vandreudstillingsorganisationernes og kunstnersammenslutningernes udstillingsvirksomhed. Endvidere foreslås afsat særlige beløb til fremme af udvekslingen af udstillinger mellem Danmark og udlandet.

Afsnit 5 omhandler pressens og Danmarks Radios formidling af billedkunst, kunsthåndværk, kunstnerisk formgivning og arkitektur.

Udvalget har her konstateret en relativt ujævn journalistisk dækning af kunstneriske arrangementer og begivenheder m.v. og har fundet, at dette forhold bl.a. må ses i lyset af de til rådighed værende økonomiske og personalemæssige ressourcer i dagspressen.

For Danmarks Radios vedkommende gælder det efter udvalgets opfattelse, at man endnu ikke har fundet et tilfredsstillende udgangspunkt for selve den kunstformidlende proces via TV.

Udvalget finder det ønskeligt, at journalister og kunstanmeldere får adgang til mere fuldstændigt informationsmateriale

med det formål at kunne formidle dette videre til offentligheden.

Udvalget foreslår derfor, at der i tilslutning til sekretariatet for det i denne betænkning foreslåede kunstformidlingsråd etableres en informations- og dokumentationscentral.

Denne centrals funktion skal i første række være at betjene kunstformidlingsrådet, pressen, TV, kunstmuseerne, udstillingsstederne og andre med direkte faglig interesse i oplysningsmateriale. I forbindelse hermed spiller ikke mindst adgangen til videodokumentation en betydelig rolle.

I afsnit 6 gives en beskrivelse af den formidling, der sker gennem tidsskrifter. Udvalget har undersøgt en række tidsskrifters forhold og må konkludere, at der her er en let og overkommelig måde at formidle kunst på. Dog kan udgivelsen af tidsskrifter normalt ikke bære sig økonomisk i Danmark, idet markedet er alt for lille. Udvalget går derfor ind for, at der etableres en særlig støtteordning for kunstitidsskrifter.

I afsnit 7 beskrives de eksisterende lokaleforhold for udstillingsvirksomhed. Udvalget må konkludere, at der ikke er et tilstrækkeligt antal til udstillingsformål indrettede bygninger og lokaler til at dække en rimelig udstillingsvirksomhed. Udvalget går derfor ind for, at der på samme måde, som der er mulighed for støtte til indretning af musiklokaler, teaterlokaler og filmlokaler, skabes mulighed for i begrænset omfang at yde økonomisk støtte til indretning af lokaler, hvor kunstnere for beskedne midler kan udstille, hvor den lokale kunstforening eller andre kan afholde udstillinger, og hvor man kan vise vandreudstillinger af forskellig art.

I afsnit 8 gøres rede for problematikken omkring udstillingsvederlag til kunstnere, når de udlåner deres værker til udstillinger. Udvalget konkluderer, at der bør betales kunstnerne vederlag for den brug, samfundet gør af deres værker i forbindel-

se med udstillingsvirksomheden. I forbindelse hermed stiller udvalget forslag om, at der i størst mulig udstrækning skabes grundlag for gennemførelse af en ordning, der sikrer, at kunstnerne, når de udlåner egne værker til udstillinger, ikke har udgifter i forbindelse med udstillingen, og at de får betaling for at stille værker til rådighed for udstillingen.

Udvalget foreslår, at gennemførelsen sker i form af kollektive aftaler mellem kunstnerorganisationerne og de offentlige myndigheder, der helt eller delvis finansierer udstillingsvirksomheden på tilsvarende måde som i Norge og Sverige. Udgifterne til udstillingsvederlag til kunstnerne foreslås afholdt af den enkelte udstillingsarrangør over udstillingsbudgettet på den måde, at udgifterne til udstillingsvederlag optages på institutionens budgetter på samme måde som andre udstillingsudgifter. Det er en afgørende forudsætning for udvalgets forslag, at der fra de offentlige bevilgende myndigheders side stilles de fornødne bevillinger til rådighed til dækning af merudgifter ved en erlæggelse af vederlag, således at krav om betaling af vederlag ikke får den virkning, at udstillingsaktiviteterne begrænses væsentligt. Man forventer således, at stat, amter og kommuner, såfremt de indgår aftale med kunstnerorganisationerne om betaling af udstillingsvederlag, er indstillet på at forøge de offentlige institutioners driftsbevillinger til dækning af ekstraudgifter, som betaling af udstillingsvederlag vil medføre, ligesom tilskud til enkeltarrangementer og tilskud til driften af enkelte private institutioner må afpasses efter, at der betales vederlag.

Udvalget foreslår vederlaget fastsat til for tiden 12 % p.a. af det udlånte kunstværks værdi, dvs. den af kunstneren fastsatte værdi, der ligger til grund for fastlæggelsen af forsikringsværdien. Vederlag tilkommer alene professionelle kunstnere, der er danske statsborgere, eller som virker som kunstnere i Danmark. Ordningen foreslås alene at skulle omfatte originalværker og udlån til offentlige udstillinger, dvs. udstillinger der er tilgængelige for offentligheden eller en større kreds af personer.

Det er vigtigt for udvalget at få fastslået princippet om, at kunstnerne bør have betaling, når de udlåner deres arbejder i udstillingsøjemed. Det er udvalgets forventning, at den foreliggende betænkning vil være medvirkende til, at der skabes forståelse blandt udstillingsarrangører for, at det er rimeligt og naturligt, at kunstnerne får vederlag i forbindelse med udlån.

I afsnit 9 beskrives de eksisterende ordninger omkring kunstneriske udsmykninger og kunstindkøb. Udvalget er nået til den konklusion, at der bør kunne ske en udbygning af denne virksomhed i amter og kommuner. Udvalget har udarbejdet nogle vejledende regler for, hvorledes man kunne tænke sig lokale kunstfonde etableret.

Udvalget foreslår, at der i landets kommuner og amter oprettes lokale kunstfonde, der kan tage initiativer til og gennemføre udsmykninger og kunstindkøb på lokalt plan. Virksomheden foreslås finansieret ved, at der hvert år på kommunens/amtets budget afsættes en bevilling svarende til 1 % af udgifterne til nyt byggeri i kommunen/amtet. Fondene foreslås ledet af en bestyrelse sammensat af kommunale/amtskommunale repræsentanter samt kunstnerrepræsentanter. Udvalget lægger vægt på, at fondene bliver selvstændige fonde, hvor afgørelserne træffes endeligt af fondenes ledelse.

I tilknytning til dette afsnit kan også nævnes udvalgets forslag om etablering af ordninger med ansættelse af kunstneriske konsulenter i amter og kommuner. Udvalget mener, at man gennem et sådant konsulentarbejde kunne forbedre kunstens placering i lokalmiljøet. Udvalget har nærmere opregnet, hvilke opgaver man naturligt kunne få udført af kunstneren. Det drejer sig om rådgivningsopgaver i forbindelse med udstillingsvirksomhed, kunstindkøb, udstillingslokaler m.m. samt specielt formidlingsvirksomhed på skoler og andre institutioner i lokalsamfundet.

I afsnit 10 beskrives specielt formidlingen til børn og unge.

Udvalget konkluderer, at det er vigtigt dels at skabe mulighed for dels at finde den rigtige måde at formidle kunst til børn. Udvalget går ind for, at der skabes øgede støttemuligheder for udstillingsvirksomhed i skoler, gymnasier m.fl., og at der etableres en særlig støtteordning til fremme af lokale forsøgs projekter for børn og unge, hvor børn, undervisnings- eller børneinstitutioner samt kunstnere indgår i et nærmere samarbejde.

Udvalgets forslag, der er nærmere beskrevet i afsnit 11, går i det hele ud på at få etableret en sammenhæng og i størst muligt omfang en fælles struktur inden for det kunstformidlende område. Dette har man ment at kunne opnå gennem et forslag til lov om kunstformidling og oprettelse af et Statens Kunstformidlingsråd og amsudvalg for kunstformidling.

Lovforslaget er udarbejdet efter musiklovens model. I lovforslaget opregnes de forskellige områder, der foreslås støttet i henhold til loven således:

- 1) Kunstmuseers udstillinger af samtidskunst.
- 2) Folkebibliotekers kunstudstillingsvirksomhed.
- 3) Kunstforeningers udstillingsarrangementer.
- 4) Kunstnersammenslutningers udstillingsvirksomhed.
- 5) Vandrestillingsorganisationers kunstudstillingsvirksomhed.
- 6) Kunstudstillinger arrangeret af andre.
- 7) Præsentation af dansk kunst i udlandet.
- 8) Præsentation af udenlandsk kunst i Danmark.
- 9) Udgivelse af tidsskrifter om kunst.
- 10) Dokumentations- og informationsvirksomhed.
- 11) Indretning og forbedring af lokaler til udstillingsvirksomhed, herunder anskaffelse af udstillingsudstyr og inventar.
- 12) Projekter specielt for børn og unge.

Til at rådgive ministeriet vedrørende ydelse af tilskud efter loven foreslås oprettet Statens Kunstformidlingsråd og amtsudvalg for kunstformidling.

Specielt hvad angår relationerne til udlandet er udvalget nået til den konklusion, at den nuværende udveksling af udstillinger foregår på et for tilfældigt grundlag, og at der er behov for et permanent organ, der kan koordinere arbejdet samt udføre det fornødne praktiske arbejde med gennemførelse af udstillinger af kunst. Samtidig er der behov for en ekspertise med kontakter til udlandet, der kan foretage opsøgende virksomhed i udlandet med henblik på løbende at få udenlandske udstillinger til Danmark og at søge disse placeret i naturlige sammenhænge samt behov for en ekspertise, der i større omfang end i dag kan få placeret danske udstillinger på de rette steder i udlandet.

Udvalget foreslår disse opgaver tillagt kunstformidlingsrådet, hvor man kan få koordineret den danske og udenlandske udstillingsvirksomhed.

Rådets opgaver foreslås herefter at skulle være følgende:

at rådgive ministeren for kulturelle anliggender om anvendelsen af de midler, der efter loven stilles til rådighed for kunstformidlende virksomhed,

at rådgive ministeren for kulturelle anliggender om anvendelsen af andre end de under loven afsatte midler, der er til rådighed til international udveksling af udstillinger af billedkunst, kunsthåndværk, kunstnerisk formgivning og arkitektur samt i øvrigt at rådgive ministeren i kunstudstillingsforhold, der vedrører Danmarks kulturelle samarbejde med udlandet,

at udpege danske kunstnere til officiel dansk deltagelse i internationale udstillinger,

at varetage det praktiske arbejde i forbindelse med gennemførelse af kunstudstillinger med udlandet i det omfang, dette ikke udføres af udstillingsarrangørerne selv, og

at distribuere danske og udenlandske kunstudstillinger i Danmark.

Rådet skal endvidere selv kunne stille forslag til kulturministeren om anvendelsen af midler afsat til udveksling af officielle udstillinger af billedkunst, kunsthåndværk, kunstnerisk formgivning og arkitektur mellem Danmark og udlandet.

Rådet foreslås sammensat af repræsentanter for kunstnerorganisationer og kunstformidlingsinstitutioner.

En forudsætning for, at rådet vil kunne udføre sine opgaver tilfredsstillende, er imidlertid, at der til varetagelse af den særlige initiativtagende, rådgivende og operative side af virksomheden, som rådet skal udføre i relation til udlandet, ansættes kunstnere eller andre kunstkyndige. Man foreslår derfor en til rådets sekretariat knyttet kunstkyndig konsulent med særligt indseende i kunstlivet på det udenlandske område. Endvidere foreslår man en kunstkyndig konsulent knyttet til sekretariatets funktioner i forbindelse med den virksomhed, der har relation til indlandet.

Selv om der blandt udstillingsarrangører er et udbredt ønske om at bevare det decentrale initiativ til udstillinger, er udvalget nået til den konklusion, at der er behov for en distributionsvirksomhed i forbindelse med udstillinger. Mange udstillinger, der kunne bruges som vandreudstillinger, bliver aldrig vist andre steder end der, hvortil de er etableret, på grund af problemer i forbindelse med transporten m.m. Udvalget foreslår derfor, at kunstformidlingsrådet overtager dels de distributionsopgaver, der i dag udføres af Vandreudstillingernes Sekretariat, dels distributionsopgaver for andre udstillingsarrangører inden for et nærmere angivet omfang. Udvalget anslår, at der igennem rådets sekretariat bør skabes kapacitet til ca. 600 årlige ophængninger. Sekretariatets kapacitet må om fornødent senere udvides.

I amterne foreslås nedsat amtsudvalg for kunstformidling med den op-

gave at fremme formidlingen af kunst i amtet. Disse udvalg skal medvirke til at samordne kunstudstillingsvirksomheden i amtet og skal afgive indstilling til amtsråd og Statens Kunstformidlingsråd om støtte til kunstformidlingsvirksomhed.

Udvalgets forslag kan herefter kort skitseres således:

- 1) Med hjemmel i lov om kunstformidling skabes en række tilskudsordninger til kunstformidlende formål.
- 2) Som rådgivende organ ved administrationen af disse ordninger samt til varetagelse af initiativtagende, rådgivende og praktisk arbejde i forbindelse med udvekslingen mellem Danmark og udlandet af udstillinger af billedkunst, kunsthåndværk, kunstnerisk formgivning og arkitektur foreslås oprettet Statens Kunstformidlingsråd og amts udvalg for kunstformidling.
- 3) Forslag om udstillingsvederlag til kunstnere.
- 4) Forslag om lokale kunstfonde.
- 5) Forslag om ansættelse af kunstneriske konsulenter i amter og kommuner.

3. Udvalgets generelle betragtninger om kunstformidling samt afgrænsningen og målsætningen for dets arbejde.

3.1. Billedkunstformidlingen i dag.

Trods en stærkt øget kunstinteresse er det endnu kun en begrænset del af den danske befolkning, som har et førstehåndskendskab til bildende kunst. Det skyldes ikke blot geografiske grunde, men også - og måske ikke mindst - at mange ikke er motiverede for at se kunst, specielt ikke den moderne kunst. Mange har ikke råd til eller interesse for at anskaffe kunst til hjemmene. Det er stadig således, at det kun er i visse snævrere kredse, at der er tradition for at anskaffe original kunst. I skolen møder børn og unge kun i begrænset omfang levende kunst, og også på arbejdspladserne hører det endnu til undtagelserne. Folk skal således hovedsageligt selv opsøge kunsten, selvom der i stadigt større omfang finder udsmykning sted af offentlige bygninger og anlæg, ligesom der også i større omfang finder indkøb af kunst sted til offentlige institutioner.

Det må anses for væsentligt i en tid, hvor vi omgives af standardiserede industriprodukter, og hvor man påvirkes af en strøm af ikke-kunstnerisk billedstof, der konkurrerer om eller påtvinger sig publikums opmærksomhed, at der skabes øgede muligheder for kontakt til kunstneriske og håndværksmæssige værker for herigennem at modtage den påvirkning, der udgår fra det originale kunstværk. Skal kunsten ikke blive trængt helt i baggrunden, er det nødvendigt, at man fra det offentliges side hjælper kunsten til at gøre sig stærkere gældende. Kunsten bearbejder virkeligheden på en mere omfattende måde end det kommercielle billede, hvilket bl.a. gør kunsten så betydningsfuld.

I billedet, tegningen, maleriet eller fotografiet, i film og fjernsyn er der en enestående evne og magt til at nå ud til alle, til at oplyse og afsløre, til at fange en handling eller vise en sindsstemning.

En familie i Danmark i dag uden et TV-apparat turde være et særsyn. I nutidsmenneskets verden er billedet kommet til at spille en ny og betydningsfuld rolle i forhold til den rolle, billedet har haft i alle tidligere perioder i menneskets historie. Efter 30 års TV-kultur betragter nutidsmennesket denne ny billedverden som en selvfølgelighed.

Men der er få steder i undervisningssektoren - bortset fra universitetsniveau og undertiden gymnasieniveau - hvor der gives undervisning i billedbeskrivelse, en analytisk og fortolkningsmæssig behandling af billedet, som vi ser det i aviser, TV og andre steder.

Dog kan billedets visuelle elementer beskrives. Ifølge "Ordbog over det danske sprog", bd. 2, København 1975, vil beskrive sige "at fylde et ark papir med ord". Vil man beskrive TV, film eller billeder, må man fylde et ark papir med ord om en virkelighed, der ikke er defineret af ord.

Den stigende anvendelse af billeder i TV-kulturen, film, tegneserier, plade- og bogomslag, i reklamer osv. medfører, at ingen eller kun meget få mennesker giver sig til at omsætte den billedmæssige oplevelse i ord. Billedoplevelsen forbliver ordløs, og billedkulturen får sine egne normer. Vi må groft taget sige, at de børn, der fødes nu, og de, der er blevet født og er vokset op i de sidste 20 år, har set TV fra de kunne sanse og haft tegneserier i hånden og billedbøger for øje fra deres første leveår. Den nuværende ungdomsgeneration har fået andre normer og holdninger over for billedet, end man tidligere havde, men denne generation har kun fået begrænset undervisning i billedbeskrivelse, billedanalyse eller fortolkning gennem den undervisning, der finder sted i folkeskolen i formning og den undervisning, der finder sted i gymnasiet i formning, kunstforståelse og dansk.

Tegneserier har deres egne krav, og aflæsning af tegneserier vil nok i længden føre til en kvalitetsfølelse, som man

kan se i købernes afvisning af de meget primitive tegneserier, der undertiden er forsøgt udgivet.

Aviser, særlig middagsbladene bruger billeder mere og mere, ugebladene ligeså. Vi har jo ligefrem et "Billedblad".

I ugebladene og i reklameindustrien sker en stigende manipulation med billedet, en manipulation som man også kan se billedet blive udsat for politisk.

Billedkunsten, som burde have en fremtrædende rolle i samfundet som bærer af nye ideer, har i forhold til billedets placering i øvrigt trange kår. Man kan se billedkunst på museer og udstillinger, men f.eks. har man i Danmark været umådelig tilbageholdende med anvendelse af billedkunst til stor muraludsmykning såvel indvendig som udvendig på vor moderne arkitektur.

Den kunstformidling, der eksisterer i dag, varetages hovedsageligt af Statens Kunstfond, der iværksætter kunstneriske udsmykninger og indkøber kunst til fordeling blandt institutioner, af amtslige og kommunale kunstfonde eller kulturudvalg, af museerne, der for en stor del udstiller ældre kunst, af bibliotekerne, af kunstnernes udstillingsgrupper, af private kunstforeninger og af udstillingsorganisationer som Kunst på Arbejdspladsen, Arbejdernes Kunstforening, Skolernes Kunstforening, Sammenslutningen af danske Kunstforeninger, Gymnasiernes Vandreudstilling og Seminarernes Vandreudstilling - de sidste 3 i et vist samarbejde i Vandreudstillingernes Sekretariat - gennem de af dem etablerede vandreudstillinger. Herudover foregår en meget betydelig udstillingsvirksomhed gennem de private større eller mindre gallerier. En særlig del af kunstformidlingen med relation til udlandet varetages af Komiteen for Internationale Kunstudstillinger. Udover den kunstformidling, der sker gennem udstillingsvirksomhed, foregår kunstformidlingen gennem presse, radio og fjernsyn, gennem udgivelser af bøger og tidsskrifter om kunst,

gennem de af oplysningsforbundene, folkeuniversitetet, folkehøjskolerne m.fl. foranstaltede kursus og foredragsrækker om kunst i videre forstand, samt i øvrigt gennem private initiativer af forskellig art.

Det er en kendsgerning, at der til billedkunstformidling kun ydes beskedne offentlige midler. Ud over de bevillinger, der ydes over museernes og folkebibliotekernes budgetter samt gennem loven om Statens Kunstfond og gennem finanslovbevillinger til statslige kunstmuseer, ydes der i dag på finansloven en bevilling på 802.400 kr. (fl. 83) til vandrestillinger i provinsen, 260.000 kr. (fl. 83) til Oplysningsforbundenes Kunstillæg, 300.000 kr. (fl. 84) til yngre kunstneres udstillingsvirksomhed, en tipsbevilling på 450.000 kr. (tips 83) til kunstnersammenslutningerne samt en tipsbevilling på 500.000 kr. (tips 83) til Komiteen for Internationale Kunst-udstillinger virksomhed. Herudover ydes af tipsmidlerne og andre rådighedsbeløb mindre éngangsbevillinger til konkrete formål samt af midler til kulturelt samarbejde med udlandet tilskud til udstillingsvirksomhed med udlandet. Også amter, kommuner og private fonde yder i begrænset omfang éngangstilskud til konkrete formål.

3.2. Formidlingen af kunsthåndværk, kunstnerisk formgivning og arkitektur.

Det er udvalgets principielle opfattelse, at formidlingen af kunstnerisk formgivning og kunsthåndværk ikke adskiller sig væsentligt fra formidlingen af billedkunst, og at problemerne er de samme for formidling af kunsthåndværket og den kunstneriske formgivning som for formidlingen af billedkunst. Hvor andet ikke er særligt nævnt, omfatter udvalgets betragtninger og forslag da også hele området. Specielt for kunsthåndværket gælder, at både formidlingen af arbejdsprocessen og det færdige produkt er vigtig. Formidlingen af arbejdsprocessen er

vigtig, fordi den har en dyb oprindelse i folkekultur og folkekunst og den originale fremstilling af vor hverdags brugsting. Desuden er den direkte baggrund for de industriprodukter, der omgiver os, og som vi daglig bruger, for eksempel det tøj vi har på kroppen, den kop vi drikker af, det tæppe vi går på. En almen formidling af disse arbejdsprocesser har derfor stor kulturel værdi for de nye generationer, der kun har kontakt med de færdige industriprodukter.

Formidling af arbejdsprocessen vil kunne give større forståelse for de færdige kunsthåndværkerprodukter, hvis formidling igen kan medvirke til en bedre kvalitetsfølelse og en mere kritisk holdning til de produkter, vi bruger i hverdagen.

Formidlingen af arkitekturen er ikke nævnt i udvalgets kommissorium, men udvalget betragter arkitekturen som en kunstnerisk disciplin på linje med de andre kunstneriske discipliner, som er nævnt i kommissoriet. Arkitekturen er da også indgået i udvalgets arbejde og indgår i udvalgets forslag.

I modsætning til en stor del af de øvrige kunstneriske udfoldelser i samfundet er det karakteristisk for arkitekturen, at udover ved den direkte konfrontation med et bygningsværk kan selve produktet kun formidles til en bredere kreds gennem en reproduktion af selve arkitekturværket i form af tegninger, modeller, fotostater eller igennem film og television.

Arkitektur og arkitekter som kunst og som kunstnere har et uhyre bredt arbejdsfelt, fra grafik over industriel design og møbler, igennem rumindretning til egentlige bygninger og bygningsanlæg, til byplaner, hele bykvarterer og bydele for ikke at forglemme haver og hele landskaber.

Der er et stort behov for formidling af forståelse for de

kræfter og intentioner, som former vore fysiske omgivelser. Specielt synes befolkningen meget lidt bevidstgjort om de kunstneriske aspekter i arkitekturen, og om at der er andre væsentlige faktorer end rationalitet og økonomi, der bør være bestemmende for det, arkitekter beskæftiger sig med.

3.3. Kunstnernes placering i kunstformidlingen.

Det er vigtigt at fastslå, at al kunstformidling hviler på de af kunstnerne skabte kunstværker, således at der uden disse intet var at formidle. Samfundet erkender, at det har brug for disse værker, og det må derfor være dets opgave at sikre, at vilkårene for, at kunstnerne kan producere, er rimelige. Det er en klar opfattelse, at det økonomiske udbytte af kunsten ikke i rimeligt omfang er kommet kunstnerne til gode; men andre led, der er implicerede i formidlingen, og at der ikke i dag er noget rimeligt forhold imellem den nytte, samfundet har af de kunstneriske produktioner, og den indtjening, som de fleste kunstnere har.

Det er et arbejde at være kunstner, og dette arbejde består først og fremmest i at skabe kunst. Produktionen er derfor også i forhold til samfundet kunstnerens primærfunktion, og samfundet må i størst muligt omfang give kunstnerne mulighed for at afsætte deres produktion eller at bruge deres produktioner i forskellige sammenhænge. Selve den kunstneriske produktion må være grundlaget for kunstnernes eksistens, og der må derfor betales rimeligt for brugen og erhvervelsen af deres værker.

Som producenter får kunstnerne i dag hovedsageligt kun betaling, når de sælger deres kunstværker, og når de udfører udsmykningsopgaver. I de fleste andre sammenhænge, hvor man bruger deres værker, modtager de ikke betaling i nævneværdigt omfang.

Med udvalgets forslag om udstillingsvederlag til kunstnerne for udlån af deres værker og forslaget om øgede støttemulig-

heder for udstillingsvirksomhed, skulle der kunne skabes grundlag for en rimelig vederlæggelse i forbindelse med udstillingsvirksomhed.

Imidlertid må det være rimeligt og et mål, at kunstnerne også i andre forbindelser, hvor værkerne er til rådighed for samfundet, får en form for vederlag. Der arbejdes for tiden på forskellige muligheder, således afgifter på udlån af billedkunst fra kunstabliotekerne, afgift når billeder, kunstneren har afhændet, fremvises på offentlige udstillinger, og afgift ved salg af kunstværker på offentlige auktioner.

Mulighederne for øgede kunstindkøb og udsmykninger behandles i afsnittet om oprettelse af lokale kunstfonde, jfr. betænkningens afsnit 11.4.

Støtte til den kunstneriske produktion ydes gennem Statens Kunstfonds legatydelse og de livsvarige ydelser på finansloven.

Udover at benytte kunstnernes værker kan samfundet også i mange tilfælde benytte kunstnerne til opgaver, der har relation til deres kunstneriske virke, og som de i kraft af deres skabende evner har særlige forudsætninger for at udføre.

Udgangspunktet for kunstnernes deltagelse i sådanne andre opgaver bør være, at det arbejde, som kunstneren skal medvirke i, knytter sig så tæt som muligt til kunstnerens egne arbejder. Kun til disse har kunstneren normalt et naturligt engagement. Det kan dreje sig om foredragsvirksomhed i forbindelse med en udstilling af egne arbejder, hvor netop kunstnerens egen formidling ofte skaber den bedste kontakt mellem kunstner og publikum, og således giver den formidlingsmæssigt bedste effekt. Det kan endvidere dreje sig om tilrettelæggelse af katalog, udfærdigelse af plakat, film og videomateriale.

Det forudsættes, at kunstnerne vederlægges for udførelse af sådanne opgaver. De øgede muligheder for støtte til udstillingsvirksomhed m.m. forudsættes også at komme denne del af kunstformidlingen til gode.

Men samfundet kan i videre omfang gøre brug af kunstnerne. Samfundet har brug for kunstkonsulenter. En sådan funktion er for kunstnerne naturligvis en sekundær funktion, som nogle kunstnere er egnede til mere end andre, og som nogle slet ikke ønsker eller kan forventes at påtage sig. Og disse sekundære funktioner skal ikke være nødvendigt grundlag for eksistens. Der henvises i øvrigt til udvalgets forslag under afsnit 11.5.

3.4. Afgrænsningen af udvalgets arbejde.

Ved formidling forstår udvalget i princippet al virksomhed, der udbreder kendskabet til, oplevelsen af og forståelsen for kunst. Udvalget har alene beskæftiget sig med den kunst, der produceres af professionelle^{x)} kunstnere og den formidling, der foregår gennem eksisterende kunstformidlingsorganisationer, og som udvalget har fundet væsentlig. Hovedvægten er i overensstemmelse med kommissoriet lagt på formidlingen af samtidens billedkunst, kunsthåndværk m.m. Udvalget forstår ved samtidskunst hovedsageligt arbejder af nulevende kunstnere. Den formidlingsvirksomhed, der allerede er omfattet af særlig lovgivning, indgår ikke i udvalgets forslag og er kun omhandlet i det omfang, det har været nødvendigt til beskrivelse af de eksisterende forhold på området. Kunstmuseernes almindelige

x) Udvalget følger her den definition af kunstner, der er fastlagt i Unescos rekommandation vedrørende kunstnerens stilling, vedtaget 24/10 1980, således: kunstner skal betyde ethvert individ, som skaber eller giver skabende udtryk for eller genskaber kunstværker, som anser sit kunstneriske virke for en væsentlig del af sit liv, som på denne måde bidrager til udvikling af kunst og kultur, og som anerkendes eller beder om anerkendelse som kunstner, hvadenten han er bundet af ansættelsesmæssige eller tilknytningsmæssige relationer eller ej.

formidling af museernes samlinger, folkebibliotekernes udlånsvirksomhed af kunst og Statens Kunstfonds formidlingsvirksomhed er således ikke behandlet i udvalget. Det samme gælder spørgsmålet om oprettelse af et museum for moderne kunst i København. Undersøgelse om kunstneres levevilkår er ikke omfattet af betænkningen, men kunstnernes forhold er behandlet i det omfang, de har relation til formidlingen.

3.5. Målsætning.

Med baggrund i det tidligere i afsnittet anførte har udvalget som overordnet mål for sit arbejde opstillet følgende:

Målet for al formidling af kunst er at skabe mulighed for, at alle befolkningsgrupper får adgang til at gøre sig bekendt med samtidens billedkunst, kunsthåndværk og kunstnerisk formgivning samt arkitektur og derigennem at udvikle den enkeltes interesse for, forståelse for og oplevelse af kunsten. Der må skabes den mest omfattende dialog mellem kunsten på den ene side og de folkelige og sociale aktiviteter på den anden side.

Målet er endvidere at skabe grundlag for en styrkelse af den kunstnerisk kvalitative kunst i forhold til den kommercielt prægede del af billedproduktionen, herunder at skabe grundlag for en styrkelse af formidling af dansk kunst i udlandet og udenlandsk kunst i Danmark.

Målet er endeligt at tilrettelægge formidlingen under iagttagelse af kunstnernes rettigheder og rimelige vederlæggelse samt i størst muligt omfang at inddrage kunstnerne i formidlingsarbejdet.

4. Udstillingsvirksomhed.

4.1. Udstillinger af billedkunst, kunsthåndværk, kunstnerisk formgivning og arkitektur.

I begyndelsen af udvalgets arbejde indhentede udvalget gennem en spørgeskemaundersøgelse oplysninger om den kunstformidling, herunder udstillingsvirksomhed, der foregår gennem provinsens kunstmuseer, folkebibliotekerne, kunstforeningerne, vandreudstillingsorganisationerne samt amter og kommuner. Resultaterne af undersøgelsen er beskrevet i de følgende afsnit under de respektive områder. Undersøgelsen har som grundlag haft virksomheden i 1979. Generelt viste undersøgelsen, at der var stor interesse for selv at etablere udstillinger, men at begrænsede midler - og for nogle også begrænsede lokalemæssige og personalemæssige muligheder - gjorde aktiviteten mindre end ønskeligt. Der var kun begrænset interesse for central distribution af udstillinger - dvs. udstillinger sammensat af en central institution - som eneste form for udstillingsvirksomhed. En del - hovedsageligt blandt folkebibliotekerne, mindst blandt kunstmuseerne, - udtalte interesse for at kunne supplere egne udstillinger med udstillinger fra en central institution.

4.1.1. Kunstmuseerne.

Kunstmuseerne i København og provinsens kunstmuseer har ud over deres museale virksomhed en skiftende udstillingsvirksomhed af fortidens og samtidens kunst, der i dag betragtes som en væsentlig del af et museums aktivitet. Gennem spørgeskemaundersøgelsen, der har omfattet landets provinsmuseer, har udvalget ønsket at få oplysning om museernes særudstillinger, deres lokalemæssige forhold, deres bevillingsmæssige forhold m.m.

Af de fra 24 kunstmuseer modtagne svar fremgår, at langt de fleste kunstmuseer i større eller mindre omfang arrangerer særudstillinger. Disse udstillinger har ofte sammenhæng med museets hovedformål og udgangspunkt i museets egne samlinger, men kan også være udstillinger uden en sådan tilknytning. Særudstillingsvirksomheden finansieres normalt gennem særlige

udstillingsbudgetter, der indgår som en del af museets totale budget. Ofte er tilskud udefra til gennemførelse af særlige arrangementer nødvendige. Udstillingsforholdene er meget forskellige, men de fleste steder er der rimeligt gode rum og lysfaciliteter, omend det selv for store museer som Århus, Randers og Odense er en delvis forudsætning, at den permanente ophængning må vige for temporære arrangementer, noget der er absolut hovedreglen mindre steder som f.eks. Hjørring, Rønne, Skive, Vejle, Vejen m.fl. De fleste museer har i dag faguddannet personale. Som helhed må det konstateres, at landets kunstmuseer står ganske veludrustede til formidlingsfremstød og meget gerne vil deltage i sådanne, men at de økonomiske forhold, hvilket ikke mindst giver sig udslag i underbemanding både i de ledende og de tekniske afdelinger, i praksis lægger en stærk dæmper på aktiviteterne. Langt den største del af museerne ønsker selv at arrangere udstillinger og ønsker ikke blot at være modtagere af udstillinger, der arrangeres af en central institution. En mindre del ønsker dog gerne sådanne udstillingstilbud som supplement til egne udstillinger.

Udvalget har overvejet, hvorvidt kunstmuseernes særudstillings virksomhed som et naturligt led i kunstmuseernes virksomhed bør søges løst inden for museumslovens rammer. Da det imidlertid ikke harmonerer med principperne i museumsloven at tilvejebringe særlige ordninger for kunstmuseernes særudstillingsvirksomhed, har man besluttet at lade den del af denne virksomhed, der vedrører formidlingen af samtidskunsten, indgå i udvalgets overvejelser til en fremtidig struktur inden for kunstformidlingsområdet. Det er udvalgets opfattelse, at netop denne virksomhed har en væsentlig og naturlig tilknytning til udvalgets øvrige arbejde.

Udvalget finder, at netop museernes personalemæssige og lokalemæssige forhold gør, at der her er særlige forudsætninger for en øget udstillingsvirksomhed, også af nulevende kunstneres arbejder. Den virksomhed, der allerede foregår i dag, og som normalt har rodfast i det lokale og en indfaldsvinkel til

det pågældende museums samlinger, bør efter udvalgets mening styrkes gennem museernes udstillingsbudgetter. Men herudover er der behov for iværksættelse og fremme af udstillinger med et bredere sigte, som ikke kan produceres af et enkelt museum. Typisk vil der være tale om arrangementer, der nødvendiggør, at flere museer går sammen om at producere den pågældende udstilling, eller et arrangement, hvor et museum producerer en udstilling med henblik på, at den kan vises på andre museer. En sådan virksomhed vil give mulighed for større og mere varierede og kvalificerede udstillingstilbud på de enkelte museer, og samtidig være til hjælp for museer, hvis personale-mæssige ressourcer og økonomiske midler ikke giver mulighed for selv at producere udstillinger til en ønskelig udstillingsaktivitet.

4.1.2. Folkebibliotekerne.

Kunstudstillinger er i mange biblioteker en væsentlig del af arrangementsvirksomheden. Udvalget har foretaget en undersøgelse af den samlede kunstudstillingsvirksomhed i alle folkebiblioteker. 212 biblioteker (85,8 % af samtlige bibliotekssystemer) svarede.

Heraf fremgik det, at hovedparten af udstillinger og arrangementer afholdes i hovedbibliotekerne. Der er dog mange "hvide pletter" på udstillingslandkortet. Godt 1/3 af biblioteker med udstillinger i eget regi ligger i hovedstadsområdet (København og Frederiksberg kommuner, København, Frederiksborg og Roskilde amtskommuner).

Besvarelserne viser, at der er en sammenhæng mellem lokale forholdene og omfanget af udstillingsvirksomhed. Det er markant, at der er egne i Danmark, hvor meget få biblioteker har lokalemæssige muligheder for udstillingsvirksomhed. Det gælder f.eks. Fyns og Viborgs amtskommuner, og det gælder i høj grad biblioteker i landdistrikter.

Mange steder er økonomien og personalemangel årsag til mang-

lende eller ringe udstillingsvirksomhed. Enkelte biblioteker anfører, at kunstudstillingsvirksomheden er overladt til den lokale kunstforening, det lokale eller regionale kunstmuseum eller galleri.

78 biblioteker har indsendt fortegnelser over udstillinger arrangeret i 1977, 1978 og 1979. De viser en meget varieret udstillingsvirksomhed med en ret jævn fordeling af de forskellige former for kunst: malerier (mere end 1/4 af samtlige udstillinger), akvareller, tegninger, grafik, fotografier, billedtæpper, kunsthåndværk, plakater, skulpturer (ikke så mange som f.eks. malerier og grafik). I en hel del tilfælde er der tale om blandede udstillinger.

92 biblioteker svarede på spørgsmålet, hvordan biblioteket fik udstillingerne. 37 havde selv arrangeret kunstudstillingerne (f.eks. kontaktet kunstnerne, ladet udarbejde plakat, katalog m.m.). 17 havde modtaget udstillinger fra andre instanser og 38 havde både arrangeret selv og modtaget fra andre instanser. Som svar på spørgsmålet "Fra hvilke instanser har biblioteket modtaget kunstudstillinger", nævner en del Danmarks Biblioteksforening, som tilbød et par vandreudstillinger med billedkunst i den pågældende periode. Flere nævner lokale kunstforeninger, kunstnerne selv og gallerier. Herudover nævnes en række forskellige instanser og organisationer.

92 svarede ja til spørgsmålet, om biblioteket var interesseret i en central distribution af kunstudstillinger.

Flere biblioteker gav udtryk for, at en central distribution ville gøre arbejdet lettere, der ville blive tilbudt mange kunstnere, som man ellers ikke ville få øje på, og den ville udgøre et værdifuldt supplement til bibliotekets egne lokale initiativer, som ikke kan undværes. Disse kommentarer dækker utvivlsomt holdningen hos en stor del af de 92 biblioteker og svarer til konklusionen på en henvendelse af 18.1.82, som Bibliotekarforbundets Faggruppe for Kunstbibliotekarere har sendt til udvalget:

"Vi vil konkludere, at vi finder det positivt, hvis der kunne tilbydes centralt producerede udstillinger, men vi vil samtidig gøre opmærksom på, at det er vigtigt, at der sættes især på udstillinger, der er egnet til mindre biblioteker/filialer, hvor mulighederne for at lave egne udstillinger er små.

Vi mener fortsat, det er en oplagt opgave for bibliotekerne selv at arrangere udstillinger, og denne må ikke svækkes af centrale udstillingstilbud."

Mange biblioteker er repræsenteret i kulturelle samråd el. lign. eller samarbejder med rådgivende kunstudvalg, kunstkonsulenter eller med en lokal kunstforening.

Bibliotekskommissionen udtaler i Biblioteksbetænkningen 1979: "Kunstudstillingsvirksomhed bør prioriteres højt i folkebibliotekerne. Aktuelle eksperimenterende udstillinger bør indgå på linje med udstillinger af mere traditionel karakter. Folkebibliotekerne bør samarbejde med lokale kunstforeninger og andre initiativtagere til kunstudstillingsvirksomhed om udstillingerne.

Der bør på landsplan arrangeres et samarbejde med Statens Kunstfond om vandrestillinger til folkebibliotekerne af de værker, som fonden indkøber."

I betænkningen "Folkebibliotekernes målsætning og opgaver" udarbejdet af specialudvalg 6 under Bibliotekskommissionen fastslås, at mange former for kunst kun eller lettest kan præsenteres gennem udstillinger (i stedet for i permanente udlånssamlinger), enten på grund af formen, af økonomiske eller praktiske grunde, eller fordi det er kunst, der ikke er i handelen, f.eks. gammel kunst. Det kan være aktuelle eksperimenterende udstillinger, traditionelle og folkelige udstillinger, udstillinger af malerier, kunsthåndværk o.l.

Det foreslås, at der bør kunne organiseres vandrestillinger

f.eks. inden for de enkelte centralbiblioteksområder (= amtskommuner).

Udvalget kan helt tilslutte sig ovennævnte udtalelser og mener, at kunstudstillingsvirksomhed i folkebibliotekerne bør prioriteres højt. Der er folkebiblioteker i alle kommuner, og de har en stor berøringsflade til befolkningen. Herigen- nem har kunsten mulighed for at nå langt ud, også til menne- sker, der sjældent eller aldrig møder den gennem museer, fore- ninger etc.

På baggrund af svar og kommentarer fra biblioteker og Kunst- faggruppen (jfr. s. 34-35) er der dels behov for centrale ud- stillingstilbud, dels for lokalt etablerede udstillinger.

Efter lov nr. 242 af 8. juni 1983 om folkebiblioteker m.v. er biblioteksvirksomheden overgået til bloktilskudsordning. Det må derfor forudses, at mange biblioteker vil få vanske- ligt ved at få bevillinger til en kunstudstillingsvirksomhed. Udvalget mener derfor, at der til stimulering af øget virk- somhed bør gives støtte til udstillingsvirksomhed i biblio- tekerne.

Udvalget har overvejet forskellige tilskudsordninger til fol- kebibliotekernes kunstudstillingsvirksomhed og har opstillet følgende to modeller for sådanne ordninger:

Model 1. hvorefter staten i henhold til lov yder 50 % refu- sion af kommunernes afholdte udgifter til kunstudstillinger i biblioteksregi (÷ faste udgifter til personale og loka- ler). De samlede forventede udgifter skønnes at blive på ca. 2 mill. kr., hvoraf staten skulle refundere 1 mill. kr.

En sådan refusionsordning findes i teaterloven, hvorefter staten refunderer 50 % af udgifterne ved køb af forestillin- ger af børneteater og opsøgende teater, når disse købes af kommuner eller amtskommuner, kommunale eller amtskommunale

institutioner, såsom skoler, børneinstitutioner, forsorgsinstitutioner eller biblioteker.

Betingelser for refusion efter en sådan ordning:

- a. refusion gives til kunstudstillinger, der er valgt ud fra de i biblioteksloven anførte kriterier for materialevalg: kvalitet, alsidighed og aktualitet. De bør omfatte såvel kendte som nye, og hidtil ukendte kunstnere, herunder eksperimenterende kunstnere. Til udstillinger af f.eks. amatørkunst, reproduktioner og plancheudstillinger, ydes der ikke refusion. En nærmere definition af tilskudsberettigede udstillinger fastsættes af kulturministeriet i en eventuel bekendtgørelse og/eller vejledende retningslinjer,
- b. de udstillende kunstnere skal i det omfang, de er berettigede til vederlag, honoreres i overensstemmelse med de forventede regler om udstillingsvederlag,
- c. mindst halvdelen af udstillingerne skal være med dansk nutidskunst,
- d. snarest muligt efter regnskabsårets afslutning indsender kommunen en refusionsopgørelse til Ministeriet for Kulturelle Anliggender, bilagt oversigt over de afholdte udstillinger. Såfremt der er afholdt udstillinger, der ikke opfylder de forudsætninger, der er angivet for refusion, kan ministeriet afslå at give refusion af udgifter til pågældende udstilling/er.

Denne model vil være forholdsvis let at administrere lokalt og vil efter udvalgets opfattelse utvivlsomt bidrage til en øget aktivitet og større decentralisering af udstillingsvirksomheden. Imidlertid vil den indebære en vanskelighed for staten med hensyn til nøje at budgettere udgifterne til dette formål. Der kan for biblioteket/kommunen være en risiko for, at nogle udstillinger ikke bliver godkendte til refusion af

ministeriet, efter at kommunen har afholdt udgifterne.

Model 2, hvorefter staten afsætter en bestemt pulje til støtte af kunstudstillinger på bibliotekerne. Pengene fordeles efter ansøgning fra de enkelte biblioteker/kommuner bl.a. under hensyntagen til den enkelte udstillings kvalitet.

Betingelser for støtte efter en sådan ordning:

- a. biblioteket sender ansøgning om tilskud til det kommende budgetårs udstillingsvirksomhed til udtalelse i et centralt organ, der foretager indstilling om tilskud til ministeriet,
- b. valget af udstillinger/værker skal ske ud fra de i biblioteksloven anførte kriterier for materialevalg: kvalitet, alsidighed og aktualitet,
- c. de udstillende kunstnere skal i det omfang, de er berettigede til vederlag, honoreres i overensstemmelse med de forventede regler om udstillingsvederlag,
- d. mindst halvdelen af udstillingerne skal være med dansk nutidskunst.

Denne model vil være let at administrere for staten. Bibliotekernes udstillinger adskiller sig ikke tilskudsmæssigt og administrativt fra andre arrangørers (herunder andre af kommunen arrangerede) udstillinger. De vil både på amtsplan og centralt plan blive vurderet efter de samme kriterier som andre udstillinger.

Imidlertid vil denne model formentlig indebære administrative ulemper lokalt. I forbindelse med budgetlægningen lægges en plan for udstillingsvirksomheden i det pågældende budgetår. Ansøgninger om tilskud må foreligge så betids, at de kan behandles færdigt i de respektive organer, før

budgettet vedtages, og i al fald før bindende aftale med kunstnerne indgås. Det vil medføre en meget lang procedure, og det vil skabe usikkerhed i forbindelse med budgetteringen: hvad vil staten støtte ? og denne usikkerhed kan resultere i, at man vil prioritere udstillinger, man er helt sikker på at kunne få støtte til og således kunne modvirke initiativer med "anderledes" og eksperimenterende indhold.

4.1.3. Kunstforeningerne.

Der findes ikke nogen samlet registrering af landets kunstforeninger, og man kender ikke det samlede antal kunstforeninger i Danmark. De fleste kunstforeninger er oprettet som virksomhedskunstforeninger, skolekunstforeninger eller kunstforeninger med et lokalområde som virksomhedsområde. En del af disse foreninger er medlem af landsdækkende organisationer som Sammenslutningen af danske Kunstforeninger, Foreningen af samarbejdende Kunstforeninger, Skolernes Kunstforening Arbejdernes Kunstforening og Kunst på Arbejdspladsen. Foreningerne har i større eller mindre omfang en selvstændig virksomhed ved siden af den virksomhed, de deltager i som medlem af landsforeningen.

Gennem den af udvalget foretagne spørgeskemaundersøgelse vedrørende kunstforeningernes virksomhed er der indhentet oplysninger fra de kunstforeninger, der er medlem af Sammenslutningen af danske Kunstforeninger samt fra enkelte andre foreninger. Omkring 50 foreninger har besvaret skemaet.

Af spørgeskemaerne skal fremdrages følgende oplysninger:

Knapt 1/3 af foreningerne har egne udstillingslokaler, medens de øvrige foreninger må benytte andres lokaler.

Der betales normalt ikke entre af de besøgende på udstillingerne.

Ca. halvdelen af foreningerne får provision ved salg af kunstværker, og foreningerne oppebærer medlemskontingenter på fra ca. 25 kr. til 200 kr. pr. medlem.

Fra de ca. 50 foreninger, der har besvaret spørgeskemaet, er det oplyst, at foreningerne fra stat, amt og kommuner og andre i 1979 har modtaget i alt 850.000 kr. som tilskud til arbejdet. Af dette beløb tegner dog 1 forening sig for et kommunalt tilskud på 132.000 kr., og 1 forening tegner sig for et tilskud fra private på 256.000 kr. Kommunerne er de største bidragydere med i alt ca. 450.000 kr.

Der har i de ca. 50 foreninger i 1979 været afholdt ca. 330 udstillinger, hvoraf ca. 250 har været udstillinger, som foreningerne selv har etableret.

35 foreninger har svaret ja til spørgsmålet, om man er interesseret i en central distribuering af udstillinger, mens 13 foreninger har svaret nej til spørgsmålet. Det bemærkes i den forbindelse, at der allerede i dag er en sådan central distribution gennem Sammenslutningen af danske Kunstforeninger.

Man kan af undersøgelsen konkludere, at der rundt i landet allerede er en udstillingsvirksomhed, som engagerer mange mennesker, men som på grund af manglende økonomi ikke når det ønskede niveau. Det er udvalgets opfattelse, at det vil være nødvendigt, såfremt der skal skabes øget aktivitet ude i landet, at staten stiller øgede midler til rådighed for denne virksomhed.

4.1.4. Kunstnersammenslutningerne.

Et specielt fænomen i dansk kunstliv er kunstnersammenslutningernes årlige udstillinger. Der er tale om grupper af kunstnere, der udstiller sammen normalt een gang om året med henblik på salg af de udstillede værker. For tiden er der om-

kring et halvt hundrede af disse sammenslutninger, hvoraf godt 30, herunder 4 censurerede udstillinger, modtager tilskud af en dertil af tipsmidlerne afsat bevilling til kunstnersammenslutningers udstillingsvirksomhed. Bevillingen var i 1982 på 350.000 kr., og den tildeles grupperne efter indstilling fra Akademirådets og Kunstnersamfundets jury. I de seneste år er det enkelte tilskud blevet fastsat under hensyntagen til den enkelte gruppes udgifter til leje af udstillingslokaler - ved fordeling i 1982 fik grupperne et tilskud, der svarede til 75 % af lejeudgifterne. Grupper, der ikke har udgifter til leje, får et skønsmæssigt fastsat tilskud fastlagt på grundlag af gruppens regnskab. De enkelte udstillinger finansieres i øvrigt af entréindtægter og bidrag fra gruppens medlemmer, herunder procenter af salg.

Udvalget finder, at kunstnersammenslutningernes virksomhed har betydet meget, og at de fortsat udgør en meget væsentlig del af udstillingsformidlingen. Man finder de eksisterende støtteordninger helt utilstrækkelige og finder det ikke rimeligt, at kunstnerne fortsat selv skal bære så store økonomiske byrder i forbindelse med deres fælles udstillinger. Man går derfor ind for, at der sker en væsentlig forbedring i den nuværende tilskudsordning.

Forskellige ordninger har været overvejet, herunder mulighederne for, at udgifterne ved virksomheden blev dækket af amt, kommune og stat svarende til den ordning, man har ved driften af egnsteatre, hvor staten refunderer 50 % af kommunernes og amtskommunernes udgifter ved driften af egnsteatre, der udøver virksomhed som børneteater og opsøgende teater.

Udvalget betragter imidlertid ikke en sådan ordning for gennemførlig, for så vidt angår udstillingsgruppernes virksomhed. Man har herefter overvejet en ordning, hvorefter staten dækker 50 % af gruppens samlede udgifter, idet de øvrige 50 % dækkes af gruppen selv gennem entréindtægter, salgsprocenter m.m. For at undgå en total automatik i ordningen har man

overvejet et loft for tilskuddet på 75.000 kr. med mulighed for særskilt støtte til aktiviteter af særlig karakter i forbindelse med udstillingerne, eksempelvis gæsteudstillere, katalog m.m.

Samtidig har udvalget overvejet en forbedring af gruppernes forhold gennem en udvidet anvendelse af gruppernes udstillinger til biblioteker, kunstforeninger m.fl.

4.1.5. Vandreudstillingsorganisationerne.

Vandreudstillingsvirksomheden varetages i dag hovedsageligt af følgende organisationer: Sammenslutningen af danske Kunstforeninger, Gymnasiernes Vandreudstilling, Seminariernes Vandreudstilling, Kunst på Arbejdspladsen, Arbejdernes Kunstforening og Skolernes Kunstforening, der som navnene angiver har særlig relation til forskellige kredse. De 3 førstnævnte organisationer har indgået samarbejde i Sekretariatet for Vandreudstillinger, der varetager det praktiske arbejde i forbindelse med distributionen af udstillinger.

På de årlige finanslove ydes der tilskud til foreningernes virksomhed, og sekretariatets virksomhed finansieres udelukkende af statsmidler.

På finansloven for 1982 var opført følgende bevillinger til virksomheden:

(Regnskab)
1981

Sammenslutningen af danske Kunstforeninger	78.500 kr.	(74.000)
Gymnasiernes Vandreudstilling	42.500 kr.	(40.000)

(Regnskab)
1981

Seminariernes Vandreudstilling 26.000 kr. (24.000)

Sekretariatet for Vandreud-
stillinger 467.500 kr. (403.200)

Kunst på Arbejdspladsen 53.000 kr. (50.000)

Arbejdernes Kunstforening 48.000 kr. (45.000)

Skolernes Kunstforening 35.000 kr. (33.000)

I øvrigt skal der om de enkelte foreninger og sekretariatet
oplyses følgende:

Sammenslutningen af danske Kunstforeninger:

Sammenslutningen er en landsforening, som omfatter ca. 100
lokalforeninger over hele landet. Den ledes af en bestyrelse
på 5 medlemmer. Ved etablering af udstillinger samarbejder
bestyrelsen med indenlandske og udenlandske museumsfolk,
kunstnere og andre sagskyndige.

Sammenslutningens formål er at bidrage til at udbrede kend-
skabet til billedkunst i Danmark gennem vandreudstillinger
og anden oplysende virksomhed samt at varetage opgaver af
fælles interesse for de sammenslutningen tilsluttede kunst-
foreninger.

Virksomheden finansieres gennem kontingenter fra de tilslut-
tede foreninger, udstillingsgebyrer og statstilskud.

Sammenslutningen tilbyder 2 former for udstillinger:

- 1) De udstillinger, som foreningerne betaler for, bliver transporteret og ophængt af sekretariatets rejsesekretær, dog således at der skal stilles hjælp til rådighed fra den lokale forening.
- 2) De udstillinger, der er gratis, bliver transporteret for den lokale kunstforenings regning, og den lokale forening skal selv sørge for ophængning og nedtagning samt videreforsendelse.

I 1981-82 er afgivet tilbud om 18 udstillinger, som der betales for, og 7 gratis udstillinger. Der har været i alt 160 ophængninger af udstillinger - heraf 100 transporteret og ophængt ved sekretariatets foranstaltning - hvilket svarer til ca. 2 årlige ophængninger pr. forening. I 1981 var foreningens samlede indtægter ca. 225.000 kr. og de samlede udgifter ca. 181.000 kr.

Sammenslutningen af danske Kunstforeninger har som mål, at der i Danmarks ca. 275 kommuner bliver oprettet en kunstforening i hver kommune. Ca. 90 kommuner har i dag en kunstforening. For at opnå dette skønnes det nødvendigt at have rådighed over medhjælp til opsøgende arbejde samt til presse- og informationsarbejde.

En forøgelse af antallet af lokale kunstforeninger vil bevirke en forøgelse af sammenslutningens aktiviteter som udstillingsarrangør. Sammenslutningen finder det ønskeligt at kunne etablere ca. 40 udstillinger pr. år. Man stiler mod ca. 550 årlige ophængninger, svarende til 2 ophængninger årligt pr. tilsluttet kunstforening.

Samtidig ønsker man aktiviteterne omkring udstillingerne forbedret, f.eks. gennem foredragsvirksomhed af de udstillende kunstnere.

Budgettet for et tilskud fra kulturministeriet til sammenslut-

ningens virksomhed med udvidede aktiviteter kan opstilles således:

Bevilling i 1982	78.500 kr.
Medhjælp til opsøgende arbejde	200.000 kr.
Presse- og informationstjeneste	100.000 kr.
Merudgift til etablering af udstillinger ..	100.000 kr.
I alt ..	478.500 kr.
Afrundet	500.000 kr.

Gymnasiernes Vandreudstilling:

Gymnasiernes Vandreudstilling har til formål at etablere kunst udstillinger til landets gymnasieskoler og studenterkurser. For tiden har man kapacitet og bevilling til at vise 1 årlig udstilling på ca. 85 af disse institutioner, hvoraf der i alt er ca. 150.

Virksomheden finansieres af tilskud fra staten og Ny Carlsbergfondet.

Der er i 1981 vist 11 forskellige udstillinger med i alt 80 ophængninger, svarende til ca. 1 årlig ophængning pr. gymnasium. I 1981 balancerede institutionens regnskab med samlede indtægter og udgifter på ca. 83.000 kr.

For Gymnasiernes Vandreudstilling vil det være ønskeligt, om virksomheden kunne udstrækkes til samtlige 150 gymnasieskoler i Danmark, således at hvert gymnasium i hvert fald fik én årlig udstilling. Samtidig vil det være ønskeligt, om udstillingerne blev ledsaget af arrangementer med de udstillende kunstnere, samt forsynet med informations- og præsentationsmateriale.

For Gymnasiernes Vandreudstilling er herefter opstillet følgende budget for et tilskud fra kulturministeriet:

Bevilling i 1982	42.500 kr.
Beløb til forøgelse af antallet af udstillinger	65.000 kr.
Lokale arrangementer med udstillende kunstnere	50.000 kr.
(Ved fuldt udbygget ordning 225.000 kr.)	
Ekstra præsentationsmateriale	<u>15.000 kr.</u>
I alt	172.500 kr.
Afrundet	175.000 kr.

Seminariernes Vandreudstilling:

Seminariernes Vandreudstilling har til formål at etablere udstillinger til landets lærerseminarier. Virksomheden finansieres af statsmidler og tilskud fra Ny Carlsbergfondet. Der er i 1981 vist 8 forskellige udstillinger med 26 ophængninger, svarende til ca. 1 årlig ophængning pr. seminarium.

Institutionens indtægter og udgifter balancerede i 1981 med ca. 27.000 kr.

Seminariernes Vandreudstilling har tilsvarende ønsker som Gymnasiernes Vandreudstilling. Udstillingsaktiviteten ønskes øget, således at hvert seminarium modtager 2 årlige udstillinger med ledsagende foredrag af kunstnere og med ledsagende informationsmateriale.

Budget for tilskud fra kulturministeriet til Seminariernes Vandreudstilling er herefter opstillet således:

Bevilling i 1982	26.000 kr.
Yderligere bevilling til øget udstillingsaktivitet	50.000 kr.
Brochuremateriale	<u>10.000 kr.</u>
I alt	86.000 kr.
Afrundet	100.000 kr.

Sekretariatet for Vandreudstillinger:

Sekretariatet for Vandreudstillinger, der finansieres alene gennem tilskud fra staten på de årlige finanslove, varetager som nævnt det praktiske arbejde i forbindelse med distributionen af udstillinger fra Sammenslutningen af danske Kunstforeninger, Gymnasiernes Vandreudstilling og Seminariernes Vandreudstilling.

Sekretariatet ledes af et arbejdsudvalg bestående af en repræsentant for hver af de tilsluttede organisationer. Det daglige arbejde varetages af en kontorassistent og 2 rejssesekretærer. Sekretariatets rejssesekretærer er kunstnere.

I 1981 balancerede sekretariatets udgifter og indtægter med ca. 400.000 kr. Der var i året godt 200 ophængninger.

Med et øget antal ophængninger for de 3 nu tilsluttede foreninger og med et krav om, at alle udstillinger skal ophænges af kvalificerede, dvs. sekretariatets rejssesekretærer, vil der blive tale om væsentligt forøgede udgifter for sekretariatet. Såfremt sekretariatet skal betjene de nu tilsluttede institutioner i overensstemmelse med den ønskede aktivitet omfattende omkring 500 årlige ophængninger, der alle foretages af sekretariatets kvalificerede ophængere, forventes de årlige udgifter at ville andrage ca. 1 mill. kr.

Kunst på Arbejdspladsen:

Foreningen Kunst på Arbejdspladsen har til formål at formidle kunstudstillinger til arbejdspladserne og at organisere deres cirkulation mellem interesserede virksomheder og organisationer, der er medlemmer af foreningen.

Foreningens medlemmer er hovedsageligt erhvervsvirksomheder - for tiden har foreningen omkring 130 medlemmer. Der er 500 årlige ophængninger på virksomhederne, og udstillinger-

ne er sammensat af værker af samtidens kunstnere. Kunstværkerne indkøbes af foreningen.

Foreningen ledes af en bestyrelse med repræsentanter for erhvervsvirksomhederne, kulturministeriet, museerne og Akademirådet. Foreningens daglige leder er en kunstner.

Ud over statstilskuddet finansieres virksomheden af kontingenter fra medlemmerne, udstillingsgebyrer, tilskud fra LO og Dansk Arbejdsgiverforening.

I 1981 udgjorde foreningens indtægter ca. 600.000 kr. og udgifterne ca. 350.000 kr., hvorefter der til indkøb af kunst var 250.000 kr.

Arbejdernes Kunstforening:

Arbejdernes Kunstforening har til formål at fremme kunstforståelsen i befolkningen, at vække interesse for den bildende kunst og at skabe kontakt mellem kunsten og befolkningen. Formålet fremmes gennem afholdelse af udstillinger af bildende kunst, oplysningsvirksomhed m.v.

I 1981 arrangerede foreningen ca. 50 arbejdspladsudstillinger hovedsageligt med af foreningen indkøbte kunstværker.

Medlemskredsen omfatter ca. 400 individuelle og 43 kollektive medlemmer, hvoraf de fleste er faglige organisationer.

En kunstner er ansat som kunstnerisk konsulent for foreningen.

Virksomheden finansieres af medlemskontingenter, tilskud fra stat, kommune og LO. I 1981 balancerede foreningens indtægter og udgifter med ca. 200.000 kr.

Foreningen ønsker sin udstillingsvirksomhed forøget, og tilskudsbehovet hertil er anslået til ca. 80.000 kr. årligt,

hvortil kommer udgifter til transport og forsikring. Distributionen ville eventuelt kunne ske i forbindelse med andre vandreudstillingsorganisationers faste distributionsvirksomhed

Skolernes Kunstforening:

Skolernes Kunstforening, der er en landsforening, har til formål at arbejde for kunstorientering i alle skoleformer, et formål som af lokalforeningerne opfyldes ved vandreudstillinger og gennem landsforeningens salg af grafiske arbejder til medlemmerne.

Foreningen består af medlemsskoler fra Skolernes og Lærernes Kunstforenings lokalforeninger og andre foreninger med lignende formål. Foreningen har i alt 26 lokalafdelinger med ca. 600 medlemsskoler.

I 1981 har der i lokalforeningerne været 625 ophængninger med lånte eller købte kunstværker.

Virksomheden finansieres gennem medlemskontingenter, stats-tilskud og salg af grafiske arbejder til medlemmer.

I 1981 udgjorde foreningens indtægter ca. 84.000 kr. og udgifterne ca. 95.000 kr.

Enkelte kommuner og amtskommuner giver tilskud til lokalforeningernes arbejde.

Fra Skolernes Kunstforening lægger man vægt på at kunne yde udstillingsvederlag til kunstnere for udlån af deres værker. Behovet for tilskud til den nuværende virksomhed er af foreningen herefter opgjort til 1,2 mill. kr. Hvis ordningen skulle omfatte samtlige landets skoler (folkeskoler, efterskoler, friskoler, tekniske skoler, handelsskoler m.m.) har foreningen beregnet udgifterne til 7 mill. kr. Under møde med udvalget har foreningen nærmere redegjort for sine forhold

og forslag til kommende støtteordning; forslaget har været genstand for behandling i udvalget.

Ud over den af de ovennævnte organisationer etablerede virksomhed, der modtager tilskud på de årlige finanslove, skal af landsdækkende organisationer nævnes Foreningen af samarbejdende Kunstforeninger og Kunstbiblioteksselskabet, der også i begrænset omfang har udstillingsvirksomhed til deres medlemmer.

Foreningen af samarbejdende Kunstforeninger:

Foreningen af samarbejdende Kunstforeninger har til formål at etablere samarbejde mellem danske kunstforeninger med henblik på at øge og højne den enkelte forenings aktiviteter. Dette sker hovedsageligt gennem fælles mødearrangementer og indkøb af kunst som tilbud til medlemmerne. Der arrangeres også i begrænset omfang udstillinger.

Som medlemmer kan optages alle kunstforeninger, der er oprettet inden for private og offentlige virksomheder og institutioner samt private kunstkirkler og kunstforeninger. Foreningen har omkring 70 kunstforeninger i København og provinsen som medlemmer med et samlet medlemstal på ca. 14.000.

Foreningen modtager ikke støtte fra staten, men har søgt midler til en landsdækkende udstillingsvirksomhed. Virksomheden finansieres hovedsageligt gennem kontingenter.

Regnskab for 1979-80 balancerede med indtægter og udgifter på omkring 35.000 kr.

Kunstbiblioteksselskabet:

Kunstbiblioteksselskabet er et andelsselskab med kommuner og kommunale institutioner som andelshavere og med det formål at formidle udstillinger, billedkunstneriske projekter og indkøb af kunst til kommunale institutioner. Selskabet har for tiden 22 kommuner, hovedsageligt mindre, som andelshavere.

Man arrangerer årligt 40-50 udstillinger med værker lånt af kunstnerne.

Selskabet har under møde med udvalget redegjort for sin virksomhed og har herunder givet udtryk for ønske om økonomisk støtte til sit arbejde. Man så gerne en udveksling af udstillinger mellem København og provinsen.

For alle vandreudstillingsorganisationernes virksomhed finder udvalget, at det er vigtigt, at man bevarer og i et vist omfang styrker den decentrale udstillingsvirksomhed, hvor de enkelte organisationer og institutioner selv etablerer udstillinger - eventuelt med særligt sigte på bestemte personkredse og med særlig målsætning. Dette giver mulighed for en bredde og spredning i udbudet og mulighed for fremme af private initiativer.

4.1.6. Gallerierne.

En betydelig del af landets udstillingsvirksomhed foregår gennem private, større eller mindre kunstgallerier. Den udstillingsvirksomhed, der foregår i gallerierne, er af meget varieret kunstnerisk kvalitet. For at blive medlem af Dansk Galleri-Sammenslutning kræves bl.a., at virksomheden har et vist kvalitativt niveau.

Gallerierne, der drives kommercielt, ligger for hovedpartens vedkommende i København og de større provinsbyer.

Der er ikke hidtil blevet ydet støtte fra kulturministeriet til driften af disse privatdrevne gallerier, men der er i enkelte tilfælde ydet engangstilskud til arrangementer, som normalt ikke afholdes af gallerier, og som man har fundet støtteværdige.

Ved siden af de egentlig kommercielt drevne gallerier er der i de senere år opstået af kunstnere kollektivt drevne gallerier, hvis formål er at stille lokaler til rådighed til ud-

stillinger for kollektivets medlemmer samt for andre kunstnere, der for en mindre leje kan benytte lokalerne. Disse gallerier har ikke til formål at tilvejebringe et overskud. Eksempelvis kan nævnes Galleri A-Gruppens lokaler i Store Strandstræde og Kvindegalleriet i Århus og København. Til nogle af disse gallerier har der i en kortere eller længere årække været ydet støtte af mindre omfang af kulturministeriet.

Det er udvalgets opfattelse, at gallerierne har deres betydning for såvel kunstnerne som kunsthivet i Danmark, og at gallerierne for mange kunstnere er af den største betydning for deres eksistens. Man mener imidlertid samtidig, at der fortsat ikke bør kunne ydes driftsstøtte til de helt privat, kommercielt drevne gallerier, hvis virksomhed sigter mod at tilvejebringe et overskud for indehaveren. Den støttemulighed, der bør være for disse gallerier, bør fortsat være til enkeltarrangementer, der har en bredere kulturel værdi, og hvor galleriet viser en udstilling, der går ud over galleriets normale virksomhed.

For så vidt angår de kollektivt, ikke kommercielt drevne kunstgallerier må mulighederne for støtte være noget videregående, således at der også her er en mulighed for at yde en varig støtte til driften af lokalerne ud fra den betragtning, at det er væsentligt, at der eksisterer sådanne lokaler, hvor kunstnerne kan udstille uden de store udgifter.

4.1.7. Andre.

Gennem de til folkebibliotekerne udsendte skemaer er der indhentet oplysninger om omfanget af kunstudstillinger, der arrangeres af kommunerne, og som ikke er omfattet af den virksomhed, der foregår gennem biblioteker, museer og kunstforeninger.

25 biblioteker har svaret, at der i kommunen er en sådan virksomhed. Det samlede antal udstillinger i 1979 var på 54 - 58, og den samlede bevilling til formålet i 1979 var 2.091.000 kr.

For så vidt angår amtskommunernes virksomhed har Amtsrådsforeningen i Danmark til kunstformidlingsudvalget tilvejebragt en række oplysninger om amtskommunernes selvstændige kunstformidlingsvirksomhed. Det fremgår heraf, at amtskommunerne normalt ikke arrangerer kunstudstillinger, og at der ikke i deres budgetter er afsat bevillinger til dette formål.

Udvalget mener på det foreliggende grundlag at kunne konstatere, at der ved en form for støtte fra staten til amter og kommuners selvstændige udstillingsvirksomhed skulle kunne skabes en øget indsats på området.

Som en særlig form for udstillinger bør nævnes kunsternes separatudstillinger, hvor kunstnerne selv står som arrangører, normalt på den måde at de lejer lokaler i gallerier eller udstillingsbygninger og selv afholder de øvrige med udstillingen forbundne udgifter.

På finansloven for finansåret 1984 er tilvejebragt en ny bevilling på 300.000 kr. til anerkendte fortrinsvis yngre kunstneres udstillingsvirksomhed. Bevillingen kan anvendes til delvis dækning af de med et konkret udstillingsarrangement forbundne udgifter, såsom lokaleleje, plakat, katalog m.v. Tilskuddet vil maksimalt kunne udgøre 50 % af udgifterne til en udstilling og ikke over 7.000 kr. Bevillingen fordeles efter indhentet udtalelse fra Akademirådets og Kunstnersamfundets jury.

Udvalget mener, at der er behov for en støtteordning som den, der nu er etableret til kunsternes separatudstillinger, men muligheden for støtte bør formentlig begrænses til tilfælde, hvor udstillingerne har et bredere sigte end at være salgsudstillinger.

For så vidt angår den af bestyrelsen for Udstillingsbygningen ved Charlottenborg arrangerede udstillingsvirksomhed henvises til afsnit 7.1. Udstillingsbygningen ved Charlottenborg.

4.1.8. Udvalgets generelle overvejelser om udstillingsvirksomhed.

Generelt må udvalget konstatere, at der er et betydeligt behov for at styrke billedkunstens, kunsthåndværkets, den kunstneriske formgivnings og arkitekturens placering blandt de øvrige kunstneriske udtryksformer, specielt når det drejer sig om samtidskunst. En sådan styrkelse vil bl.a. kunne ske gennem en kvantitativt og kvalitativt udbygget udstillingsvirksomhed.

Det har været væsentligt for udvalget at fastslå, at værdien af udstillingsvirksomheden set ud fra et samfundsmæssigt synspunkt beror på, at udstillingernes indhold ligger på et vist kvalitetsniveau. Uden fastholdelse heraf vil publikum ikke få de oplevelser af kunsten, som udvalget finder må være målet med kunstformidlingen.

Med fastholdelsen af kravet om kvalitet i udstillingernes indhold mener udvalget imidlertid samtidig, at det er af betydning, at der er en vis bredde og spredning i udbudet af udstillinger. Den virksomhed, der er i dag, er udtryk herfor. Dog må det konstateres, at der igennem den eksisterende virksomhed er mange steder i landet, man ikke når, og at der rundt i landet er mange steder, hvor man af personalemæssige eller lokalemæssige årsager ikke selv har mulighed for at etablere en kvalificeret udstillingsvirksomhed.

På denne baggrund har udvalget overvejet muligheden for at etablere et centralt udstillingsorgan, hvis opgave skulle være dels at etablere og tilbyde udstillinger til institutioner, foreninger m.m., der ikke selv er i stand til at arrangere udstillinger, dels at etablere vandreudstillinger til foreninger og institutioner, som allerede selv arrangerer udstillinger, men hvor de fra centralt hold distribuerede udstillinger skulle være et supplement til egne udstillinger. Det var herved forudsat, at de centralt distribuerede udstillinger skulle ligge på et højt kunstnerisk niveau og være udstillinger, som

institutionerne ikke selv kunne arrangere, bl.a. udstillinger med kunst fra udlandet.

Da udvalgets undersøgelser imidlertid har vist, at der på dette område er et udbredt ønske om i videst muligt omfang at bevare det decentrale initiativ til udstillinger, og ønsket om at få færdige udstillinger fra centralt hold er begrænset - mest udtalt blandt kunstmuseer og kunstforeninger, i mindre grad blandt bibliotekerne - har udvalget ikke stillet forslag om oprettelse af et sådant centralt udstillingsorgan, der selv sammensætter udstillinger til distribution (jfr. dog udvalgets forslag om etablering af udstillinger i relation til udlandet).

En styrkelse af udstillingsvirksomheden bør derfor ske gennem øgede midler til den virksomhed, der allerede i dag foregår gennem eksisterende institutioner m.m., dels til en eventuel kvalitativ forbedring af udstillingstilbudene, dels til en kvantitativ styrkelse. I forbindelse med den kvalitative forbedring er det udvalgets opfattelse, at en sådan forbedring bl.a. vil kunne ske ved, at der knyttes en række formidlende aktiviteter til udstillingerne. Efter udvalgets opfattelse er det afgørende for udstillingernes effekt, at der sættes væsentligt ind på denne side af udstillingsvirksomheden. Erfaringsmæssigt er der behov for, at udstillingerne ledsages af informativt materiale, der giver baggrunden for udstillingen og eventuelt bringer tingene i relation til udviklingen i det øvrige samfund. Også formidlingen af kontakten mellem publikum og kunstnere skønnes væsentlig. Denne vil i praksis kunne etableres i form af foredrag og omvisninger af de udstillende kunstnere.

Udvalget har overvejet muligheden for at etablere en form for distributionsvirksomhed af udstillinger. Man har i dag Vandrestillingernes Sekretariat med en sådan virksomhed. Med øget virksomhed i forbindelse med en udvidelse af aktiviteter for Sæmmenslutningen af danske Kunstforeninger, Gymnasiernes og Seminariernes Vandrestilling vil det være naturligt at ud-

bygge denne virksomhed. Distributionsopgaver for andre vandreudstillingsorganisationer, museer m.fl. kunne være naturlig. Mange udstillinger, der kunne bruges som vandreudstillinger, bliver aldrig vist andre steder end på det sted, hvortil de er etableret på grund af praktiske og økonomiske problemer i forbindelse med transporten m.m. Var der et centralt organ, der kunne påtage sig distributionen, ville adskillige udstillinger kunne vises flere steder. Kunstnergruppernes udstillinger et eksempel, men mange andre udstillinger kunne også komme på tale.

Arrangørerne af en udstilling skulle således kunne henvende sig til et sådant centralt organ, såfremt man er interesseret i at få udstillingen distribueret enten til bestemte aftagere, som man i forvejen har aftale med, eller til andre, og institutionen skulle herefter kunne påtage sig det praktiske og økonomiske i forbindelse med distributionen og dække udgifter til transport og ophængning på samme måde som tilfældet er med de udstillinger, der i dag gennem Vandreuðstillingernes Sekretariat distribueres for Sæmmenslutningen af danske Kunstforeninger, Seminarierne Vandreuðstilling og Gymnasierne Vandreuðstilling. Modtagerinstitutionen skulle afholde alle øvrige udgifter i forbindelse med præsentationen, se dog nedenfor. På samme måde skulle de, der ønskede en udstilling, kunne henvende sig til institutionen.

Det er herved forudsat, at udstillingernes producenter har tilvejebragt udstillingsmaterialet, herunder plakat, katalog m.m.

Da det er af meget væsentlig betydning, at der er formidlende aktiviteter knyttet til de enkelte udstillinger, kunne der eventuelt også gennem institutionen skabes en ordning, hvorefter man tilbød foredrag, film og omvisninger med de udstillende kunstnere i tilknytning til de udstillinger, man distribuerer.

Udvalget har ikke kunnet gå ind for den af Skolernes Kunstfore-

ning foreslåede særordning for støtte til foreningens virksomhed. Om udvalgets forslag henvises til afsnit 11.2.1. og 11.2.5.

4.2. Udstillinger af billedkunst, kunsthåndværk, kunstnerisk formgivning og arkitektur i relation til udlandet.

I kommissoriet for kunstformidlingsudvalget er det pålagt udvalget at vurdere den internationale udveksling mellem Danmark og udlandet af officielle udstillinger af billedkunst, kunsthåndværk og kunstnerisk formgivning med henblik på fremsættelse af forslag om en udbygning og styrkelse af denne virksomhed.

Siden kunstformidlingsudvalgets nedsættelse er i december 1980 under kulturministeriet nedsat et særligt udvalg til vurdering af det kunst- og kulturformidlende arbejde over for udlandet, kaldet kultureksportudvalget. Udvalgets opgave er at anstille en vurdering af den danske indsats på det kulturformidlende arbejde over for udlandet, herunder koordination af arbejdets tilrettelæggelse og gennemførelse mellem de statslige og statsstøttede organer, der er inddraget i dette arbejde. Det påhviler med udgangspunkt i denne vurdering udvalget at fremsætte forslag til en effektivisering af det kulturformidlende arbejde over for udlandet. I det omfang, det er muligt, skal forslagene ledsages af overslag over de forventede udgifter til forslagernes gennemførelse, og størrelsen af udgifterne vurderes i sammenhæng med de forventede resultater. Som led i disse overvejelser bør udvalget beskrive ordningerne i en række andre lande.

Som det fremgår af de to udvalgs kommissorier overlapper deres arbejdsområder hinanden for så vidt angår udvekslingen af udstillinger af billedkunst, kunsthåndværk og kunstnerisk formgivning. I udvalget har man overvejet, om dette skulle medføre, at kunstformidlingsudvalget skulle overlade behandlingen af udstillingsproblematikken med udlandet til kultureksportudvalget, men er nået til det resultat, at det vil være hensigtsmæssigt at lade kunstformidlingsudvalget foretage en særskilt be-

handling af dette spørgsmål ud fra de særlige billedkunstneriske aspekter, der er forbundet med denne virksomhed. Kunstformidlingsudvalgets sammensætning gør dette udvalg til et naturligt forum for drøftelse af dette spørgsmål, mens spørgsmålet om billedkunstens placering som et led i det samlede kulturformidlende arbejde med udlandet, herunder en eventuel koordinering, bør gøres til genstand for overvejelser i kultur-eksportudvalget.

Danmarks udveksling af officielle udstillinger med udlandet gennemføres for størstedelens vedkommende i henhold til de mellem Danmark og andre lande (i dag i alt 22) indgåede kulturaftaler. Udstillingsarrangementerne hviler således oftest på et gensidighedsprincip, og det følger af reglerne i kulturaftalerne, at modtagerlandet betaler alle ved udstillingens afholdelse påløbende udgifter inden for landets grænser (udstillingslokaler, opholdsudgifter for ledsagende kommissærer, katalog m.v.), mens afsenderlandet bekoster udstillingens indsamling, transport og forsikring samt rejseudgifter for udstillingskommissær. På de årlige finanslove er afsat en særlig bevilling til samarbejde i henhold til kulturaftaler og til andet tosidedt samarbejde, herunder dansk kulturarbejde i udlandet. Bevillingen er på finansloven for finansåret 1982 fastsat til 3.376.000 kr. Enkelte officielle udstillingsarrangementer finansieres af andre midler, således udstillingerne i Danmarks Hus i Paris, biennaledeltagelse m.fl., hvortil der er særbevillinger. Større institutioner afholder over deres løbende budgetter udgifter til udenlandske udstillinger, ofte med tilskud fra private fonde og lignende. Endvidere kan særskilt tilskud ydes af ministeriets tipsmidler.

På finansloven for finansåret 1982 er til udstillinger i Danmarks Hus i Paris afsat 280.000 kr. (ud over de midler, der indgår i Komiteen for Internationale Kunstudstillinger (KIKU) bevilling til udstillinger i Danmarks Hus i Paris), der imidlertid også anvendes til andre udstillinger end kunstudstillinger, og til biennaleudstilling 172.000 kr. Ved tipsudde-

lingen i 1982 er afsat 475.000 kr. til KIKU's virksomhed samt mindre beløb til enkeltarrangementer.

Det nordiske samarbejde på udstillingsområdet foregår hovedsageligt gennem Nordisk Kunstcentrum, der finansieres af bevil-linger fra Nordisk Ministerråd. Til Nordisk Kunstcentrum er i 1982 bevilget 1,5 mill. kr., hvoraf ca. 400.000 kr. anvendes til udstillingsarrangementer. Enkelte nordiske arrangementer kan støttes gennem KIKU's bevillinger og ministeriets disposi-tionsmidler, herunder tipsmidler. Af Nordisk Kulturfonds midler blev i 1982 anvendt ca. 1,2 mill. kr. til formidling af billed-kunst, kunsthåndværk m.m.

Initiativet til præsentation af udenlandske udstillinger i Dan-mark kommer ofte fra vedkommende land, offentlige institutio-ner i Danmark, som f.eks. museerne, Udstillingsbygningen ved Charlottenborg m.fl. samt private institutioner, f.eks. Kunst-foreningen i København. Initiativet til præsentation af danske udstillinger i udlandet kommer normalt i form af ønske fra an-dre lande, private eller offentlige institutioner samt fra KIKU. Enkelte officielle udstillinger gennemføres uden ministe-riets medvirken, således f.eks. visse af Statens Museum for Kunsts og Louisianas udstillinger. Endvidere gennemføres en række ikke officielle udstillinger, f.eks. gennem gallerierne. Til sådanne ikke officielle udstillinger yder ministeriet til-skud i begrænset omfang.

Den praktiske gennemførelse af udstillingsarrangementerne va-retages af de implicerede institutioner, ministeriets udlands-kontor samt KIKU's sekretariat i samarbejde med de udvalgte kommissærer.

I finansårene 1981 og 1982 er der af kulturministeriets bevil-linger anvendt følgende beløb til kunstudstillingsvirksomhed med udlandet:

	1981	1982
Udenlandske udstillinger		
i Danmark	740.000	181.000
Danske udstillinger i		
udlandet	335.000	476.000
Nordiske udstillinger	35.000	20.000
KIKU	ca. 475.000	475.000

Komiteen for Internationale Kunstudstillinger, hvis vedtægter senest er revideret 3. april 1973, har til opgave at virke til fremme af forbindelsen mellem dansk og udenlandsk kunst ved afholdelse af officielle danske kunstudstillinger i udlandet og tilsvarende udenlandske udstillinger i Danmark samt ved formidling af officiel dansk deltagelse i internationale udstillingsarrangementer. Komiteen kan formidle eller støtte anden præsentation af dansk kunst i udlandet.

Komiteen er først og fremmest rådgivende for ministeriet med hensyn til danske kunstudstillinger i udlandet og udenlandske kunstudstillinger i Danmark, men dog tillige operativ, idet den også selv sammensætter og udsender danske udstillinger til udlandet og formidler udenlandske udstillinger i Danmark.

Komiteen, hvis oprindelse rækker helt tilbage til tyverne, har stedse bestået af kunstnere og andre kunstkyndige ud fra det bærende synspunkt, at komiteen skulle bestå af særlig udstillingskyndige og erfarne kunstnere, som gennem deres medvirken i og tilknytning til det aktuelle udstillingsliv kunne være en garanti for udstillingsvirksomhedens kvalitet. Komiteen er i dag sammensat af kunstnere fra de statstilskudsmodtagende udstillingsgrupper, 1 repræsentant for kunstmuseerne og 1 billedkunstner, udpeget af kulturministeriet, der er komiteens formand. Virksomheden udøves gennem forretningsudvalget, der består af komiteens formand, det af kunstmuseerne udpegede medlem samt 3 kunstnere udpeget af og blandt komiteens øvrige medlemmer. Sekretariatet varetages af en af ministeriet udpeget embedsmand. Virksomheden finansieres gennem en årlig bevilling,

der stilles til rådighed af ministeriets tipsmidler. Bevil-
lingen udgjorde ved tipsfordelingen i 1982 475.000 kr.

KIKU skal alene beskæftige sig med udstillingsaktiviteter for
nulevende kunstnere. Inden for den givne tipsbevilling er
komiteens arbejdsopgaver hovedsageligt følgende:

Den arrangerer udstillinger af danske kunstneres arbejder i
Danmarks Hus i Paris (normalt 2 om året).

Den udvælger de kunstnere, som repræsenterer Danmark ved de
faste officielle udstillinger i udlandet - Biennalen i Vene-
dig og Ungdomsbiennalen i Paris.

Den udpeger de danske kunstnere, som repræsenterer Danmark på
mere eller mindre internationale udstillinger arrangeret i
udlandet, hvilket ofte kan være vandrestillinger.

Den giver tilskud til danske kunstneres udstillinger i udlan-
det, hvor kunstneren selv har skaffet sig udstillingsmulig-
heden.

Den placerer udenlandske udstillinger, der kommer hertil, på
institutioner i landet.

4.2.1. Forholdene i andre nordiske lande.

Finland. Kultursamarbejdet med udlandet varetages af det fin-
ske undervisningsministerium i samarbejde med udenrigsmini-
steriet. Konstnärsgillet - kunstnernes centrale organisation -
disponerer over bevillingerne til udstillinger i udlandet. En
særlig udstillingskomite inden for organisationen foretager
udvælgelsen af kunstnere. Komiteen har 7 medlemmer, der repræ-
senterer de forskellige faglige organisationer og kunstneriske
udtryksformer.

Sverige. Statens bevillinger til udstillinger i udlandet administreres af NUNSKU - Nævnet for udstillinger af nutidig svensk kunst i udlandet. Komiteen har 11 medlemmer, hvoraf 1 udnævnes af regeringen. Lederne af Nationalmuseet og Det moderne Museum er faste medlemmer af nævnet. I øvrigt er de forskellige kunsthaglige organisationer repræsenterede. Et mindre arbejdsudvalg forestår den daglige virksomhed.

Norge. Formidling af udstillinger med udlandet udgør en del af udenrigsministeriets løbende arbejde med presse-, informations og kultursager med udlandet bl.a. som et led i gennemførelsen af kulturaftaler med udlandet. BKS - Billedkunsthaglig Sentralorganisation, der er en sammenslutning af samtlige organisationer på det kunsthaglige felt - er rådgiver og kontaktorgan for udenrigsministeriet ved officielle udstillinger af norske billedkunstnere i udlandet. Den nationale jury, valgt af BKS's medlemmer, afgør praktisk talt al deltagelse i officielle udstillinger. Som kontaktorgan for norske udstillinger af norsk kunsthåndværk i udlandet har udenrigsministeriet hidtil brugt Landsforbundet Norsk Brukskunst. For så vidt angår deltagelse i biennalerne har udenrigsministeriet nedsat en særlig komite på 5 medlemmer. Udenrigsministeriet afgør, hvilke arrangementer der kan være interesse for at engagere sig i, mens det overlades til BKS at afgøre, hvilke kunstnere som skal deltage i enkelte projekter. Hvad angår internationale udstillinger i Norge er situationen den, at der ikke i dag findes faste offentlige tilskudsordninger specielt beregnet på udstillinger af udenlandsk kunst i Norge. Ekstraordinære tilskud til specielle udstillinger kan søges fra Norsk Kulturråd, kirke- og undervisningsdepartementet m.fl.

4.2.2. Udvalgets overvejelser.

Udvalget betragter det som væsentligt for dansk kunsthag, at dansk kunsthag dialog med udlandet sikres - dvs. at dansk kunsthag vises i udlandet, og at udenlandsk kunsthag vises i Danmark. Den danske kunsthag, som findes værdifuld, må nødvendigvis indgå i en

international sammenhæng, hvis dens kvalitet skal fastslås. Den virkelighed, som den enkelte dansker oplever og må tage stilling til, bestemmes af stadig flere faktorer, som kommer til udefra. Virkeligheden i Danmark bestemmes ikke udelukkende af danske forhold, således heller ikke kunstnerisk kvalitet. Danske billeder af Asger Jorn, Richard Mortensen og Egill Jacobsen vil indgå i en dialog med engelske, franske og amerikanske billeder.

Dansk kunstliv har således behov for kontakt med international kunst gennem udstillinger af udenlandsk kunst i Danmark. De impulser, sådanne udstillinger kan give, er ofte af vidtrækkende betydning både for publikum og kunstnere. Et dansk kunstliv uden påvirkning udefra kan let medføre en provinsialisering af dansk kunstliv. I øvrigt må det stadigt voksende samarbejde og den stadig større kontakt med udlandet på andre områder naturligt føre med sig et krav om også større udveksling og kontakt på de kunstneriske områder.

For de danske kunstnere er det imidlertid ikke blot afgørende, at de kan møde udenlandsk kunst her i Danmark, men også at de kan få lejlighed til selv at vise deres arbejder i udlandet for et fremmed publikum og her blive set i relation til kunstnere fra andre lande og målt i relation til kvalitetsnormer, der gælder internationalt. Danske kunstneres muligheder i den forbindelse er ret begrænsede, idet KIKU's virksomhed ikke i dag er således, at den på eget initiativ kan placere danske udstillinger på museer og gallerier i udlandet.

Specielt for kunsthåndværket, den kunstneriske formgivning og arkitekturen skal nævnes den betydning, en udvidet præsentation i udlandet af disse produkter vil kunne få på Danmarks eksportmuligheder til udlandet.

Som det fremgår af det ovennævnte, foregår udvekslingen af udstillinger mellem Danmark og udlandet ved mange forskellige institutioners og organers initiativ. Det kan derfor blive ret

tilfældigt, hvad der præsenteres i udlandet af dansk kunst, og hvad der modtages af udenlandsk kunst i Danmark. Et egentligt koordinerende organ, der også varetager det praktiske arbejde i forbindelse med presentationen af disse udstillinger, findes ikke - bortset fra KIKU, der imidlertid kun varetager de opgaver, der er knyttet til det begrænsede antal udstillinger, der går gennem KIKU, i hvilken forbindelse også bemærkes, at KIKU's arbejdsfelt er begrænset til udstillinger af nulevende kunstnere. For så vidt angår udstillinger af kunsthåndværk, kunstnerisk formgivning og arkitektur findes ikke et organ svarende til KIKU. Som forholdene er i dag, er det kulturministeriets udlandskontor, der i vidt omfang yder den nødvendige praktiske bistand i forbindelse med gennemførelse af udstillingsarrangementer. Der savnes imidlertid her ofte den fornødne kunstneriske information og de fornødne kontakter dels til udlandet, dels til hjemlige organer, ligesom der mangler væsentlig operativ medhjælp.

Det, der tilsyneladende er behov for på billedkunstområdet i relation til udvekslingen af kunstudstillinger, er et permanent organ beslægtet med de organer, som man har på andre af ministeriets områder (teaterråd, musikråd og filminstitut) - et organ, der kan udføre det fornødne praktiske arbejde med gennemførelse af udstillinger af billedkunst, kunsthåndværk og kunstnerisk formgivning. Samtidig er der behov for en ekspertise med kontakter til udlandet, der kan foretage opfølgende virksomhed i udlandet med henblik på løbende at få udenlandske udstillinger til Danmark og at søge disse placeret i naturlige sammenhænge, samt behov for en ekspertise, der i større omfang end i dag kan få placeret danske udstillinger på de rette steder i udlandet.

Om udvalgets forslag henvises til afsnit 11.2.1. og 11.2.5.

5. Formidling af billedkunst, kunsthåndværk, kunstnerisk formgivning og arkitektur gennem pressen og Danmarks Radio.

5.1. Generelle bemærkninger om mediernes rolle i formidlingen.

Udviklingen af nutidens medier, presse, TV, film og video har medført, at man i langt højere grad end tidligere er blevet indstillet på at modtage og bearbejde visuelle indtryk af omverdenen.

Der er ingen tvivl om, at behovet for billedkunst og billedmæssig information stiger i takt med en stadig øget kritisk holdning til, på hvilken måde både selve billedstoffet og tilhørende oplysende materiale formidles gennem medierne.

Det må med andre ord forventes, at der bliver stillet store krav til de medier, hvorfra langt den overvejende del af befolkningen modtager sine indtryk af kunstnerisk, kulturel og alment oplysende karakter.

Uanset væsentlige forskelle imellem pressen på den ene side og TV, film og video på den anden, er der i princippet en fælles opgave med hensyn til oplysning og formidling vedrørende kunst.

De eksisterende medier har tilvejebragt hidtil ukendte muligheder for på en alsidig måde at kunne løse den opgave at informere såvel om den aktuelle billedkunst som om dens forudsætninger og forskellige aspekter.

Udvalget finder den tanke rigtig, at nutidens tekniske formåen bør udnyttes optimalt med kunstnerisk og kulturelt formål for øje, både med hensyn til præsentation af selve kunstværkerne og disses fremstillingsproces, stof af reportagemæssig karakter og det mere analyserende og specialiserede stof.

På den baggrund bør man ikke mindst være opmærksom på de pædagogiske muligheder i bred forstand, som medierne har skabt adgang til.

Under udvalgets drøftelser er det blevet fremhævet, at en forøgelse af informationen om udstillinger, arrangementer og andre kunstneriske begivenheder både i ind- og udland er meget ønskelig.

Det er blevet betonet, at kunstanmeldere og -redaktører ofte savner oplysning om aktuelle arrangementer, hvilket resulterer i manglende omtale i medierne. Desuden savnes der adgang til mere omfattende og systematisk ordnet oplysningsmateriale, herunder kunstnerbiografier, dokumentation om danske og udenlandske udstillinger m.v.

I problemkredsen indgår også spørgsmålet om størrelsen af de ressourcer, som det enkelte dagblad stiller til rådighed for produktionen af kulturstoffet.

Holdningen til disse spørgsmål må hænge naturligt sammen med de forventninger, der fra offentlighedens side stilles til den bredest mulige opfyldelse af mediernes rolle i kunstformidlingen.

5.2. Dagspressen, ugeblade og andet.

5.2.1. Dagspressen.

Så godt som alle større danske dagblade rummer journalistisk dækning af kulturelt stof.

Ser man på det samlede udbud af billedkunststof i dansk dagspresse, kan dækningen dog virke spredt og undertiden tilfældig.

Dette henleder opmærksomheden på spørgsmålet om, hvorledes den enkelte avis ønsker at prioritere billedkunststoffet i forhold til egentlig journalistisk nyhedsstof inden for politik og økonomi m.v. I den sidste ende afhænger dette af, hvorledes bladet opfatter sin læserkreds' holdning til og interesse for kulturstoffet med bladets deraf følgende prioritering af om-

kostningerne til produktionen af kulturstoffet, herunder antal medarbejdere, rejsevirkksomhed m.v.

Samtidig forekommer det, at visse kunstarter, f.eks. teater, musik og litteratur, generelt synes at have en bredere dækning, herunder også i form af flere tilknyttede medarbejdere med specialviden om bestemte områder end billedkunst og arkitektur.

5.2.2. Ugeblade m.v.

Der finder en vis formidling af stof om billedkunst og billedkunstnere sted i ugeblade og lignende publikationer.

Denne formidling er imidlertid af sporadisk karakter og ofte centreret omkring stofområder, der skildrer kunstnerens synspunkter på diverse aktuelle spørgsmål fremfor en egentlig fremstilling af problemer af mere direkte kunstnerisk betydning.

5.2.3. Kunstmedarbejdernes arbejdsvilkår i dagspressen.

Der er i dansk dagspresse (herunder medregnet sådanne avis-lignende ugepublikationer som Weekendavisen) ca. 20 jævnligt virksomme kunstanmeldere. Men der er kun 4 aviser i Danmark, som har faste, heltidsansatte kunstmedarbejdere. Disse har desuden pligter ud over det rent kunstfaglige såsom at deltage i redaktionsvagtordninger, skrive TV-anmeldelser o.lign. Adskillige andre aviser klarer sig i trængte situationer ved at lade faste medarbejdere fra andre stofområder prøve sig frem. Men mest almindeligt er det at arrangere sig med free-lancemedarbejdere. Disse aflønnes efter retningslinjer, som i hvert enkelt tilfælde er aftalt. Generelt opnår disse dog ikke lønninger, som ligger i nærheden af, hvad fast ansatte journalister kan opnå for tilsvarende arbejde.

De senere år har aftegnet en stigende tendens til at benytte free-lancemedarbejdere inden for kulturområdet. Dette skyldes

givetvis avisernes behov for besparelser, men afspejler også den omstændighed, at der findes en stor stab af potentielle medarbejdere at trække på blandt kunsthistorikere, forfattere, billedkunstnere o.a., for hvem det er noget attraktivt at producere kulturstof.

Den største del af den trykte presses kunstmedarbejdere tilhører kategorien af løst ansatte, som kun delvist kan ernære sig ved at skrive om kunst. Flere af dem har supplerende arbejde inden for kunstsektoren, men langt fra alle. Det kræver tid, omfattende læsning og mange udstillingsbesøg at følge med i kunsthivet. Det er derfor et savn for mange, at arbejdet med skriftlig kunstformidling ofte ikke kan få et sådant omfang, at det i sig selv sikrer, at den pågældende kan holde sig stadig virksom og velorienteret.

På redaktionerne må der arbejdes med de forhåndenværende muligheder. Mange irrelevante årsager kommer derfor til at bestemme, hvad der bliver omtalt og hvad ikke. En stykbetalt kunstanmelder risikerer sjældent tid og transportudgifter på en fjerntbeliggende udstilling, hvis han ikke på forhånd er overbevist om, at den er omtale værd.

Mangelen på mandskabsmæssige og økonomiske ressourcer medfører, at mange store og vigtige kunstbegivenheder i udlandet, f.eks. Sverige (Northern Light) og Tyskland (Zeitgeist), ofte ikke bliver omtalt, og det leder ind i den "onde cirkel", at de udenlandske kunstinstitutioner opgiver at orientere den danske presse. Ikke så få af de omtaler, der har været af udenlandske udstillinger i dansk presse, er kommet tilveje takket være de enkelte skribenters personlige engagement og opofrelse.

Bladredaktionerne forsøger givetvis at fordele rejsemidlerne, så godt det lader sig gøre, men ofte forekommer det, at rejsemuligheden ikke er der, når behovet er størst. Det bliver let en følge af midlernes stærke begrænsning, at man vælger det

sikre for det usikre. Og det er farligt for kunsten, hvis man på grund af sådanne omstændigheder kommer til at afstive det konsoliderede og svigte det nye, ukendte og prøvende.

5.2.4. Journalistuddannelsen og billedkunststoffet.

Uddannelsen på Danmarks Journalisthøjskole er 4-årig, fordelt med 1 1/2 år på skolen, 1 1/2 år i praktik og 1 år igen på skolen. Undervisningen i kulturstoffet er henlagt til studiets 3. semester, hvor den overordnede ramme for det faglige indhold er "individ og samfund". Nogen egentlig obligatorisk undervisning i praktisk formidling af billedkunst er der af tidsmæssige grunde ikke plads til, fordi skolen har valgt at lægge tyngdepunktet i semestrets undervisning på socialstoffet.

De studerende har dog mulighed for at tage kunstformidling op som fagspeciale på uddannelsens 8. semester.

5.2.5. Den indholdsmæssige side af kunstjournalistikken.

Udvalget ser det ikke som sin opgave at gå ind i en drøftelse af det aktuelle indhold i kunstanmeldelser og -journalistik, men mener, at det kan være rigtigt at stille spørgsmål om, hvorvidt der kan peges på mere uopdyrkede felter, som offentligheden og kunstnerne kan have en interesse i, bliver tilgodeset i højere grad.

Kunstjournalistikkens indhold kan groft taget opdeles i 3 hovedkategorier:

- A. Reportagestof, dvs. den informative, mere refererende del af det kunstneriske stof vedrørende arrangementer og udstillinger i ind- og udland samt udstillingsfortegnelser.
- B. Kritikerstof, dvs. egentlige anmeldelser og analyserende og uddybende artikler.

C. Billedstoffet i tilslutning til den journalistiske og kritiske behandling.

A. Reportagestof.

Der er tradition for, at især de etablerede kunstnergruppers aktuelle udstillinger vies relativ stor omtale i dagspressens kunstjournalistik.

Dækningen af kunstbegivenheder rundt om i landet som helhed forekommer udvalget ujævn.

Både hovedstadspressens omtale af udstillinger ude i landet og provinspressens dækning af arrangementer i København og størstedelen af det øvrige land synes med enkelte undtagelser at have et utilfredsstillende omfang.

En kunstner vil således ofte være afskåret fra at få en kvalificeret omtale eller anmeldelse af en udstilling uden for sit lokale område.

Det bør endvidere bemærkes, at dagspressens kunstmedarbejdere ofte savner oplysning om udstillinger og arrangementer uden for Danmark, hvilket vanskeliggør en hensigtsmæssig tilrettelæggelse af det kunstjournalistiske arbejde og samtidig hæmmer en fyldestgørende dækning af kunsthivet i videre omfang.

Så vidt udvalget kan skønne, er der behov for en større grad af adgang for kunstmedarbejdere til informationsmateriale omkring udstillinger i udlandet.

B. Kritikerstof.

Der er en nøje sammenhæng mellem reportagestof og kritikerstof. De to begreber bør supplere og komplettere hinanden.

Udvalget finder, at der i kritikerstoffet kan savnes artikler,

som har til formål at undersøge og orientere om nutidens strømninger i udenlandsk billedkunst.

Det må endvidere tillægges værdi, at der i højere grad kan findes sammenlignende analyser mellem dansk og udenlandsk kunst.

Også i denne forbindelse er der konstateret et behov for adgang til dokumentationsfaciliteter og rejsevirkksomhed.

C. Billedstoffet.

Det er udvalgets indtryk, at den billedmæssige pressedækning kan virke noget underprioriteret i forhold til den journalistiske.

På baggrund af den efterhånden fremherskende visuelle opfattelsesmåde vil udvalget ikke undlade at påpege betydningen af en principiel ligeværdighed mellem den billedmæssige og den tekstmæssige side af kunstjournalistikken.

5.3. Udvalgets overvejelser.

Udvalget finder det rimeligt, måske i samråd med interesserede redaktioner, at muligheden af at give støtte til interviews eller artikelserier, der orienterer om de nyeste kunstnere og kunstretninger, overvejes. En sådan støtte vil være en hensigtsmæssig udvidelse og nyttiggørelse af den støtte, man i forvejen giver til bogprojekter og kulturkritikerstipendier. I den forbindelse kunne man tænke sig en bevilling til kunstnernes rejsevirkksomhed med orienteringsformål om udenlandsk kunst for øje. Den bevilling kunne være et supplement til den rejsevirkksomhed, der allerede finansieres af dagspressen selv til dette formål.

Udvalget mener, at det utvivlsomt vil være af værdi at få tilført den dialog mellem kunstnere og offentligheden, som kunstjournalistikken formidler, yderligere impulser af internationalt tilsnit.

Den nævnte bevilling kunne også benyttes til at få tilgodeset det formål, at en eventuel informationscentral til staidighed vil kunne få å jourført og forøget sit dokumentationsmateriale via rapporter fra de udsendte kunstmedarbejdere. Se nærmere nedenfor.

Om journalistuddannelsen skal udvalget bemærke, at i et vist omfang varetages behandlingen af kunststoffet af medarbejdere med særlig uddannelse (kunsthistorikere), der på den anden side ofte er uden den egentlige fagjournalistiske uddannelse.

Om kulturstoffets plads i forbindelse med journalistuddannelsen vil udvalget finde det hensigtsmæssigt, om Danmarks Journalisthøjskole i højere grad end tilfældet er nu prioriterede det kultur- og kunstrelevante stof i uddannelsesforløbet, således at det indgår på linje med de obligatoriske fag, som uddannelsen gennemgår.

Vedrørende udvalgets betragtninger omkring kunstjournalistikens indhold, henvises til bemærkningerne anført under afsnit 5.2.5. A, B og C.

Uden direkte journalistisk relevans skal det blot her bemærkes, at udvalget gerne ser regelmæssig udgivelse af rene meddelelser om aktuelle begivenheder i kunsthivet, gerne som en afdeling af et dagblad eller et eksisterende kunstitidsskrift.

Udvalget finder det beklageligt, at journalister og anmeldere ikke har adgang til mere fuldstændigt informationsmateriale til videre formidling over for offentligheden.

Udvalget skønner det derfor hensigtsmæssigt, om der blev etableret en informations- og dokumentationscentral, hvori kan forefindes oplysninger om stedfundne og aktuelle udstillinger i Danmark og udlandet, dokumentation om danske kunstnere, herunder videobånd og andet billedmateriale.

En sådan informationscentral skulle kunne betjene pressen, TV, kunstmuseerne, udstillingsstederne og andre med en direkte faglig interesse i oplysningsmaterialet, og det ville være formålstjenligt, om centralen også kunne betjene udenlandske myndigheder og relevante interessenter med fyldestgørende oplysninger om dansk kunst.

Udvalget mener, at en sådan informationscentral vil kunne udgøre et vigtigt udgangspunkt for styrkelsen af det interessefællesskab med hensyn til information af offentligheden om kunst, der består mellem kunstnerne, udstillingsstederne og medierne.

Om videodokumentation generelt ønsker udvalget at påpege, at der gennem årene på forskellige, ofte mere private initiativer, er optaget film om danske kunstnere. De er af meget svingende teknisk kvalitet. De film, der behandler endnu levende kunstnere, har ganske naturligt størst dokumentarisk værdi, også fordi de kan give et direkte indblik i den pågældendes personlighed og arbejdsmetode, medens film behandlende afdøde kunstnere ganske naturligt må koncentrere sig om det biografiske og gengivelsen af de færdige værker.

Efter udvalgets opfattelse bør der etableres mulighed for i langt videre grad end hidtil at fremstille dokumentariske optagelser af danske kunstnere, medens de endnu lever. Øjeblikket synes rent teknisk at være inde herfor, idet den moderne videoteknik har distanceret fortidens filmoptagelser, som krævede mere kompliceret apparatur og større økonomiske ressourcer i forbindelse med filmforbrug, fremkaldelse, kopiering etc. Det er i dag muligt inden for overskuelige økonomiske rammer

at skaffe fortrinligt apparatur, ligesom udgifterne til båndforbruget ligger inden for få hundrede kroner.

Det er udvalgets tanke, at man med disse forbedrede tekniske muligheder vil have meget nem adgang til fremstilling af et på længere sigt uvurderligt dokumentarisk materiale, en kendsgerning, der også gør, at man kan tillade sig at gå meget længere ud i rækkerne, end man hidtil har kunnet. Ved en fornuftig tilrettelæggelse vil man ved hjælp af video dels kunne fastholde et nuanceret billede af selve kunstnerens personlighed, i interviewform kunne fastholde hans/hendes tanker om sin egen kunst og erindringer om andre kunstnere, der har haft betydning for den pågældendes udvikling samt gennem analyser og tolkninger af konkrete kunstværker bidrage til en bredere forståelse af netop denne kunstners intentioner.

Hertil kommer, at man med videooptagelser vil kunne fastholde vigtigere udstillingsbegivenheder, herunder større retrospektive udstillinger. Det behøver ikke nærmere forklaring for at overbevise om, hvor stor interesse det i dag ville have haft at besidde en gennemgang f.eks. af de første Frie Udstillinger i 1890'erne eller de første Grønningen-udstillinger omkring 1915-20. For ikke at tale om det lange galleri af malere, billedhuggere og grafikere, hvis stemmer end ikke er bevaret for eftertiden.

I denne forbindelse kunne det også overvejes, om en række af de i Danmarks Radio beroende ældre interviews med nu afdøde kunstnere kunne omplantes til videobånd og derved få en større spredning end nu, hvor der kun i ganske få undtagelsestilfælde er tale om genudsendelse.

Om udvalgets forslag henvises til afsnit 11.2.3. og 11.2.5.

5.4. Kunstformidling gennem TV.

Udvalget har i betænkningens afsnit om kunstformidling gennem medierne valgt at lægge hovedvægten på formidling gennem dagspressen og TV.

De i indledningen til afsnit 5. anførte bemærkninger vedrørende den nye teknologiske muligheder i forbindelse med kunstformidling må siges i særlig grad at gælde for TV.

Til produktion af TV-udsendelser om billedkunst har Danmarks Radios kulturafdeling tilknyttet medarbejdere, der varetager funktionerne som producent, tilrettelægger og konsulent m.v.

Blandt de pågældende er kunsthistorikere, journalister og billedkunstnere. Sidstnævnte er oftest tilknyttet som konsulenter, men i en del tilfælde har billedkunstnere været tilrettelæggere af egne kunstudsendinger, f.eks. serien "Maler med kamera". I overvejende grad er det dog TV's egne ansatte, som ikke nødvendigvis er fagfolk på kunstrområdet, der laver udsendingerne.

I konsekvens af reglerne om Danmarks Radios virksomhed har producenterne det endelige ansvar for udvælgelse af medvirkerne kunstnere og emner for udsendingerne m.v.

Langt den overvejende del af Danmarks Radios TV-programmer om billedkunst omhandler dansk kunsthver.

Af i alt 47 programmer om kunst transmitteret i 1983 (heraf 31 selvstændige udsendinger og 16 som indslag i "Kulturrevyen"), var de 35 om dansk kunst eller kunstnere (heraf 22 selvstændige udsendinger og 13 indslag i "Kulturrevyen").

8 af de selvstændige udsendinger var portrætudsendinger ("Ugens kunstner") af 10 minutters varighed, hertil kommer "godnat-billederne" af vedkommende kunstner sendt hver aften i den pågældende uge.

Samlet sendetid for de selvstændige udsendinger ca. 14 timer.

Det ovenfor anførte vedrører dansk TV's kulturafdeling. Det bør imidlertid nævnes, at også provinsafdelingen, undervisningsaf-

delingen og TV-avisen i mindre omfang bringer udsendelser/indslag omkring billedkunst.

Udvalget er opmærksomt på, at Danmarks Radio via lydradioen bringer udsendelser om billedkunst, kunstnere, aktuelle og kommende kunstbegivenheder i relativt betydeligt omfang.

5.5. Udvalgets overvejelser.

Ej heller for så vidt angår TV, ser udvalget det som sin opgave at drøfte det aktuelle indhold i kunstudsendelserne, men vil dog gerne i det følgende kunne fremhæve en række områder, som efter udvalgets opfattelse kan have interesse ud fra et kunstformidlingssynspunkt.

Principielt finder udvalget, at TV som visuelt medie har en særlig forpligtelse til at formidle omtale af billedkunst.

Udvalget må lægge vægt på TV's evne til at udnytte et bredt spektrum af muligheder inden for det billedkunstneriske stof. Det gælder det reportagemæssige stof, dvs. omtale af udstillinger og andre aktuelle kunstbegivenheder, portrætsendelser om danske kunstnere og ikke mindst udsendelser om selve kunstens fremstillingsproces. Til reportagestoffet må også regnes kunstbegivenheder i udlandet.

Udvalget må endvidere tillægge det stor værdi, at TV-mediet på en anskuelig og interessant måde har mulighed for at illustrere ellers vanskeligt tilgængeligt specialstof inden for den moderne kunst og dens forudsætninger, vekselvirkninger mellem dansk og udenlandsk kunst og lignende emner. Udvalget finder, at denne mulighed bør udnyttes i videst muligt omfang.

Udvalget forestiller sig, at en informationscentral som omtalt i afsnit 5.3. vil kunne yde betydningsfuld bistand med hensyn til dokumentationsvirksomhed også for TV-mediets behandling af billedkunstnerisk stof.

Det forekommer udvalget nærliggende at pege på de muligheder for nytænkning og variation, der evt. kan tilvejebringes ved i større omfang at inddrage forskellige billedkunstnere som sagkyndige rådgivere ved tilrettelæggelsen af kunstprogrammer samt i højere grad at overlade kunstnere en aktiv rolle som ansvarlig for udførelsen af billedkunstneriske TV-produktioner, herunder også af programmer, der eksperimenterer med selve TV-mediets billedmæssige muligheder.

Udvalget opfordrer til, at der i Danmarks Radio, i lighed med, hvad der findes for f.eks. dramatikere, etableres kurser for billedkunstnere for at lette disses mulighed for at benytte den teknik, som TV-mediet stiller krav om.

6. Formidling af billedkunst, kunsthåndværk, kunstnerisk formgivning og arkitektur gennem kunstitidsskrifter.

6.1. Generelle bemærkninger om kunstitidsskrifter og deres betydning i formidlingen.

Et kunstitidsskrift er efter den af udvalget fastlagte definition et tidsskrift, der enten udelukkende omhandler billedkunst, kunsthåndværk, kunstnerisk formgivning og arkitektur, eller som behandler disse emner som en fast og væsentlig del af tidsskriftets indhold. Som for andre tidsskrifter er der tale om periodisk udkommende skrifter, især med artikler - oftest af forskellige forfattere - af faglig art.

Kunstitidsskrifter er en del af et lands kulturliv. Kunstitidsskrifter kan ikke erstatte mødet med kunstværket, men kan på en billig måde gengive de nye billeder, debattere nye strømninger og sætte dem i sammenhæng med tidens samfund og med historien.

Da billedkunst ud over at være en kilde til erkendelse og oplevelse også handles som en vare, findes der i U.S.A. og Europa meget fornemme tidsskrifter nært knyttet til kunsthandelen. Kunsthandelen er en væsentlig økonomisk baggrund for tidsskrifter som Art Forum, Art International, Das Kunstwerk, Heute Kunst o.m.a.

Danmark er for lille til, at kunsthandelen kan bære et tidsskrift. Hertil kommer, at vor tradition er en anden. Grundtvigs tanker og andelsbevægelsen danner grundlag for, at kunstnerne her i landet gennem deres sammenslutninger i højere grad end i andre lande er deres egne formidlere.

De danske kunstitidsskrifter, som har betydet mest, er ofte startet ud fra et kunstnerisk behov, et behov for at forklare og formidle en ny kunstnerisk holdning, ofte polemisk rettet mod anden kunst. Sådanne tidsskrifter er nyskabende. Kendte eksempler er Linien, Konkretion, Helhesten og Cobra fra 30'erne og 40'erne og tå og tå Box fra 60'erne.

Disse tidsskrifter havde kort levetid. De bestod så længe, det fælles engagement holdt. Men de har haft afgørende betydning for billedkunstens udvikling her i landet.

Med en idealisme og en foragt for de økonomiske konsekvenser startes med jævne mellemrum tidsskrifter, som behandler nutidens billedkunstneriske situation. Disse tidsskrifter supplerer kunstnerkunsttidsskrifterne, idet man her får dokumenteret tidens billedkunst bredere og ofte i sammenhæng med den øvrige kultur. Nuværende eksempler på den type er tidsskrifter som CRAS og NORTH.

En art kunstitidsskrifter, som også må med her, er knyttet til en kunstinstitutions almindelige virke og fungerer både som kunst- og kulturtidsskrift og katalog for løbende udstillinger. Eksempler er: Louisiana Revy, Nordjyllands Kunstmuseums Avis og Sophienholm-katalogerne.

De eksisterende støttemuligheder for kunstitidsskrifter er få. I loven om Statens Kunstfond er der hjemmel til, i det omfang der er tale om foranstaltninger, der skønnes at være til fremme af den kunstneriske produktion, at yde støtte til udgivelse af litterære tidsskrifter, herunder kunstitidsskrifter. I praksis er fondet tilbageholdende med at yde sådanne tilskud, og støtte ydes kun i form af engangstilskud, særligt til nystartede udgivelser i startfasen. Der er således ydet støtte til visse nystartede kvindetidsskrifter, til CRAS og til Hvedekorn.

Udover denne støttemulighed er der mulighed for af ministeriets tipsmidler samt af bevillingen til kulturformidlende arbejde at yde tilskud til tidsskrifter i form af engangsbeløb af normalt mindre størrelse.

Mulighederne for at opnå støtte fra private fonde til udgivelse af tidsskrifter er begrænsede og ydes i givet fald normalt som projektstøtte og ikke til den almindelige drift.

I de seneste 3 år (1980, 1981 og 1982) er der af tipsmidlerne ydet tilskud til følgende kunstitidsskrifter:

	1980	1981	1982
CRAS	50.000	-	20.000
Hvedekorn	25.000	25.000	25.000
Kunstavisen	-	-	20.000
NORTH	40.000	-	25.000
Victor B. Andersens			
Maskinfabrik	30.000	30.000	-
Blød By	-	15.000	-

Til Oplysningsforbundenes Kunstitillæg er der på finansloven i årene 1981, 1982 og 1983 ydet følgende tilskud: 217.000, 271.900 og 260.000 kr.

Udvalget har som grundlag for sit arbejde indhentet oplysninger fra en række tidsskrifter og har specielt undersøgt forholdene omkring udgivelse af CRAS og NORTH. Denne behandling har givet udvalget anledning til at anbefale de 2 tidsskrifter til tilskud fra ministeriets tipsmidler.

6.2. Udvalgets overvejelser.

Kunstitidsskrifter er en af de letteste og mest overkommelige måder (også økonomisk) at formidle billedkunst på. De kan nå ud i alle egne af landet gennem biblioteker og skoler og dermed nå bredere kredse af befolkningen. De er også tidstypiske kilder for kulturhistorien/kunsthistorien, fordi de i bredere forstand er med til at dokumentere væsentlige sider af samtidskunsten, tage stilling til den og kommentere den mere indgående, end der er plads til i dagspressen. I en tid, hvor aviser skærer ned på det kulturelle stof og primært ser det som deres opgave at bringe dagsaktuelt billedkunststof, er det vigtigt, at der eksisterer kunstitidsskrifter. Til forskel fra radio og TV fastholdes det, der søges formidlet, på papiret, og man kan altid vende tilbage.

Det er også vigtigt, at der udkommer danske tidsskrifter, således at den udenlandske indflydelse gennem de internationale kunstitidsskrifter kan mødes med indtryk fra dansk og nordisk billedkultur.

Imidlertid kan udgivelsen af kunstitidsskrifter normalt ikke bære sig økonomisk i Danmark. Dertil er markedet for lille, ikke mindst fordi Danmark er et lille sprogområde. De kunstitidsskrifter, der udgives, udgives derfor ofte med økonomisk underskud, som dækkes af idealistiske udgivere og med ulønnet arbejdskraft. Der er derfor behov for en form for støtte, og ud fra tidsskrifternes nævnte samfundsmæssige betydning skønnes det rimeligt, at det offentlige yder sådan støtte. Det må være i samfundets interesse at sikre, at danske tidsskrifter ikke standser af økonomiske grunde, og at bidrage til, at de kan spredes, så længe de kunstnere eller kunstformidlere, som står bag, brænder for sagen.

Har et tidsskrift vist kvalitet og levedygtighed, forstået sådan, at det forsøger at formidle nogle væsentlige sider af billedkunsten (folkelig/avantgarde) og værdsættes af fagfolk (billedkunstnere), bør der være mulighed for økonomisk støtte fra det offentlige, således at tidsskriftet ikke bringes til at standse af økonomiske grunde. Tidsskrifter af denne karakter er med til at bevare og udvikle det danske kulturliv.

En støtte skal imidlertid ikke kun komme eksisterende tidsskrifter til gode, men også medvirke til, at nye tidsskrifter opstår. Fra kunsthåndværkets side er der således peget på, at formidlingen af kunsthåndværk i mange år har manglet den udadrettede brede kontakt som f.eks. et specialtidsskrift kan give. Forudsætningen for, at der skal kunne ydes støtte, må imidlertid være, at tidsskriftet har til formål at formidle billedkunst, kunsthåndværk og kunstnerisk formgivning over for offentligheden, og ikke er et snævert organ med rent fagligt indhold.

Med hjemmel i musikloven, filmloven og teaterloven ydes der støtte til tidsskrifter på de respektive områder.

Udvalget har overvejet tilsvarende støttemuligheder for kunstitidsskrifter.

En afgrænsning af de tidsskrifter, der skal kunne komme i betragtning, kan være vanskelig og bør efter udvalgets opfattelse ikke være for snæver. Dog bør formentlig de af kunstmuseerne eller andre institutioner udgivne årsskrifter eller meddelelser, som er knyttet til institutionens almindelige virke, finansieres af bevillinger på institutionernes årlige driftsbudgetter. Det samme gælder de kunstitidsskrifter, der udgives af kunstinstitutioner i tilknytning til løbende udstillingsvirksomhed, og som har det dobbelte formål at tjene som katalog og kunst- og kulturtidsskrift, f.eks. Louisiana Revy, Nordjyllands Kunstmuseums Avis og Sophienholm-katalogerne. Disse må i princippet også finansieres over institutionernes almindelige budget som en naturlig del af den almindelige virksomhed eller over et eventuelt udstillingsbudget. Det skal dog ikke være udelukket i enkeltstående tilfælde, såfremt disse tidsskrifter behandler emner af væsentlig og bredere karakter, og derved går ud over skriftets sædvanlige indhold, da at yde engangstilskud til udgivelsen. Endelig falder egentlige fagforeningsblade som Billedkunstnernes Blad og Orientering fra Danske Kunsthåndværkeres Landssammenslutning uden for det område, man tænker sig støttet økonomisk.

Hvad specielt angår Oplysningsforbundenes Kunstitillæg, har der i udvalget været enighed om kunstitillæggets store kvaliteter. Tillægget udkom oprindeligt i farver og blev produceret af kunstitillæggets redaktion, mens det nu er således, at redaktionen tilbyder fagbladene temaer, hvorefter fagbladene selv trykker siderne som et led i den almindelige produktion. Udvalget ser gerne, at tillægget igen udkommer i farver, og udvalget har derfor fra redaktionen indhentet oplysninger om merudgifterne ved, at tillægget skulle udkomme i farver. Med et oplag på 300.000 er disse anslået til ca. 175.000 kr.

Udvalget har overvejet mulighederne for en forbedring af distributionen af tidsskrifter med en større udbredelse til følge. Man er imidlertid nået til, at distributionen fortsat må være overladt til den enkelte udgiver.

Om udvalgets forslag henvises til afsnit 11.2.3.

7. Udstillingslokaler.

7.1. Udstillingsbygningen ved Charlottenborg.

Udstillingsbygningen ved Charlottenborg er statens eneste udstillingsbygning for skiftende udstillinger af aktuel kunst. Driften af bygningen afholdes af en årlig bevilling på finansloven, og administrationen er henlagt til en bestyrelse bestående af kunstnere og andre med ekspertise i udstillingslivet. For få år siden gennemgik bygningen en større istandsættelse og ombygning, således at den i dag fremstår som en tidssvarende og funktionel udstillingsbygning. Tidligere var det således, at lokalerne i bygningen udelukkende blev udlejet til kunstnergrupper og enkelte kunstners udstillinger. Siden 1982 har Udstillingsbygningens bestyrelse fået en særlig bevilling - dels på finansloven og dels af tipsmidlerne - til en bestyrelsesarrangeret udstillingsvirksomhed. I finansåret 1983 havde bestyrelsen til udstillingsvirksomhed en samlet bevilling på omkring 850.000 kr. Halvdelen af udstillingsåret anvendes til kunstnersammenslutningers udstillinger og halvdelen af året til bestyrelsens udstillinger.

7.2. Andre udstillingsbygninger og udstillingslokaler.

I kommissoriet for kunstformidlingsudvalget er det nævnt, at udvalget i sine undersøgelser skal inddrage spørgsmålet om udstillingslokaler.

Udvalget har da også i sin spørgeskemaundersøgelse søgt at få belyst, hvorledes de lokalemæssige forhold, for så vidt angår mulighederne for skiftende udstillingsvirksomhed, ser ud.

Det fremgår af undersøgelsen, at udstillingsmulighederne på landets museer er højst forskellige, vekslen fra det optimale i Ålborg og på Louisiana til det helt negative i Faaborg. De fleste steder er der absolut rimeligt gode rum og lysfaci-

liteter, omend det for selv store museer som i Århus, Randers og Odense er en delvis forudsætning, at den permanente ophængning må vige for de temporære arrangementer, noget der er en absolut hovedregel mindre steder som f.eks. Hjørring, Rønne, Skive, Vejle, Væjen m.fl. Lokalerne er forbeholdt udstillinger, der etableres af det pågældende museum eller i samarbejde med museet.

En del biblioteker råder i dag over rimelige lokaler til udstillingsformål. Dog er der egne i landet, hvor kun få biblioteker har mulighed for udstillingsvirksomhed, og specielt i landdistrikterne er bibliotekerne underforsynede med udstillingsmuligheder. Bibliotekernes lokaler anvendes fortrinsvis til udstillinger arrangeret af biblioteket alene eller af biblioteket i samarbejde med andre, f.eks. den lokale kunstforening og til udstillinger arrangeret alene af den lokale kunstforening.

Enkelte kunstforeninger har egne lokaler til udstillingsvirksomhed. Det gælder f.eks. Kunstforeningen i Svendborg, i Lyngby-Tårnbæk, i København og i Århus.

Men i øvrigt er det således, at der rundt i landet kun findes få faste bygninger eller permanente udstillingslokaler, der kan anvendes til skiftende udstillinger, når bortses fra de private kunstgallerier.

Langt de fleste af disse bygninger og lokaler findes i København eller i Københavnsområdet. Således Udstillingsbygningen ved Charlottenborg, Den Frie Udstillings Bygning, den af Københavns kommune drevne Nikolaj Kirke, Kunstforeningens lokaler på Gl. Strand, Helligåndshuset, Brøndsalen og i omegnen det af Lyngby-Tårnbæk kommune drevne Sophienholm, og Tranegården, der drives af Gentofte kommune som en afdeling af folkebiblioteket. Visse provinsbyer har dog også rimelige udstillingslokaler, således f.eks. Århus (Århus Kunstbygning), Odense (Filosofgangen), Svendborg, Ålborg (Ålborg Kunstpavillon),

Kalundborg (Bispegården), Nykøbing Sjælland (Pakhuset), Holbæk (Æglageret) og Asnæs (Huset i Asnæs).

Specielt skal nævnes Brandts Klædefabrik i Odense, der blev nedlagt som fabrik i 1977. Den ligger midt i byen og er et sammenhængende kompleks på 15.000 m². Odense byråd indgik den 24. juni 1984 en lejeaftale med køberne af klædefabrikken, Odense Centrum I/S, med forkøbsret efter 10 år.

Det lejede areal til kulturelle formål omfatter alt i alt 7.543 m². Disse kvadratmetre fordeler sig på følgende formål:

Kunsthallen Brandts Klædefabrik	4.084 m ²
Fyns Kunstakademi	2.378 m ²
Danmarks grafiske Museum	1.094 m ²

Det øvrige areal bliver udlejet til forretninger, teatervirksomhed, musikværtshus, biograf, galleri m.m.

Kunsthallen Brandts Klædefabrik's 4.084 m² fordeler sig over 3 etager og skal ifølge sin formålsparagraf primært være et internationalt center for skiftende udstillinger af nutidig billedkunst.

Udstillingsarealet bliver på 1.680 m². De resterende m² skal rumme depoter, værksteder, diasarkiv, videotek, en boghandel, skoletjeneste, auditorium og en reklameafdeling.

Hele komplekset skal stå færdigt i 1987.

En del af de nævnte bygninger og lokaler ejes og drives af kommunerne, og en del er private eller selvejende institutioner, der i større eller mindre omfang får offentlig støtte. Denne støtte er hovedsagelig lokal, idet der ikke eksisterer særlige statslige bevillinger til indretning og drift af udstillingslokaler. I ganske få tilfælde er der af ministeriets tipsmidler ydet støtte til istandsættelse af gamle bygninger

til brug for udstillingsvirksomhed, således til Pakhuset i Nykøbing Sjælland og #glageret i Holbæk.

7.3. Udvalgets overvejelser.

Udvalget har overvejet Udstillingsbygningen ved Charlottenborgs virksomhed og dens placering i en ny struktur for kunstformidlingen. Det er udvalgets opfattelse, at bygningen vil være en naturlig fysisk ramme omkring en udstillingsvirksomhed med udlandet, dels til præsentation af de danske udstillinger, der sendes til udlandet, dels til præsentation af udenlandske udstillinger i Danmark. En sådan udstillingsvirksomhed i bygningen er i overensstemmelse med de intentioner, som bygningens administration selv har med hensyn til bygningens anvendelse og er i overensstemmelse med anordningen om administrationen af Udstillingsbygningen ved Charlottenborg.

Hvis udstillingsbygningen skal være fysisk ramme om en del af denne virksomhed, kan det efter udvalgets opfattelse næppe ske uden ændringer i den virksomhed, som den nuværende bestyrelse udøver. Denne bestyrelses virksomhed kan opdeles i 2 områder - den del, der består i den bygningsmæssige administration og i at udleje lokalerne til kunstnersammenslutninger og andre, samt den del der består af egen udstillingsvirksomhed. Denne sidste er for en del udenlandske udstillinger og således sammenfaldende med den virksomhed, som kunne tænkes formidlet gennem et nyt organ. Det må forekomme uensigtsmæssigt, at 2 organer arbejder med helt identiske opgaver, og det kan derfor forekomme nærliggende at overveje, om de opgaver, den nuværende bestyrelse for udstillingsbygningen har, eventuelt skulle overgå til en institution med videregående og koordinerende opgaver inden for udstillingsformidlingen.

En anden mulighed ville være at opretholde udstillingsbygningens nuværende bestyrelse og lade denne varetage den bygnings

mæssige administration, udleje af lokaler samt fungere som modtageapparat for udstillingerne på samme måde, som man fungerer i forbindelse med de almindelige lejeudstillinger. Efter dette forslag skulle alene bestyrelsens selvstændige virksomhed som udstillingsarrangør falde bort.

Udvalget har endvidere overvejet at inddrage Kunsthallen Brandts Klædefabrik i udstillingsaktiviteter med udlandet som led i en ny struktur for kunstformidlingen.

Kunsthallen Brandts Klædefabrik skal ifølge sin formålsparagraf primært være et internationalt center for skiftende udstillinger af nutidig billedkunst. Den har gode og moderne faciliteter som opstillings- og samlingssted for internationale udstillinger og er hensigtsmæssigt geografisk placeret i forhold til landet som helhed. Der vil ifølge planerne blive rådighed over værksteder, depoter, kontorer og parkeringsplads til lastvogne m.v.

Hvad angår udstillingslokaler i øvrigt, har udvalget den opfattelse, at eksistensen af et tilstrækkeligt antal til udstillingsformål indrettede bygninger og lokaler er af væsentlig betydning for kunstformidlingen, og at det i første række må være en kommunal eller amtskommunal opgave at sikre, at der er egnede lokaler til udstillingsformål. Det er stadigvæk således, at der både i byerne og på landet mangler lokaler til gode ophængninger. Ofte hænger udstillingerne helt utilfredsstillende, og værkerne fremtræder ikke på en kunstnerisk forsvarlig måde. En væsentlig forudsætning for fremme af udstillingslivet i Danmark er derfor, at der sker en udbygning af de lokale mæssige forhold.

Det vil ofte i forbindelse med nybyggeri, specielt af skoler, biblioteker og sportshaller, være naturligt, at der tages hensyn til udstillingsformål. Efter udvalgets opfattelse bør indretning af lokaler til udstillingsformål i forbindelse med institutionsbyggeri af den her omhandlede art af praktiske og

administrative grunde finansieres som en del af hele byggeriet, og derfor normalt finansieres af kommunale eller amtskommunale midler.

I begrænset omfang bør der imidlertid være mulighed for økonomisk støtte fra staten til indretning af lokaler. Det kan eksempelvis dreje sig om indretning af mindre prætentløse lokaler i gamle bygninger eller lignende, hvor kunstnerne for beskedne midler kan udstille, hvor den lokale kunstforening eller andre kan afholde udstillinger, og hvor man kan vise vandreudstillinger af forskellig art.

I musikloven er der hjemmel til af musiklovens bevillinger i særlige tilfælde at yde tilskud til indretning og forbedring af lokaler specielt til øvebrug samt til teknisk udstyr, og i filmloven er der også hjemmel til at yde tilskud til indretning og modernisering af biografer.

I henhold til teaterloven kan der ydes lån til opførelse eller erhvervelse af bygninger til teaterformål, ligesom der kan ydes lån til indretning og forbedring af bestående lokaler og bygninger. Endvidere kan der ydes lån til teknisk udstyr.

Som nævnt bør det principielt være en kommunal eller amtskommunal opgave at sikre, at der er rimelige udstillingslokaler i området. Det betyder, at den lokale opbakning bør være væsentlig ved afgørelsen af, om tilskud fra staten bør ydes, og at der bør finde en rimelig fordeling sted af tilskud fra stat, kommune og amt. Driften af lokalerne forudsættes dækket lokalt.

Der er endvidere mange steder behov for udstillingsinventar, og det vil være naturligt, at der tilvejebringes mulighed for en støtteordning til anskaffelse af udstyr specielt til udstillingsformål som f.eks. lamper, spanske vægge, videoanlæg, sokler m.m. Man kunne også forestille sig, at der på amts-

kommunalt eller kommunalt plan blev etableret centre for udstillingsinventar, hvorfra udstillingsarrangører kunne låne sokler, vægge m.v. til udstillinger. Amtscentralen for undervisningsmidler kunne være stedet, hvortil inventarcentret blev knyttet.

Om udvalgets forslag henvises til afsnit 11.2.2. og 11.2.5.

8. Udstillingsvederlag.

8.1. Indledning.

Billedkunstnernes vilkår har i de senere år været genstand for megen omtale i pressen. Billedkunstnerne har givet udtryk for, at de økonomiske livsvilkår er uanstændige, og at de nyder ringere beskyttelse end andre samfundsgrupper i relation til arbejdsløshedsforsikringslovgivningen og den sociale lovgivning.

Det er udvalgets opfattelse, at der blandt billedkunstnere er en meget stor del, der ikke har fået andel i velfærdssamfundets stigende indkomster og goder, og at der hurtigst muligt bør tilvejebringes muligheder for en forbedring af billedkunstnernes vilkår. Dette gælder også kunsthåndværkerne.

Det er i den forbindelse nærliggende at pege på en større offentlig støtte, dels gennem udbygning af eksisterende ordninger, f.eks. Statens Kunstfond, dels gennem større anvendelse af billedkunstnerne til udsmykningsopgaver og andre opgaver, der har relation til deres kunstneriske arbejde. Udvalget har i den forbindelse noteret sig de bevillingsforøgelser, som Statens Kunstfond har fået ved en forhøjelse af fondets rådighedssum fra 10 mill. til 15,5 mill. kr., og de øgede midler, der forventes anvendt til kunstnerisk udsmykning af statens bygninger, jfr. afsnit 9.2.

Et udvalg, der er nedsat til revision af ophavsretsloven, arbejder for tiden med problemerne om, hvorledes man kan forbedre billedkunstnernes ophavsretlige rettigheder. Det overvejes, om det er muligt at oparbejde en række nye beføjelser til fordel for billedkunstnere, således at de opnår en rimelig praktisk ligestilling med andre kunstnere. Der kan blive tale om en afgift i forbindelse med videresalg af kunstværker og regler om vederlag, når kunstværker fremvises på offentlige udstillinger. Der er her tale om rettigheder knyttet

til kunstværker, som kunstneren har afhændet.

Biblioteksafgift tilkom tidligere kun forfattere, men ifølge den nye biblioteksafgiftslov (lov nr. 307 af 9. juni 1982 om biblioteksafgift) tilkommer afgiften nu blandt andre også billedkunstnere, dog kun når der er tale om værker i bogform, og kun når der er een illustrator, og bogen er indført i bibliotekets katalog under illustratorens navn. Udlån af billedkunstneriske værker, normalt grafik og tegninger fra bibliotekerne, er ikke omfattet af biblioteksafgiftsloven, men også på dette område vil en vederlagsordning til kunstnerne blive overvejet.

Det er spørgsmålet om udstillingsvederlag til kunstnere for udlån af værker af billedkunst, kunsthåndværk og kunstnerisk formgivning, som er i kunstnerens eje, og således ikke afhændet, som er genstand for behandling i nærværende betænkning.

8.2. Eksisterende ordning i Danmark.

Som forholdet er i Danmark i dag, er grundlaget for betaling af vederlag til billedkunstnere for udlån af egne værker en af Billedkunstnernes Forbund fastsat vedtægt for udlån af billedkunst, som alene er bindende for forbundets medlemmer. Kunsthåndværkere og kunstneriske formgivere har ikke tilsvarende regler for udlån af deres værker. Udlånsvedtægten har, siden den blev vedtaget i 1972, givet anledning til en del debat og er ikke i fuldt omfang blevet fulgt af udstillingsarrangører, specielt ikke hvad angår bestemmelsen om modydelsen til kunstneren for lån af kunstværker.

I den omtalte vedtægt for udlån af billedkunst har Billedkunstnernes Forbund fastlagt bestemmelser, som af forbundets medlemmer skal følges ved udlån af værker til udstillinger. Vedtægtens formål er at tilvejebringe ensartede regler for de aftaler, der indgås mellem forbundets medlemmer og lånta-

gere af medlemmernes arbejder. Medlemmer af forbundet kan således ikke indgå aftaler på ringere vilkår, og overtrædelse medfører eksklusion og blokade af modparten i aftalen.

Ifølge vedtægten er det således, at låntageren dækker samtlige omkostninger i forbindelse med udstillingsarrangementet, således forsendelse, forsikring, lokaleudgifter, ophængning, pasning af udstillingen, udgifter til katalog, til indbydelse og annoncer, til porto og til meddelelser og repræsentation over for presse. Påtager kunstneren sig at holde foredrag eller give omvisninger på udstillingen, er han berettiget til et honorar og godtgørelse, der aftales skriftligt inden udstillingen. Som modydelse for kunstnerens udlån af værker betales en minimumstakst, der oprindeligt udgjorde 1 kr. pr. dag pr. værk, dog ikke mindre end 7 kr. pr. dag, hvilke beløb med virkning fra 1. januar 1983 er forhøjet til henholdsvis 3 kr. og 15 kr. Taksten for udlån kan for den pågældende kunstner modregnes ved salg til låntageren. Disposition fra vedtægten kan gives af forbundets bestyrelse.

En gennemgang af det af udvalget tilvejebragte spørgeskemamateriale viser, at de fleste museer stadigvæk ikke betaler vederlag til kunstneren for selve lånet af værkerne. Det samme gælder kunstforeningerne, idet dog et større antal end museerne følger BKF-vedtægten. For bibliotekernes vedkommende betales der i større omfang vederlag til kunstnerne i overensstemmelse med vedtægten.

Ifølge erfaringerne fra Billedkunstnernes Forbund er forholdet i praksis således, at kunstnerne normalt ikke har udgifter i forbindelse med en udstilling, hvortil de er indbudt - forstået på den måde, at de i hvert fald ikke påtvinges udgifter. I visse tilfælde må kunstnerne dog bidrage til udgifter til katalog, såfremt et sådant ønskes af dem selv.

8.3. Vederlagsordninger i andre nordiske lande.

I Finland har der siden 1971 af ministeriet været fastsat regler om udstillingsvederlag. Disse regler indeholder bl.a. bestemmelse om, at kunstneren ved udlån af egne værker til udstillinger har ret til 10 % af kunstværkets forsikringsværdi i udstillingsvederlag, dog højst 300 fmk for skulptur, højst 150 fmk for maleri og højst 30 fmk for grafik, når det drejer sig om udstillinger i udlandet. I hjemlandet er taksterne henholdsvis 150 fmk, 100 fmk og 40 fmk. Beløbene gælder for udstillinger arrangeret sammen med Konstnärsgillet (finske billedkunstneres faglige organisation) og for en periode på 1 år. Såfremt udstillingsperioden overstiger 1 år, betales der yderligere 10 % for hvert følgende halve år.

I Island er ikke fastsat regler om udstillingsvederlag til kunstnere.

I Norge er der mellem staten på den ene side og kunstnerorganisationerne på den anden side indgået aftale om udstillingsvederlag ved fremvisning af billedkunst, kunsthåndværk og fotografisk kunst, som er i kunstnerens eje. Ifølge aftalen, der har været gældende siden 1. maj 1977, yder staten udstillingsvederlag til billedkunstnere, kunsthåndværkere og fotografer, som er norske statsborgere eller bor fast og virker som kunstnere i Norge, når værkerne udstilles på statslige kunstudstillinger i ind- og udland. Endvidere betales udstillingsvederlag ved andre kunstudstillinger, hvortil der ydes direkte statslige tilskud. Udstillinger, som formidles af statslige institutioner uden direkte statslige tilskud, danner ikke grundlag for krav. Ved udstillinger i udlandet betales der heller ikke vederlag, når statens medvirken er begrænset til økonomisk bistand ved det praktiske arrangement eller forsendelse efter ansøgning fra kunstneren. Aftalen gælder ikke amatørudstillinger, reproduktioner, seriefremstillede genstande af industriel eller håndværksindustriel karakter. Aftalen omfatter heller ikke husflidsprodukter. For fotografier er aftalen begrænset til fotografisk kunst.

Udstillingsvederlaget omfatter:

1) Godtgørelse for fremvisning af værket:

Pr. 1. januar 1983 78 kr. pr. værk pr. måned.

2) Kompensation for at kunstneren ikke selv kan disponere over værket:

Pr. 1. januar 1983 82 kr. pr. værk pr. måned for unike værker. Denne kompensation bortfalder, såfremt værket fremstilles i 6 eller flere eksemplarer og for tekstilmetervarer, som produceres i længder på over 15 m. Ved fotografisk kunst forstås ved unike værker nummererede fotografier i oplag på mindre end 6 eksemplarer.

3) Værdiafhængig del: 1 1/2 % pr. måned af den del af værkets markedsværdi, som overstiger 2.000 kr. Værkets markedsværdi vil normalt svare til salgsprisen.

4) Erstatning for væsentlig forringelse, som er opstået ved naturlig brug og behandling i lejeperioden, og som ikke dækkes af forsikringen, kan udbetales i særlige tilfælde efter krav fra kunstnernes fagtekniske organisation på grundlag af kvitteringer, eventuelt overslag over udgifter for fagmæssig udført nødvendig restaurering.

Den under 1 og 2 nævnte del af udstillingsvederlaget reguleres efter statens lønregulativ.

Vederlaget skal udgøre mindst 2 måneders leje. Efter en udstillingsperiode på 5 måneder afkortes vederlagets del 1 og del 2 til 50 % og efter 12 måneder til 10 %. Vederlaget ydes for den tid, kunstneren ikke selv kan disponere over værket, således fra aftalt indleveringsdag til værket modtages retur. Ved beregning af vederlag anses hver påbegyndt måned som hel måned. Vederlag ydes til den enkelte berettigede kunstner.

I en i november 1981 afgivet betænkning om formidling af billedkunst og kunsthåndværk stilles der forslag om oprettelse af en statslig udstillingsgarantifond, som går ud fra princippet om, at vederlag i lighed med andre almindelige udgifter ved formidlingen er udstillingsarrangørernes ansvar, men at staten må træde til med tilskud, for at vederlagsudgifterne ikke skal virke hæmmende på formidlingsvirksomheden.

Man mener herefter, at al offentlig finansieret formidlingsvirksomhed må have vederlag til kunstneren med som en fast del af budgettet på samme måde som andre løn- og formidlingsudgifter. For anden formidlingsvirksomhed bør der oprettes en fond til at dække eventuelle underskud ved udstillingsarrangementer (udstillingsgarantifond), underskud knyttet til vederlagsbetaling, udstillingsprojektering og specielle formidlingsopgaver.

For at få støtte fra fondet skal udstillingsarrangørerne opfylde visse krav:

Arbejderne, som udstilles, skal være af professionelle kunstnere.

Der skal udbetales udstillingsvederlag.

Udstillingen skal være offentligt tilgængelig.

Udstillingen skal have formidlingstilbud til publikum.

Subsidiært har udvalget foreslået en statslig vederlagsfond baseret på princippet om, at finansieringen af vederlag i sin helhed er statens ansvar. Fondet tænkes automatisk at skulle dække vederlagsudgifterne ved statslige og kunstnerdrevne udstillingsarrangementer og efter ansøgning fra andre udstillinger. Alle udstillinger med professionelle billedkunstnere og kunsthåndværkere skal i princippet være berettiget til at benytte fondet.

Fondet bygges op over en periode med etapevis forøgelse af udstillingsarrangementer, der kan benytte fondet:

- 1) Institutioner og udstillinger med statslige tilskud.
- 2) Institutioner med offentlig støtte.
- 3) Udstillinger som kan benytte fondet efter ansøgning.

Der er endnu ikke taget stilling til gennemførelse af udvalgets forslag.

I Sverige er mellem staten på den ene side og de enkelte kunstnerorganisationer på den anden side indgået aftale om vederlæggelse til kunstnere i forbindelse med udstilling af kunstværker, der er i ophavsmandens eje. Gennem aftalen forpligter staten sig til at betale udstillingsvederlag i forbindelse med udstillinger, der arrangeres af et statsligt organ. Staten har endvidere forpligtet sig til som vilkår for statstilskud til stiftelsen Rigsutställningar og stiftelsen Svenska Institutet at foreskrive, at disse institutioner tilpasser den indgåede aftale på deres virksomhed. Vederlag betales for udlån af billedkunst, brugskunst og fotografi, således som disse værker er defineret i ophavsretsloven og loven om retten til fotografiske billeder. Hovedprincippet i aftalen er, at en udstilling skal betragtes som en helhed, og at vederlaget til kunstneren beregnes på grundlag af udstillingen som helhed. Vederlaget beregnes med udgangspunkt i udstillingslokalernes størrelse og på den måde, at man måler lokalernes indre omkreds og lægger en fjerdedel til. Det antal m, man derefter opnår, multipliceres med et grundbeløb, som i aftalen er fastsat til 95 kr., men senere reguleret således, at det nu udgør 119 kr. Er antallet af udstillere mindre end 3, udgør det samlede vederlag 80 % af beløbet. Er antallet større end 10, udgør vederlaget 110 % af beløbet. Vederlaget skal dog altid være så stort, at det giver mindst 200 kr. til hver udstillende kunstner. Vederlaget beregnes

for udstillingsperioden, som inddeles i perioder - den første er 2 uger, den anden 4 uger og hver følgende periode 6 uger. Aftalen mellem staten og billedkunstnerne indgås for perioder på 3 år og løber fra og med den 1. juli 1978. Aftalen er pr. 1. juli 1981 forlænget for en 3-årig periode.

I Statens Kulturråds betænkning af 19. juni 1979 om støtte til konstutställningsverksamhet går man ind for indførelse af udstillingsvederlag, også i forbindelse med kommunale udstillinger og udstillinger, som gennemføres af offentlige kunstforeninger. Hvis forslaget gennemføres, vil al offentlig udstillingsvirksomhed i Sverige bortset fra den, som drives af private gallerier, være omfattet af regler om udstillingsvederlag.

Fra Nordfag, kontaktorgan for nordiske billedkunstforbund, har man anmodet Nordisk Ministerråd om forhandlinger vedrørende udstillingsvederlag i forbindelse med udstillinger inden for det nordiske samarbejde. Sagen har været behandlet i Nordisk Kultursekretariat, der er af den opfattelse, at det er naturligt, at billedkunstnere stiller krav om vederlag for deres medvirken i nordiske udstillinger. Dette spørgsmål bør imidlertid løses på samme måde som for andre kategorier af medvirkende ved nordiske kulturarrangementer gennem individuelle eller kollektive aftaler mellem udstillingsarrangører og kunstnere. De omkostninger, som opstår for udstillingsarrangørerne som følge af sådanne eventuelle aftaler, må medtages ved budgetlægningen af de respektive institutioner og arrangører på samme måde, som det sker med øvrige omkostninger.

8.4. Udvalgets overvejelser.

Som omtalt under pkt. 3 er der i Norge og Sverige indgået overenskomster mellem staten og kunstnerorganisationerne om betaling af vederlag til kunstnerne, når de udlåner deres arbejder til udstillinger. I Danmark har den af Billedkunstnernes Forbund fastsatte udlånsvedtægt ikke fået den ønskelige

udbredelse, og der er ikke regler for udlån af anden kunst end billedkunst. Det er udvalgets opfattelse, at der er behov for på en eller anden måde at få fastlagt generelle normer for, på hvilke vilkår udstillingsarrangører skal kunne låne kunstværker hos ophavsmændene.

Til grund for fastlæggelsen af sådanne vilkår må ligge dels den interesse, der er hos udstillingsarrangøren og dermed det offentlige i at give folk mulighed for at opleve kunsten, dels kunstnerens interesse i at få udstillet sine værker og dermed mulighed for at nå ud til en bredere kreds af befolkningen. Dette sidste element er ofte blevet tillagt for stor vægt. Kunstnerne har ofte ikke noget direkte økonomisk udbytte i form af salg fra de udstillinger, der arrangeres af museer, kunstforeninger, biblioteker m.fl. Ud fra det synspunkt, at den overvejende interesse således ligger hos det offentlige ved udstillinger, der arrangeres af museer, kunstforeninger, biblioteker m.fl., bør det være oplagt, at udstillingsarrangører bør dække samtlige udgifter i forbindelse med udstillinger, således at de udstillende kunstnere ikke har direkte udgifter hermed. Det drejer sig om udgifter til transport, forsikring, lokaler, PR-virksomhed, katalog m.v. Som anført tidligere er dette synspunkt accepteret af hovedparten af udstillingsarrangører.

Spørgsmålet er, om og i hvilket omfang der i givet fald skal betales vederlag til kunstneren for, at han stiller sine værker til rådighed for udstillinger. Det er udvalgets grundholdning, at der må betales for kunstnernes arbejde og den brug, der gøres af deres værker, og at man ikke længere bør acceptere, at kunstnerne skal stille deres arbejdskraft og arbejder vederlagsfrit til rådighed i adskillige sammenhænge, således som det har været en udbredt opfattelse hidtil. Også det arbejde, der udføres af kunstnere og den brug, der gøres af deres værker ved udstillingsarrangementer, bør honoreres. Kunstneren stiller sine værker til rådighed for udstillingen og kan ikke i udstillingsperioden disponere over de udstillede værker.

Hertil kommer, at der ofte vil være almindelig slitage forbundet med at udstille et værk, og at sådant slid normalt ikke vil blive dækket gennem forsikring. Udvalget finder det derfor rimeligt, at der betales en form for økonomisk godtgørelse til kunstnerne for selve brugen af de værker, der stilles til rådighed for en offentlig udstilling.

I overvejelserne vedrørende fastsættelsen af størrelsen af vederlag for brugen mener man, at der bør iagttages forskellige hensyn, som må afvejes over for hinanden. Ordningen skal give kunstneren en rimelig honorering, men samtidig må den ikke ødelægge udstillingsvirksomheden eller bevirke, at udstillingsarrangørerne låner værker til udstillinger hos andre end ophavsmændene. Ordningen skal endvidere kunne accepteres og være forståelig for udstillingsarrangørerne og derfor være relativ enkel at administrere.

Ud fra disse hensyn har udvalget gennemgået de eksisterende nordiske ordninger og afprøvet disse på forskellige typer udstillinger. Generelt kan siges, at den svenske og norske ordning hidtil har været betydelig gunstigere økonomisk for kunstnerne end den finske og den danske. Samtidig er de 2 førstnævnte ordninger imidlertid således, at de efter udvalgets vurdering vil kunne vanskeliggøre udstillingsarrangementers gennemførelse af økonomiske grunde.

Udvalget kan ikke gå ind for nogen af de nævnte eksisterende ordninger. Den svenske ordning forekommer vanskelig at administrere, specielt når udstillingen omfatter både kunstværker, der berettiger til vederlag, og kunstværker som ikke tilhører kunstneren, og den er vanskelig for kunstnerne at kontrollere. Endvidere finder man også ordningens regel om, at hver deltagende kunstner i en kollektiv udstilling får samme vederlag, mindre rimelig i tilfælde, hvor udstillingsmaterialet er forskelligt, idet det f.eks. kan medføre at en kunstner, der deltager med flere store værker, får samme vederlag som en kunstner, der deltager med få og små værker. En kollektiv ordning

vil også kunne få den virkning, at mange kunstnere vil foretrække separatudstillinger.

Den norske ordning har, ud over at også den skønnes vanskelig at administrere, den svaghed, at en mindre genstand af ringe værdi på kort tid kan hjembringe sin værdi i leje, hvilket vil kunne få kunstnere til at spekulere i at leje værker ud i stedet for at sælge dem. Også den gældende danske ordning findes mindre hensigtsmæssig, idet det forekommer urimeligt, at der for udlån af et grafisk værk skal betales det samme vederlag som for udlån af en skulptur. En ordning, hvor der betales en bestemt takst for bestemte typer kunst - grafik, maleri, skulptur, jfr. den finske ordning - skønnes også vanskelig at arbejde med, dels fordi der findes mange blandformer, dels fordi også skulpturer og malerier er så forskellige af størrelse og værdi, at en ensartet takst ikke vil være rimelig.

Om udvalgets forslag henvises til afsnit 11.3.

9. Kunstneriske udsmykninger og kunstindkøb.

9.1. Statens Kunstfond.

Siden 1956 har staten gennem Statens Kunstfond ydet støtte til gennemførelse af billedkunstneriske udsmykninger af bygninger og anlæg. Fondets bevilling til dette formål var i 1983 på 5.721.050 kr., mens der var et beløb på 1,6 mill. kr. til indkøb af billedkunst, kunsthåndværk og kunstnerisk formgivning. Udsmykningsbevillingen skal anvendes til udsmykning af statens bygninger og anlæg samt som tilskud til udsmykning af kommunale bygninger eller andre for offentligheden eller videre kredse tilgængelige bygninger og anlæg. Ved udsmykning af ikke-statslige bygninger og anlæg dækker den lokale myndighed 25 % af udgifterne og Statens Kunstfond de øvrige 75 %. Indkøbene fordeles som depositum til offentlige institutioner.

I tiden 1. april 1977 - 31. december 1982 har fondet modtaget 401 ansøgninger om udsmykning, som fordeler sig med 53 ansøgninger fra statsinstitutioner og 348 ansøgninger fra ikke-statslige institutioner.

Antallet af ansøgninger i de 6 år samt imødekomne ansøgninger i samme tidsrum fordeler sig således:

År	Statsinstitutioner		Ikke-statslige institutioner	
	indk.	imødekom.	indk.	imødekom.
1977	13	6	66	8
1978	11	4	47	8
1979	10	4	53	7
1980	4	1	52	7
1981	9	1	76	14
1982	6	1	54	9
	53	17	348	53

Ved de 3-årige fordelinger af kunstindkøb til institutioner indkommer normalt mellem 800 - 1.000 ansøgninger, hvoraf omkring 60 imødekommes.

9.2. Andre offentlige myndigheder, herunder amter og kommuner.

I folketingsbeslutning (B 67 af 26. maj 1983) om udsmykning af statens bygninger er regeringen opfordret til på de årlige finanslove at afsætte et beløb svarende til 1 % af udgifterne til nyt statsligt byggeri til kunstneriske udsmykninger af statens bygninger.

Der er herefter af boligministeriet udsendt et cirkulære om kunstnerisk udsmykning af statsligt byggeri (byggestyrelsens cirkulære af 23. december 1983), hvorefter der inden for en byggebevilling i forbindelse med statsligt byggeri skal afsættes et beløb til kunstnerisk udsmykning. Beløbet skal normalt svare til 1 % af bygningsudgiften og gælder kun ved byggeri, hvor bygningsudgiften inklusive moms er over 1 mill. kr. Statens Kunstfond virker som rådgiver i disse udsmykningssager.

En sådan ordning vil givet medvirke til en forbedring af forholdene og vil give en tilfredsstillende ordning for udsmykning af statens bygninger. Den vil imidlertid næppe være tilstrækkelig, da kunstfondets midler ikke vil kunne klare hele det ikke-statslige byggeri.

Der eksisterer i begrænset omfang ordninger i kommuner og amter, hvorefter der afsættes et bestemt beløb til kunstneriske udsmykninger ved offentligt byggeri, eller der er oprettet udsmyknings/kunstindkøbsfonde.

9.3. Udvalgets overvejelser.

Selv om der som ovenfor nævnt er skabt forøgede midler til Statens Kunstfond, hvoraf en del vil gå til udsmykning og

kunstindkøb, og selv om der er skabt en nyordning for udsmykning af statens bygninger, mener udvalget, at der er behov for flere midler til kunstneriske udsmykninger og kunstindkøb, og at der er behov for en økonomisk aflastning af Statens Kunstfond. Det er også udvalgets opfattelse, at der gennem iværksættelse af udsmykninger i større omfang end i dag kan skabes bedre miljøer at færdes i, og at man netop gennem udsmykninger og indkøb kan nå derud, hvor folk færdes i dagligdagen. Samtidig er en forøgelse af antallet af kunstneriske udsmykninger og kunstindkøb en måde, hvorpå man kan skabe opgaver for kunstnerne og dermed medvirke til forbedring af kunstneres forhold.

I overensstemmelse med den måde, hvorpå udvalget har afgrænset sit arbejde, og hvorefter udvalget ikke skal stille forslag om ændring af bestående lovgivning, har udvalget koncentreret sig om forslag, der går ud på at supplere kunstfondets virksomhed på indkøbs- og udsmykningsområdet.

Det er udvalgets opfattelse, at det nu er den lokale indsats på området, der er behov for at udbygge. Selv om bevillingsmæssige årsager formentlig er den hyppigste årsag til den manglende virksomhed, er årsagen formentlig også at finde i problemer af administrativ art. Udvalget finder derfor, at det ville være hensigtsmæssigt, om man kunne opstille nogle vejledende normer for, hvorledes amter og kommuner kunne etablere en selvstændig udsmyknings- og indkøbsvirksomhed med det sigte at få gennemført flere udsmykninger og indkøbt mere kunst, end tilfældet er i dag. Der er ikke tale om, at man fra statens side skal stille krav til gennemførelse af sådanne ordninger, ligesom man ikke tænker sig statsligt støttede ordninger (udover den støtte til konkrete udsmykninger, som er til stede via Statens Kunstfond).

Om udvalgets forslag henvises til afsnit 11.4.

10. Specielt om formidlingen af billedkunst, kunsthåndværk, kunstnerisk formgivning og arkitektur til børn og unge.

10.1. Eksisterende formidling til børn og unge.

Børn under skolealderen og i de første skoleår vil først og fremmest gennem arbejdet med selv at skabe billeder få en oplevelse og et forhold til billedkunstens udtryksform. Her har billedkunstnerne og museumspædagogerne en opgave, og der findes da også flere eksempler på projekter med kunstnere i børneinstitutioner og med aktiviteter for børn i museerne, jfr. nedenfor.

I mange år har der i Danmark været tradition for udgivelse af meget fine kunstneriske billedbøger for børn. Foruden gennem salg formidles de gennem folkebibliotekerne til børnene ved direkte lån eller indirekte via børneinstitutionernes lån. Denne produktion trues imidlertid i stigende grad. Det er dyrt at producere billeder i flerfarvede tryk i de små oplag, som det danske marked normalt kan aftage. Derfor vælger forlagene ofte at udgive en billedbog som samtryk, dvs. at billederne til en billedbog trykkes med henblik på udgivelse i flere lande på samme tid, hvorefter de enkelte landes tekster påtrykkes i en ekstra arbejdsgang. Samtryk kan være den eneste mulighed for udgivelse af en kvalitetsbilledbog, såvel dansk som udenlandsk. Det er imidlertid vigtigt også at bevare muligheden for en national produktion af de billedbøger, hvis egenart ikke gør dem egnede til samtryksproduktion.

Børn og unge i folkeskolen og i gymnasiet får i dag i begrænset omfang undervisning i kunstforståelse. Denne undervisning hører i folkeskolen normalt ind under faget formning, hvor elevernes aktive beskæftigelse med at give billedmæssigt udtryk for oplevelser og forestillinger er undervisningens hovedindhold, dels fordi udviklingen af den enkelte elevs personlige billedsprog er vigtig, dels fordi man ved selv at bruge billedsprog får et erfaringsgrundlag for at aflæse og vurdere ikke blot egne, men også andres billeder.

I betænkningens afsnit om udstillingsvirksomhed er der allerede redegjort for den virksomhed, der i dag finder sted gennem Skolernes Kunstforening og Gymnasiernes Vandreudstilling.

Denne udstillingsvirksomhed henvender sig imidlertid alene til elever i folkeskolen og gymnasiet. For elever i andet skolesystem (efterskoler, erhvervsskoler, friskoler m.fl.) er der ikke en tilsvarende organiseret udstillingsvirksomhed. Det er dog udvalget bekendt, at der i nogle amtskommuner findes ordninger, hvor alle undervisningsinstitutioner kan modtage udstillinger, f.eks. i Fyns amtskommune, hvor man har stiftet Fyns Kunstfond.

Som nævnt i afsnit 4.1.8. Udvalgets generelle overvejelser om udstillingsvirksomhed finder udvalget det vigtigt, at der finder en styrkelse sted af den eksisterende udstillingsvirksomhed, herunder den virksomhed, der foregår gennem Gymnasiernes Vandreudstilling og Skolernes Kunstforening, ligesom man anbefaler, at der knyttes en række formidlende aktiviteter til udstillingerne. Det kan være foredrag af de udstillende kunstnere, videofilm, brochurer og lignende, der henvender sig til specielle aldersgrupper. I folkebibliotekernes udstillingsvirksomhed indgår også - i overensstemmelse med bibliotekernes formål - formidling af kunst til børn og unge. Der henvises i øvrigt til betænkningens afsnit 4.1.2., 4.1.5., 4.1.8.

I betænkningens afsnit 9 er der redegjort for kunstneriske udsmykninger og indkøb, der også kommer børn og unge til gode gennem udsmykning af undervisningsinstitutioner, børneinstitutioner, biblioteker m.fl.

Formidlingen af kunstmuseernes samlinger finder på hovedparten af landets kunstmuseer sted ved museets daglige leder/inspektør. Denne formidling giver sig udslag i udstillinger, kataloger, emneark, omvisninger, foredrag osv.

På Statens Museum for Kunst er ansat en inspektør med videnskabelig uddannelse, der som hovedarbejdsområde har formidling, specielt produktion af lysbilledforedrag.

På Ny Carlsberg Glyptotek er siden 1. januar 1980 ansat en magister i kunsthistorie og en magister i klassisk arkæologi, der begge har stillingsbetegnelsen museumspædagog. Som led i formidlingen har disse til dato udarbejdet 10 informationsark med emner inden for antik græsk portrætkunst og dansk guldaldermaleri. Man har dels bearbejdet overordnede problemer inden for de enkelte emner, dels har man gennemgået museets hovedværker i de nævnte kategorier. Arkene henvender sig til museets daglige voksne publikum samt til gymnasieskolen. I forbindelse med arkernes udgivelse har der været afholdt kurser for lærere i oldtidskundskab, græsk, latin og formning. Kontakten til skolerne er ligeledes blevet stærkt udbygget gennem omviservirksomheden. Når en skole henvender sig om en omvisning, taler museumspædagogen indgående med læreren om omvisningens indhold for at finde den mest egnede omviser. Denne kontakter så igen læreren for omvisningens endelige tilrettelæggelse. På denne måde bliver skolens besøg på museet meningsfuldt. Denne praksis har medført, at det totale antal besøgende skoleklasser i 1982 var 868, mod 566 i 1981. For fremtiden har Ny Carlsberg Glyptotek til hensigt at fortsætte disse aktiviteter.

Flere provinsmuseer har på samme måde ansat museumspædagoger, der har et nært samarbejde med skolerne, f.eks. Esbjerg, Holstebro og Vejle. På Nordjyllands Kunstmuseum arrangeres jævnligt udstillinger specielt for børn, hvor kunstnere arbejder ud fra et bestemt tema. Udvalget ønsker at påpege det gode samarbejde mellem skole, museum og kunstner, der har været omkring sådanne nærmere angivne temaer.

En forøgelse af formidlingen på kunstmuseerne vil være betinget af et personale, der uddannelsesmæssigt specielt kan varetage dette område.

I forbindelse med formidlingen af museernes samlinger til børn og unge bør også nævnes den virksomhed, der udføres af Skoletjenesten i Hovedstaden. Virksomheden er finansieret af amter og kommuner og består i en orientering af lærerne og forberedelse af eleverne til besøg på museerne.

I enkelte kommuner i landet har man iværksat forsøgsordninger af forskellig art inden for et eller flere musiske områder. Blandt disse projekter har også været projekter med billedkunst og arkitektur. Eksempelvis kan nævnes, at man i Herlev kommune har afsat midler til animateurvirksomhed - igangsættende virksomhed af kreativ art - ved institutionerne (skoler, børnehaver, fritidshjem m.fl.) i Herlev. Institutionerne får herigennem mulighed for i en periode at ansætte en kunstner som animateur i forbindelse med et utraditionelt projekt, institutionen ellers ikke havde mulighed for at realisere. Projekterne går normalt ud på at placere kunstnerne i forskellige miljøer - mest blandt børn - hvor de indgår i et projektfællesskab med disse.

Danske Arkitekters Landsforbund har sat et arbejde i gang over for landets skoleforvaltninger, hvor arkitekter søges ansat i Folkeskolen for at bidrage til at udvikle evnen hos de unge til at lære at observere de rum og de genstande, der udgør vore daglige omgivelser. Forsøgene, blandt andet i Hirtshals kommune, har været en stor formidlende succes, men arbejdet har dog mange steder i landet stødt på bevillingsmæssige og administrative vanskeligheder.

10.2. Udvalgets overvejelser.

Udvalgets arbejde har hovedsageligt taget sigte på kunstformidling over for voksenbefolkningen. Det er imidlertid også vigtigt at skabe mulighed for samt finde den rigtige måde at formidle kunst til børn. Kunst kan udvikle børns fantasi, vække følelser, inspirere, provokere og være et modspil til

de kommercielle billeder. Det er endvidere vigtigt, at der allerede i barne- og ungdomsalderen skabes forudsætninger for senere som voksen at kunne modtage tilbud om kunstoplevelser. Selvom man næppe kan tale om kunstformidling i egentlig forstand over for de yngre aldersgrupper, kan man på forskellig måde forsøge at vænne børn og unge til at tage stilling til kunst og at træne dem i at se på billeder.

Udvalget har ikke behandlet forholdene i forbindelse med den undervisning, der finder sted i formning og kunstforståelse på forskellige skoleniveauer, idet undervisningen henhører under undervisningsministeriets ressort. Udvalget har koncentreret sig om, hvorledes man på forskellig måde i form af tilbud udefra kan tilføre undervisningen et skabende element. Netop når det drejer sig om formidlingen af samtidskunst, vil mange lærere føle, at de mangler den kvalificerede viden, og mange steder mangler der materialer (f.eks. reproduktioner og diasserier), som lærerne kan arbejde med, og ofte er der langt til et kunstmuseum.

Udvalget er af den opfattelse, at ordninger, der specielt tager sigte på formidlingen af museernes samlinger, bør søges gennemført inden for museumslovens rammer.

Udvalget mener, at de eksisterende tilbud om udstillinger i folkeskolen og gymnasiet bør udbygges, jfr. ovenfor under 10.1. og 4.1.8., og at de forsøgsprojekter, der er iværksat i forskellige kommuner, jfr. under 10.1. bør udbygges gennem en ordning, der kan fremme sådanne lokale initiativer. Udvalget finder, at disse projekter for børn og unge medvirker til en naturlig selvkreativitet og samtidig medvirker til at skabe forståelse for kunstnerne og deres arbejde samt kendskab til den kunstneriske arbejdsproces.

Om udvalgets forslag henvises til 11.2.4.

11. Udvalgets forslag.

11.1. Indledning.

Udvalgets forslag skal ses som udtryk for, at man finder, at der er betydeligt behov for at styrke billedkunstens, kunsthåndværkets, den kunstneriske formgivnings og arkitekturens placering blandt de øvrige kunstneriske udtryksformer, specielt når det drejer sig om samtidskunsten. Udvalgets forslag går derfor ud på at tilvejebringe bevillinger til, at disse områder kan styrkes gennem en øget formidlingsvirksomhed samt at skabe grundlag for, at der kan tilvejebringes en sammenhæng og fælles struktur for al formidling af billedkunst, kunsthåndværk, kunstnerisk formgivning og arkitektur. Udvalgets forslag tilsigter dels at fremme bredden dels at fremme kvaliteten i kunstformidlingen. Det må så vidt muligt undgås, at der lægges for megen vægt på kun den ene af de 2 sider.

Det har været afgørende for udvalgets arbejde at skabe en kunstformidling, som muliggør en dialog mellem kunstværker af international kvalitet og den kunst, som vokser ud af dansk kunstnerisk tradition.

11.2. Forslag til lov om støtte til kunstformidling.

I udvalgets kommissorium er det nævnt, at udvalget skal overveje udfærdigelse af lovforslag om støtte til den del af kunstformidlingen, der ikke er omfattet af anden lovgivning.

Udvalget har været enigt i, at det vil være mest hensigtsmæssigt og rigtigst, at der for kunstformidlingsvirksomheden skabes et egentligt lovgrundlag på samme måde, som man har f.eks. inden for områderne teater, musik og film.

Udvalgets lovforslag, der er optrykt som bilag 1 til betænkningen, er opbygget efter model af musikloven med de ændringer, som forskellene i de 2 områder medfører. Lovforslaget

er en rammelov, hvorefter der inden for de på de årlige bevillingslove angivne økonomiske rammer kan ydes støtte til forskellige formål inden for formidlingen af kunst. Lovforslaget indeholder en nærmere angivelse af de forskellige formål samt nærmere regler for administrationen af støtteordningerne.

11.2.1. Støtte til udstillingsvirksomhed.

Udvalget stiller forslag om, at der tilvejebringes en række rådighedssummer til udstillingsarrangementer inden for forskellige områder. Midlerne skal dels anvendes til en styrkelse af den eksisterende decentrale udstillingsvirksomhed, hvor initiativerne kommer fra institutioner og organisationer, offentlige og private, dels til en styrkelse af den udstillingsvirksomhed på højt kunstnerisk niveau, der finder sted i relation til udlandet.

For kunstmuseernes vedkommende foreslås det, at der tilvejebringes en rådighedssum til fremme af udstillingsaktiviteter med samtidskunst, som normalt ikke kan gennemføres inden for de givne økonomiske budgetrammer for de enkelte museer, hvilken rådighedssum fordeles efter indstilling af et centralt organ Statens Kunstformidlingsråd (jfr. under 11.2.5.) efter ansøgning. Bevillingen tænkes anvendt til:

- 1) Udstillinger, der planlægges vist på andre museer end der, hvor de er produceret.
- 2) Udstillinger, der er produceret af flere museer i fællesskab med henblik på cirkulation museerne imellem.
- 3) Udstillinger, der er planlagt på ét museum, men ikke lader sig gennemføre inden for museets udstillingsbudget.
- 4) Udstillinger, der tilbydes af andre institutioner, herunder udstillinger af udenlandsk kunst, som ellers ikke vil blive vist på det pågældende museum.

Af bevillingen skal kunne ydes tilskud til såvel de statslige museers som de statsstøttede museers udstillingsvirksomhed. Støtte skal kunne ydes til hel eller delvis dækning af såvel etableringsomkostninger som til distributionsomkostninger.

Bevillingen foreslås skønsmæssigt fastsat til 1 mill. kr. årligt omfattende udstillinger af billedkunst, kunsthåndværk, kunstnerisk formgivning og arkitektur.

For bibliotekernes vedkommende foreslås ligeledes afsat et særligt rådighedsbeløb til de af folkebibliotekerne arrangerede kunstudstillinger. Udvalget foreslår valgt den i afsnit 4.1.2. nævnte model 1 for administrationen, hvorefter staten yder 50 % i refusion af kommunernes afholdte udgifter til kunstudstillinger i biblioteksregi (dog fratrasket faste løn-udgifter o.lign.). Når udvalget har foreslået denne ordning, hvor et kommunalt støttet projekt automatisk udløser stats-tilskud, og dermed ikke den ordning, som foreslås for lovens øvrige støtteområder, skyldes det, at bibliotekernes udstillingsvirksomhed hovedsageligt omfatter de mindre udstillinger og større antal udstillinger, hvor det findes hensigtsmæssigt, at ansøgningsproceduren ikke er for langvarig. Ordningen med 50 % refusion anvendes endvidere på andre af bibliotekernes arrangementer, således inden for teatervirksomheden.

Statens andel anslås på grundlag af forventet aktivitet til 1 mill. kr. årligt.

For så vidt angår kunstforeningerne foreslås afsat et rådighedsbeløb til anvendelse til kunstforeningernes udstillingsvirksomhed. Af bevillingen foreslås ydet tilskud til afholdelse af enkeltarrangementer, derimod normalt ikke til foreningernes almindelige drift. Tilskud ydes efter ansøgning i hvert enkelt tilfælde efter indstilling fra de lokale amtsudvalg for kunstformidling og kunstformidlingsrådet (jfr. under 11.2.5.). En sådan tilskudsordning er tænkt som en ord-

ning til fremme af lokale initiativer, og det forudsættes herved, at der for at støtte skal kunne ydes af staten, normalt er en lokal opbakning og en lokal støtte til arrangementet.

Rådighedsbeløbet foreslås fastsat til 1,5 mill. kr.

Til kunstnersammenslutningerne foreslås i stedet for den nuværende tipsbevilling afsat en rådighedssum under kunstformidlingsloven til delvis dækning af udgifterne ved deres årlige udstillinger. Som omtalt foran under betænkningens afsnit 4.1.4. går udvalget ind for en tilskudsordning, hvorefter staten dækker 50 % af gruppens samlede udgifter ved dens årlige udstilling, mens de øvrige 50 % dækkes af gruppen selv gennem entreindtægter, salgsprocenter m.m. Der foreslås sat et loft på 75.000 kr. som årligt tilskud, idet der dog samtidig afsættes en mindre del af bevillingen til støtte af særlige aktiviteter i forbindelse med disse udstillinger. Det kan være udgifter til gæsteudstillere, særligt katalog m.m.

Den samlede bevilling til gruppernes udstillingsvirksomhed foreslås herefter fastsat til 1,5 mill. kr., der fordeles efter ansøgning og indstilling af Statens Kunstformidlingsråd. Akademirådets behandling af disse sager bortfalder herefter, og akademiets anordning foreslås ændret i overensstemmelse hermed.

For så vidt angår vandreudstillingsorganisationerne foreslås ligeledes under kunstformidlingsloven afsat et rådighedsbeløb til de vandreudstillingsorganisationer, der har en landsdækkende virksomhed. De institutioner, der i dag oppebærer tilskud på finansloven - S sammenslutningen af danske Kunstforeninger, Gymnasiernes Vandreudstilling, Seminariernes Vandreudstilling, Kunst på Arbejdspladsen, Arbejdernes Kunstforening og Skolernes Kunstforening - skal efter forslaget for fremtiden modtage tilskud i henhold til kunstformidlingsloven, og således at den enkelte organisations tilskud fastsættes

efter indstilling fra Statens Kunstformidlingsråd. Lokalforeninger inden for de enkelte organisationer forudsættes støttet af bevillingen til enkelte kunstforeningers udstillingsvirksomhed.

Rådighedssummen foreslås fastsat til 2,0 mill. kr.

Til andre udstillingsarrangementer, der etableres af amter, kommuner, gallerier, kunstnere m.fl., foreslås endvidere afsat en rådighedssum på 1 mill. kr., der fordeles efter ansøgning og på grundlag af indstilling fra amtsudvalgene for kunstformidling og kunstformidlingsrådet.

For at stimulere og fremme initiativer inden for al udstillingsvirksomhed har man fundet det mest hensigtsmæssigt at foretage en detaljeret opdeling af rådighedssummen og ikke blot afsætte en samlet rådighedssum til al udstillingsvirksomhed.

Udstillingsvirksomheden med udlandet foreslås styrket og intensiveret dels gennem øgede midler til virksomheden dels gennem en forbedret organisation (jfr. nærmere under 11.2.5.).

Til virksomheden foreslås afsat følgende midler ud over de midler, der er til rådighed til gennemførelse af kulturaftalearrangementer:

Rådighedssum til præsentation af dansk kunst i udlandet, bl.a. arrangementer som ikke finansieres af kulturaftalemidler, udstillinger i Danmarks Hus i Paris samt Danmarks deltagelse i biennalerne 1.500.000 kr.

Rådighedssum til præsentation af udenlandsk kunst i Danmark, bl.a. arrangementer som ikke finansieres af kulturaftalemidler 1.000.000 kr.

11.2.2. Støtte til udstillingslokaler.

Udvalget foreslår afsat en rådighedssum under kunstformidlingsloven til indretning af og inventar til udstillingslokaler.

Det er ikke tanken, at der af midler i kunstformidlingsloven skal kunne ydes støtte til museumsbyggeri eller indretning af udstillingslokaler i forbindelse med andet institutionsbyggeri. Etablering af udstillingslokaler i den forbindelse er naturligvis ønskelig, men må indgå under de eksisterende finansieringsordning for sådant byggeri.

Det, man forestiller sig, er, at der under forudsætning af lokalt initiativ og støtte kan ydes mindre tilskud til indretning af udstillingslokaler i eksisterende bygninger, eksempelvis har der vist sig gode muligheder for indretning af udstillingslokaler i gamle bygninger, f.eks. pakhuse, lagre, butikslokaler m.m. For en beskeden investering er det her ofte muligt at skabe tidssvarende udstillingslokaler, og tilskud i størrelsesordenen 50.000 - 100.000 kr. vil ofte være igangsættende for et sådant projekt. Der kan også være tale om at yde tilskud til grupper af kunstnere, der indretter udstillingslokaler til egne og andre kunstneres udstillinger - for kunsthåndværkernes vedkommende ofte således, at lokalerne anvendes både som udstillingslokaler og som arbejdende værksteder for kunstnerne. I det omfang, der i værkstedsvirksomheden også ligger en formidlingsaktivitet, vil det være rimeligt, at der også kan ydes tilskud til værkstedsetableringen.

Afgørelsen af, om tilskud skal ydes, og i hvilket omfang, træffes efter indstilling fra amtsudvalgene for kunstformidling og kunstformidlingsrådet.

Det foreslås, at der skønsmæssigt afsættes et rådighedsbeløb på 1 mill. kr. til ydelse af tilskud til indretning og forbedring af udstillingslokaler, herunder værksteder, der også har formidlingssigte, samt til anskaffelse af teknisk udstyr.

11.2.3. Støtte til kunstitidsskrifter, kunstbøger, video-film m.m.

Udvalget foreslår, at der inden for kunstformidlingslovens rammer afsættes en særlig bevilling til støtte af kunstitidsskrifter. For så vidt angår afgrænsning af tidsskrifter, der bør kunne komme i betragtning, henvises til afsnit 6.2.

En rådighedssum på omkring 400.000 kr. vil formentlig kunne dække det nuværende behov for støtte, hvortil kommer bevillingen til Oplysningsforbundenes Kunstitillæg, der for fremtiden foreslås støttet i henhold til kunstformidlingsloven og ikke som nu gennem særlig bevilling på finansloven. Der foreslås afsat i alt 900.000 kr. til støtte af kunstitidsskrifter. Hermed skulle der være skabt mulighed for, at Oplysningsforbundenes Kunstitillæg skulle kunne udkomme i farver.

Det er tidligere omtalt, at udvalget tillægger det stor vægt, at der i forbindelse med udstillinger tilvejebringes informationsmateriale og andre kunstformidlende aktiviteter.

Efter at udvalget har valgt en administrativ ordning for støtte til udstillingsvirksomhed, der hovedsageligt hviler på et decentraliseringsprincip, hvor initiativerne kommer udefra, vil det være de enkelte udstillingsarrangører, der i hvert enkelt tilfælde træffer afgørelse om, hvorledes præsentationen af den enkelte udstilling skal ske, og hvilket informationsmateriale (katalog, plakat, video, film, foredrag m.v.), der udgives i den forbindelse. De aktiviteter, der knyttes til udstillingen, vil indgå i de enkelte budgetter som andre udgifter i forbindelse med udstillingens etablering og indgå i vurderingen ved fastsættelsen af størrelsen af tilskud. Gennem tilskuddene bør der skabes incitament til at knytte kunstformidlende aktiviteter af forskellig slags til de enkelte udstillinger.

Normalt bør der herefter ikke være mulighed for at yde særlig

støtte til kunstformidlende aktiviteter, der har relation til enkelte udstillingsarrangementer. Imidlertid foreslås det, at der tilvejebringes mulighed for særlig støtte i tilfælde, hvor f.eks. et katalog har et sigte og indhold, der går ud over det, der har relation til den enkelte udstilling, og som gør det støtteværdigt.

Også til andre produktioner af kunstformidlende art kan der være behov for støtte. Der tænkes her på kunstbøger af forskellig art. Specielt bør nævnes udgivelse af kunstnerbiografier.

Endelig foreslås etableret en støtteordning til fremme af produktionen af videofilm og film om kunst og kunstnere. Igennem en sådan støtteordning forestiller man sig også, at der vil kunne ydes støtte til anskaffelse af videoapparatatur til fælles benyttelse.

Til støtte af sådant dokumentations- og informationsmateriale foreslås afsat et beløb på 1.050.000 kr., heraf 750.000 kr. til produktion af videofilm m.m. De nævnte rådighedssummer fordeles efter indstilling fra kunstformidlingsrådet.

11.2.4. Støtte til projekter specielt for børn og unge.

I udvalgets forslag om en rådighedssum på 2,0 mill. kr. til vandreudstillingsorganisationernes udstillingsvirksomhed er forudsat ydet tilskud til Gymnasiernes Vandreudstilling og Skolernes Kunstforening, jfr. ovenfor under 11.2.1. For så vidt angår de skoler og institutioner, der ikke har nogen fælles organiseret udstillingsvirksomhed, vil der være mulighed for gennem kunstformidlingsrådet at få del i de udstillinger, der distribueres gennem rådet, jfr. under 11.2.5. Ved valget og udformningen af de kunstformidlende aktiviteter, der knytter sig til disse udstillinger, bør der tages hensyn til formidlingen til børn og unge. Endelig vil der være mulighed for gennem rådet at søge tilskud til konkrete udstillinger,

som skolen eller institutionen selv ønsker at arrangere, jfr. under 11.2.1.

Om folkebibliotekernes udstillingsvirksomhed henvises til 11.2.1. og 11.2.5.

Udvalget foreslår, at der under kunstformidlingsloven afsættes en særlig rådighedssum til støtte af utraditionelle og forsøgsmæssige projekter for børn og unge, hvor undervisningsinstitution eller børneinstitution, barn samt kunstner indgår i et nærmere samarbejde. Det bør være en forudsætning for statsstøtte til et sådant projekt, at der er en lokal opbakning i form af støtte til projektet. Rådighedssummen foreslås fastsat til 500.000 kr., der fordeles efter ansøgning efter indstilling fra kunstformidlingsrådet og amsudvalgene.

Udvalget skal anbefale, at der foretages en nærmere undersøgelse af mulighederne for et udbygget samarbejde mellem museer på den ene side og undervisningsinstitutioner og børneinstitutioner på den anden side, herunder en undersøgelse af behovet for ansættelse af museumspædagoger ved landets kunstmuseer.

11.2.5. Statens Kunstformidlingsråd og amsudvalg for kunstformidling.

Kunstformidlingsrådet.

Som rådgivende organ for ministeren vedrørende administrationen af lovens støtteordninger foreslår udvalget etableret Statens Kunstformidlingsråd og amsudvalg for kunstformidling.

En vigtig del af kunstformidlingsrådets virksomhed bliver den del, der vedrører Danmarks samarbejde med udlandet på udstillingsområdet. Udvalget finder det vigtigt, at denne del af formidlingsvirksomheden knyttes til kunstformidlingsrådet, der i øvrigt er rådgivende i spørgsmål om støtte til formidlingsvirksomhed. Rådet foreslås at skulle erstatte det nuværende KIKU og omfatte også formidlingen af kunsthåndværket, den

kunstneriske formgivning og arkitekturen i relation til udlandet, hvor man ikke hidtil har haft noget rådgivende organ.

Virksomheden tænkes imidlertid væsentligt mere udbygget end det nuværende KIKU, ikke mindst hvad angår muligheden for selv at være initiativtager til udstillinger. Rådets virksomhed tænkes ikke at skulle udelukke eller begrænse den allerede eksisterende virksomhed, der kommer i stand gennem andres initiativer, ikke mindst museernes virksomhed, men skulle give mulighed for at få udstillinger her til landet, som man ellers ikke ville få. Den direkte kontakt mellem udstillingsformidlende organer bør opretholdes, men rådet forventes i vidt omfang at kunne indgå i et samarbejde med disse om væsentlige udstillingsopgaver.

Rådets opgaver på det udenlandske område kan herefter skitseres således:

- 1) Rådet udtaler sig og stiller forslag til kulturministeriet om gennemførelse af officielle danske udstillinger af billedkunst, kunsthåndværk, kunstnerisk formgivning og arkitektur i udlandet.
- 2) Rådet udtaler sig om ansøgninger om støtte til andre udstillinger af dansk kunst i udlandet.
- 3) Rådet udpeger danske kunstnere til officiel dansk deltagelse i internationale udstillingsarrangementer.
- 4) Rådet udtaler sig og stiller forslag til kulturministeriet om gennemførelse af officielle udenlandske udstillinger af billedkunst, kunsthåndværk, kunstnerisk formgivning og arkitektur i Danmark.
- 5) Rådet udtaler sig om ansøgninger om støtte til andre udstillinger af udenlandsk kunst i Danmark.
- 6) Rådet rådgiver og bistår i øvrigt kulturministeriet i udstillingsforhold, der vedrører Danmarks kulturelle samarbejde med udlandet.

- 7) Rådet varetager det fornødne praktiske arbejde i forbindelse med gennemførelse af udstillingsarrangementer med udlandet i det omfang, dette ikke udføres af udstillingsarrangøren selv.

Som et led i arbejdet bør det være rådets opgave at sørge for en passende placering af udenlandske udstillinger i Danmark og danske udstillinger i udlandet samt sørge for, at udstillinger af dansk kunst til præsentation i udlandet i videst muligt omfang vises for et dansk publikum her i landet.

Rådet skal selv kunne sammensætte og arrangere udstillinger af dansk kunst til udlandet og udstillinger af udenlandsk kunst i Danmark. Virksomheden skal omfatte såvel udstillinger af nulevende kunstneres arbejder som kunsthistoriske udstillinger, idet det dog bør understreges, at der bør være en balance mellem udstillinger af nulevende kunstnere og afdøde kunstnere, hvor udstillinger af de sidstnævnte ofte er de dyreste at etablere.

Som en særlig del af rådets funktioner foreslås dette tillagt den opgave at distribuere danske og udenlandske udstillinger i Danmark. Rådet foreslås at skulle overtage den udstillingsdistribution, der i dag foregår i Vandreudstillingernes Sekretariat for enkelte vandreudstillingsorganisationer. Samtidig skal der være mulighed for, at andre institutioner, der har behov for transportmulighed m.m., skal kunne anvende rådets distributionsfaciliteter.

Udvalget finder, at der i videre omfang end tilfældet er i dag, bør skabes mulighed for en central distribution af udstillinger. Mange udstillinger kunne udnyttes langt bedre, end tilfældet er i dag, hvor de ofte kun vises ét sted, hvis et centralt organ kunne påtage sig distributionen. Mange institutioner og steder i landet nås ikke gennem den eksisterende virksomhed - som eksempel kan nævnes kaserner, højskoler, fængsler, plejehjem, institutioner for handicappede, bib-

lioteker, jfr. materialet fra folkebibliotekerne m.fl. - og for disse institutioner vil det være til hjælp, om en central institution havde mulighed for at tilbyde udstillinger - enten udstillinger arrangeret af andre men distribueret centralt eller udstillinger både arrangeret og distribueret centralt. En sådan virksomhed foreslås derfor også henlagt til formidlingsrådet.

En særlig gruppe udstillinger, der kunne distribueres på denne måde, er de udstillinger, som etableres med henblik på præsentation i udlandet. Disse udstillinger kunne forinden eller efter præsentationen i større udstrækning, end tilfældet er i dag, vises i Danmark. Det er udvalgets opfattelse, at der i befolkningen vil være en interesse i at se, hvad Danmark viser officielt af kunst for et udenlandsk publikum, og at man på denne måde kan udnytte de store investeringer, der ofte er forbundet med etableringen af netop disse udstillinger. Man finder det ikke mindst i økonomisk henseende mindre hensigtsmæssigt, at f.eks. udstillinger i Danmarks Hus i Paris kun i begrænset omfang forud eller efterfølgende vises andre steder i ind- og udlandet. Udvalget foreslår derfor, at kunstformidlingsrådet får til opgave at påtage sig distributionen af disse udstillinger i Danmark.

Til behandling af spørgsmål, der vedrører særlige institutionsgrupper, foreslås nedsat arbejdsudvalg med konsultative repræsentanter for de pågældende grupper. En sådan gruppe vil være naturlig for så vidt angår distributionen af udstillinger fra Sammenslutningen af danske Kunstforeninger, Seminariernes Vandreudstilling og Gymnasiernes Vandreudstilling.

Udvalget har skønmæssigt fundet, at rådet indtil videre bør have en kapacitet til at kunne foretage ca. 600 ophængninger årligt, hvoraf ca. 400 - 500 påregnes at være ophængninger for de vandreudstillingsorganisationer, der i dag er tilsluttet Vandreudstillingernes Sekretariat. Der forudsættes fastsat nærmere retningslinjer for den udstillingsvirksomhed, der

skal foregå gennem rådet, herunder i hvilket omfang de enkelte udstillingsorganisationer skal kunne trække på rådets distributionsfaciliteter. De øvrige ophængninger vil som nævnt være med udstillinger, der etableres med henblik på præsentation i udlandet, og udstillinger, der etableres af andre f.eks. museer, kunstforeninger, kunstnersammenslutninger. Udstillingsarrangøren kan her henvende sig til rådet, såfremt udstillingen ønskes vist andre steder, og rådet skal herefter kunne påtage sig formidlingen til andre udstillingssteder og det praktiske arbejde i forbindelse med distributionen. Institutioner, der har ønske om at få udstillinger, skal på samme måde kunne henvende sig til rådet.

Alle udgifter bortset fra distributionsudgifterne forudsættes dækket af udstillingens arrangør og modtageren af udstillingen. Til de udstillinger, der etableres med henblik på præsentation i udlandet, afholder rådet dog udgifter til dansk katalog, plakat og udstillingsvederlag, der vil være en forudsætning for, at udstillingerne kan præsenteres for et dansk publikum.

Rådets samlede opgaver vil herefter være følgende:

At rådgive ministeriet vedrørende anvendelse af de midler, der i henhold til lov om støtte til kunstformidling stilles til rådighed for kunstformidlende virksomhed,

at stille forslag og rådgive ministeriet vedrørende anvendelse af andre midler, der stilles til rådighed til international udveksling af udstillinger af billedkunst, kunsthåndværk, kunstnerisk formgivning og arkitektur samt i øvrigt rådgive ministeren i kunstudstillingsforhold, der vedrører Danmarks kulturelle samarbejde med udlandet,

at udpege danske kunstnere til officiel dansk deltagelse i internationale udstillinger,

at varetage det praktiske arbejde i forbindelse med gennemførelse af kunstudstillinger med udlandet i det omfang, dette ikke udføres af udstillingsarrangørerne selv, og

at distribuere danske og udenlandske kunstudstillinger i Danmark.

Rådet foreslås sammensat således:

1 medlem udpeget af kulturministeren, der er rådets formand.

1 medlem udpeget af undervisningsministeren.

1 medlem udpeget af Akademirådet.

1 medlem udpeget af Billedkunstnernes Forbund.

1 medlem udpeget af Kunstnersammenslutningerne.

1 medlem udpeget af Dansk Kunsthåndværkerråd og Danske Kunsthåndværkeres Landssammenslutning i forening.

1 medlem udpeget af Danske Arkitekters Landsforbund og Industrielle Designere Danmark i forening.

1 medlem udpeget af Bibliotekarforbundet.

1 medlem udpeget af Sammenslutningen af danske Kunstforeninger.

1 medlem udpeget af Foreningen af danske Kunstmuseer.

Rådet beskikkes for en periode på 4 år.

Til rådet knyttes et sekretariat. Opbygningen af dette sekretariat er af væsentlig betydning for rådets virksomhed, og der er ved opbygningen lagt vægt på, at rådets opgaver er såvel initiativtagende og rådgivende som operative. Den initiativtagende og rådgivende side kræver personer med kunstfaglig indsigt i både det indenlandske og det udenlandske kunsthåndværk. Den operative side kræver en række personer til varetagelse af det praktiske arbejde, der er forbundet med en sådan udstillingsvirksomhed.

Til varetagelse af den særligt initiativtagende og rådgivende side af virksomheden, som rådet skal udføre i relation til udlandet, foreslås ansat kunstnere eller andre kunstkyndige. Den absolut nødvendige opsøgende virksomhed i udlandet forudsætter en betragtelig rejseaktivitet og ansættelse af en kunstkyndig person med indseende i kunsthivet ikke mindst på det udenlandske område. Man forestiller sig en kunstkyndig konsulent, ansat på åremål af kulturministeriet efter indstilling fra rådet. Til varetagelse af de enkelte udstillingsopgaver vil kunne nedsættes arbejdsudvalg eller knyttes særligt sagkyndige.

Samtidig foreslår man, at der også på det indenlandske område ansættes en kunstkyndig konsulent, der kan varetage de særligt initiativtagende og rådgivende opgaver for denne dels vedkommende. Den pågældendes opgave skal bl.a. være at sørge for placeringen i Danmark af de danske udstillinger, der sendes til udlandet, og de udenlandske udstillinger, der tilbydes Danmark.

Rådets formand og de 2 kunstkyndige konsulenter danner sammen et koordinationsudvalg, der forbereder sager, der skal forelægges for rådet, og i øvrigt udfører det daglige arbejde i rådet.

Det er en afgørende forudsætning for forslaget, at de foreslåede kunstneriske konsulenter i forhold til rådet i det daglige arbejde får tillagt ret vide beføjelser i forbindelse med arbejdet med gennemførelse af udstillinger. Det er vigtigt at have et effektivt og hurtigt arbejdende organ, idet projekter om udstillingsaktiviteter i international sammenhæng ofte kræver en hurtig og smidig administration. Konsulenternes arbejde sigter primært mod den kunstneriske side af virksomheden, og man forudsætter konsulenterne tillagt en kunstnerisk kompetence svarende til en direktør, der arbejder inden for rammerne af de af rådet fastsatte generelle retningslinjer. Konsulenterne er således såvel kunstnerisk som administrativt ansvarlige for den daglige drift.

Det må dog understreges, at der i relation til samarbejdet med udlandet alene er tale om en konsultativ virksomhed, der udøves over for ministeriet, allerede af den grund, at ministeriets kultursamarbejde med udlandet foregår i snævert samarbejde med udenrigsministeriet og undervisningsministeriet.

Til rådets sekretariat foreslås i øvrigt knyttet et administrativt personale samt chauffører til det praktiske arbejde i forbindelse med distributionen af udstillingerne.

I tilslutning til kunstformidlingsrådet foreslås endvidere oprettet en dokumentations- og informationscentral, hvori skal forefindes et udbygget arkiv med oplysninger om stedfundne og aktuelle udstillinger i ind- og udland, dokumentation om danske kunstnere, billedmateriale og biografisk materiale m.v.

Dokumentations- og informationscentralens primære funktion vil være at betjene kunstformidlingsrådet, pressen, TV, kunstmuseerne, udstillingsstederne og andre med en direkte faglig interesse i oplysningsmateriale.

Det vil være formålstjenligt, om centralen også kan betjene udenlandske myndigheder og relevante interessenter med fyldestgørende oplysninger om dansk kunst.

Det er af ressourcemæssige grunde ikke tanken, at private i første omgang skal have direkte adgang til at benytte centralens funktioner.

De samlede udgifter ved driften af kunstformidlingsrådet er angivet i bilag 2 til betænkningen.

Som fysisk ramme omkring den foreslåede udstillingsvirksomhed med udlandet, der tænkes formidlet gennem kunstformidlingsrådet, foreslår man Udstillingsbygningen ved Charlottenborg. Med den fagkyndige ekspertise, der foreslås knyttet til rådet, vil det være rimeligt, at dette råd for fremtiden bli-

ver ansvarlig for udstillingsvirksomheden i bygningen, og at Udstillingsbygningen bliver det sted, hvorfra kunstformidlingsrådet udøver sin virksomhed. Man kunne også tænke sig, at kunstformidlingsrådet erstatter den nuværende bestyrelse for Udstillingsbygningen ved Charlottenborg og overtager alle den nuværende bestyrelses opgaver, herunder også den del af administrationen, der består i at udleje lokaler til kunstnersammenslutningerne og andre samt den øvrige administration af bygningen. Der henvises herved til det i betænkningens afsnit 7.1. anførte om denne problematik. Efter udvalgets opfattelse vil det være mest hensigtsmæssigt, at Udstillingsbygningens administration fuldstændig overgår til kunstformidlingsrådet.

Udvalget skal dog samtidig pege på den mulighed, at Udstillingsbygningen ved Charlottenborg og Kunsthallen Brandts Klædefabrik i fællesskab bliver hjemsted for kunstformidlingsrådets udstillingsaktiviteter.

Udvalget finder, at Brandts Klædefabrik vil kunne supplere aktiviteterne i Udstillingsbygningen ved Charlottenborg på en hensigtsmæssig måde. Den vil endvidere kunne give kunstformidlingsrådet større spillerum for en eventuel senere udbygning af udstillingsaktiviteterne.

En sådan løsning vil efter udvalgets opfattelse kunne give et udmærket grundlag for forhandling, når der skal udveksles udstillinger med udlandet, idet man fra dansk side vil kunne tilbyde to gode udstillingssteder som basis for turnerende udstillinger.

Også denne løsningsmodel vil indebære, at kunstformidlingsrådet er indehaver af den koordinerende funktion i samarbejde mellem Charlottenborg og Brandts Klædefabrik.

Et af udvalgets medlemmer, Jan Jensen, peger på, at kunstformidlingsrådets hjemsted kunne være Brandts Klædefabrik i Odense, idet rådets funktioner lige så vel kan udøves i Odense som i København.

Amtsudvalg for kunstformidling.

På samme måde som i musikloven foreslår udvalget, at der i forbindelse med loven om støtte til kunstformidling oprettes amtsudvalg for kunstformidling.

Et amtsudvalgsopgave vil være at fremme arbejdet med formidling af kunst i amtet og at samordne de forskellige virksomheder. Det vil således være amtsudvalgets opgave at søge at aktivisere på lokalt plan, f.eks. gennem kontaktfolk, oplysningsarbejde, udsendelse af brochurer med det formål at give alle kredse af befolkningen orientering om de foreliggende tilbud om udstillinger m.v.

Det vil være en væsentlig opgave for udvalget at bidrage til, at der i forbindelse med kunstudstillinger udfoldes aktiviteter til fremme af udstillinger. Det kan f.eks. også være aktiviteter som koncerter og litterære arrangementer.

Amtsudvalgene bør indgå i et nært samarbejde med kommunale myndigheder, herunder kulturudvalg, og bør afgive indstilling til kommuner og amter om midler til gennemførelse af lokale aktiviteter.

En speciel opgave for udvalgene vil være at afgive indstilling om fordeling af statsbevillinger, der søges afsat til fremme af lokale kunstforeningers og andre lokale arrangørers udstillingsvirksomhed i kommunerne og amterne.

Endvidere skal udvalgene afgive indstilling om fordeling af den bevilling, der søges afsat til etablering af udstillingslokaler og udstillingsinventar samt den bevilling, der foreslås afsat til projekter specielt for børn og unge.

Det vil være ønskeligt, at amtsrådene drager omsorg for varetagelse af amtsudvalgenes sekretariatsforretninger.

Amtsudvalgene bør sammensættes af interesserede og kyndige på kunstoprådet, og derudover bør der udpeges repræsentanter for amtsrådet og kommunerne i området. Af hensyn til koordineringen bør i udvalget være en repræsentant for det lokale amtsmuseumsråd og biblioteksvæsenet i amtet. Udvalgets størrelse bør i øvrigt bestemmes i hvert enkelt amt. Det vil være naturligt, at amtsudvalgenes funktionsperiode følger den kommunale valgperiode.

11.3. Forslag om udstillingsvederlag.

Udvalgets forslag går ud på, at der i størst mulig udstrækning gennemføres en ordning, der sikrer, at kunstnerne, når de udlåner egne værker til udstillinger, ikke har udgifter i forbindelse med udstillingen, og at de får betaling for, at de stiller værker til rådighed for udstillingen. Udstillingsarrangøren skal efter forslaget dække samtlige omkostninger i forbindelse med udstillingens afholdelse og betale kunstneren vederlag, som udvalget foreslår fastsat til for tiden 12 % p.a. af det udlånte kunstværks værdi. Forslaget er som nærmere anført nedenfor oplæg til forhandling og tager specielt sigte på det offentlige.

1) Vederlagets beregning og størrelse.

Vederlaget foreslås beregnet på grundlag af kunstværkets værdi, der repræsenterer netop størrelsen på det formuegode, som kunstneren stiller til rådighed, og den arbejdsindsats, der skal danne grundlag for hans eksistens. Udvalget har været opmærksom på, at der eventuelt kan opstå problemer i forbindelse med fastlæggelse af et kunstværks værdi, idet salgsprisen ofte er forskellig alt efter, om der er tale om salg fra atelier, på en udstilling eller på auktion, og idet der kan være en interesse hos kunstneren i at presse prisen i vejret for at højne udstillingsvederlaget. Udvalget har imidlertid ikke fundet disse indvendinger imod en værdinorm for afgørende, dels fordi der trods alt ofte er en vis "objektiv"

pris på et værk af en vis størrelse, art og af den kreds af danske kunstnere, der er udstillere på sammenslutningernes udstillinger, dels fordi kunstnerne også vil være interesseret i at sælge deres udstillede værker. Såfremt en kunstner fastsætter værdien for højt, vil resultatet også kunne blive, at udstillingsarrangøren må afstå fra at afholde udstillingen eller vælge at låne værker fra andre end kunstneren, hvilket kunstneren ikke vil være interesseret i. Udvalget mener derfor, at der i praksis kun vil opstå ubetydelige vanskeligheder i forbindelse med at fastslå kunstværkets markedsværdi, forstået som den af kunstneren fastsatte værdi, der ligger til grund for fastlæggelse af forsikringsværdien. Skulle der mod forventning opstå problemer i praksis, kan der institueres en opmandsordning.

Ud fra hensynene, dels til en rimelig vederlæggelse af kunstnerne, dels til udstillingslivet, er udvalget nået frem til, at en fastsættelse af vederlaget til for tiden 12 % p.a. af det udlånte kunstværks værdi vil være en rimelig og hensigtsmæssig ordning. Hvis den samlede værdi af en enkelt kunstners udlånte værker overstiger 500.000 kr., betales der dog kun 12 % af de 500.000 kr. svarende til et udstillingsvederlag pr. måned på maksimalt 5.000 kr. Med hensyn til environments/blandformer mener udvalget, at vederlæggelse må ske efter særlig aftale i hvert enkelt tilfælde, da disse kunstneriske udtryksformer ofte er så forskellige, at regler ikke kan gives. Det samme gælder udlån af skitser og forstudier, når de har omsætningsværdi. Vederlag for udlån kan ikke modregnes ved salg til låntageren. Mindsteperioden for beregning foreslås fastsat til en måned, og perioden regnes fra det tids punkt, hvor kunstneren afsender kunstværket, til han modtager det retur.

2) Kredsen af vederlagsberettigede.

Det er udvalgets opfattelse, at kredsen af kunstnere, der bør modtage vederlag for udlån af kunstværker, kan defineres som

professionelle billedkunstnere, herunder kunstnerisk arbejdende fotografer, kunsthåndværkere og formgivere, der er danske statsborgere, eller som virker som kunstnere i Danmark. Vejledende for, om en udstiller er professionel kunstner, kan være medlemskab af en kunstnerisk faglig organisation, medlemskab af Kunstnersamfundet, eller at vedkommende har gennemgået en uddannelse på kunstakademiet, Skolen for Brugskunst m.fl. Vejledende vil endvidere kunne være, om vedkommende har udstillet på censureret udstilling, f.eks. 5 gange. Der henvises i øvrigt til den i afsnit 3.4. anførte definition af professionel kunstner. Amatørkunstnere er ikke omfattet af ordningen.

3) Afgrænsningen af værker, der berettiger til vederlag.

Det er udvalgets opfattelse, at ordningen alene skal omfatte originalværker. For fotografier er ordningen begrænset til fotografisk kunst. Ordningen skal således ikke gælde reproduktioner, industrielt seriefremstillede varer af kunsthåndværk, fotografi og kunstnerisk formgivning.

Ved beregning af vederlag forstås ved et værk det, som kunstneren betegner som en kunstnerisk helhed. Et service eller en gruppe af smykker, klæder o.lign. betragtes som ét værk.

4) Afgrænsningen af de udstillinger, på hvilke der skal betales vederlag.

Det er udvalgets opfattelse, at der ved offentlige udstillinger, dvs. udstillinger der er tilgængelige for offentligheden eller en større kreds af personer, bør ydes udstillingsvederlag til kunstnerne. Det gælder dog ikke de offentlige udstillinger, der arrangeres af gallerier og kunstnersammenslutningerne. Ved alle andre udstillinger bør udstillingsvederlag ydes, således ved udstillinger, der arrangeres af offentlige myndigheder - stat, amt, kommuner, museer, biblioteker m.fl., kunstforeninger, vandreudstillingsorganisationer m.m.

5) Ordningens gennemførelse.

Udvalget er af den opfattelse, at en vederlagsordning til kunstnerne for lån af deres værker må reguleres på aftaleretligt grundlag. For en stor del af området vil gennemførelse kunne ske i form af kollektive aftaler mellem kunstnerorganisationerne og de offentlige myndigheder, der helt eller delvis finansierer udstillingsvirksomheden, jfr. ordningerne i Norge og Sverige. Det betyder, at vederlæggelse i forbindelse med udstillinger, der arrangeres af staten og statsinstitutioner, må fastlægges i en aftale med staten, mens vederlæggelse i forbindelse med udstillinger, der arrangeres af ikke-statslige museer, folkebiblioteker, amter og kommuner tillige må fastlægges gennem aftale med Amtsrådsforeningen og Kommunernes Landsforening. Udstillingsarrangører, herunder private kunstforeninger, der ikke modtager offentlig støtte, vil ikke være omfattet af disse aftaler, men vil selv kunne indgå tilsvarende aftaler med kunstnerorganisationerne.

En aftale mellem kunstnerorganisationerne og staten bør omfatte kunstudstillinger her og i udlandet, hvor staten eller en statsinstitution er arrangør eller medarrangør, således typisk udstillinger arrangeret af kulturministeriet, Udstillingsbygningen ved Charlottenborg, Statens Museum for Kunst, Den Hirschsprungske Samling og Ordrupgaardsamlingen.

Endvidere findes det rimeligt, at aftalen kommer til også at omfatte konkrete udstillingsarrangementer, hvortil der ydes direkte tilskud fra staten, dvs. at staten forpligter sig til som vilkår for statstilskuddet til et udstillingsarrangement at stille, at der betales udstillingsvederlag til kunstnerne. Det samme vilkår bør gælde for de driftstilskud, der ydes til de af ministeriet støttede vandreudstillingsorganisationer. Vilkårene bør dog kun gælde i tilfælde, hvor statstilskuddet til driften eller det konkrete udstillingsarrangement udgør 50 % eller mere af de samlede udgifter. I andre tilfælde vil

det være rimeligt, at man i forbindelse med ydelse af tilskud henstiller til institutionen, at den i størst muligt omfang anvender de vederlagsregler, der er indeholdt i den statslige aftale.

6) Finansieringen.

Det er udvalgets opfattelse, at udgifterne til udstillingsvederlag til kunstnerne bør afholdes af den enkelte udstillingsarrangør over udstillingsbudgettet på den måde, at udgifterne til udstillingsvederlag optages på institutionernes budgetter på samme måde som andre udstillingsudgifter. Det bliver herefter de bevilgende myndigheder, der i øvrigt finansierer udstillingsvirksomheden, som kommer til at dække udgifterne, når der er skabt aftalemæssigt grundlag for betaling af vederlag til kunstnerne for udlån.

Det er en afgørende forudsætning for udvalgets forslag, at der fra de offentligt bevilgende myndigheders side stilles de fornødne bevillinger til rådighed til dækning af merudgifter ved erlæggelse af vederlag, således at betaling af vederlag ikke får den virkning, at udstillingsaktiviteterne må begrænses væsentligt. Man forventer således, at stat, amter og kommuner, såfremt de indgår aftaler med kunstnerorganisationerne om betaling af udstillingsvederlag, er indstillet på at forøge institutionernes driftsbevillinger til dækning af de ekstraudgifter, som betaling af udstillingsvederlag vil medføre, ligesom tilskud til enkeltarrangementer og tilskud til driften af enkelte institutioner må afpasses efter, at der betales vederlag.

Udvalget har rettet henvendelse til de statslige museer, Det danske Kunstindustrimuseum, KIKU, Sammenslutningen af danske Kunstforeninger, Gymnasiernes Vandreudstilling samt Seminarernes Vandreudstilling for at få oplyst, hvilke udgifter udvalgets forslag ville have medført for den virksomhed, som institutionen har haft i 1981. De samlede udgifter for alle

institutionerne beløb sig til 334.000 kr., heraf 62.000 kr. for de statslige institutioner.

Det danske Kunstindustrimuseum er en selvejende institution, hvortil staten yder tilskud. Under hensyntagen til, at statens driftstilskud til institutionen udgør over 50 % af de samlede driftsomkostninger, jfr. det under 5 anførte, forekommer det rimeligt, at dette museum bliver omfattet af den aftale, som foreslås indgået mellem staten og kunstnerorganisationerne, og at staten i forbindelse hermed forøger museets driftsbevilling med et beløb til dækning af udgiften til vederlag, anslået til ca. 70.000 - 75.000 kr. årligt.

På de årlige finanslove modtager en række vandreudstillingsorganisationer tilskud til driften. Til driften af Sammenlutningen af danske Kunstforeninger, Gymnasiernes Vandreudstilling og Seminariernes Vandreudstilling udgør statens tilskud mere end 50 % af driftsudgifterne, og disse organisationers virksomhed bør derfor naturligt også omfattes af den aftale, der foreslås indgået mellem staten og kunstnerorganisationerne. Merudgifterne må optages på institutionernes budgetter og dermed søges helt eller delvis dækket gennem de tilskud, som institutionerne modtager af den rådighedssum, der er foreslået afsat til vandreudstillingsorganisationernes virksomhed. Der er taget hensyn hertil ved fastsættelsen af størrelsen af den foreslåede rådighedssum.

Da de direkte statslige merudgifter kan forekomme beskedne, er det vigtigt for udvalget at understrege, at forslaget ikke blot har til formål øjeblikkeligt at skaffe midler til kunstnerne, men også til formål at få fastslået princippet om, at kunstnerne bør have betaling, når de udlåner deres arbejder i udstillingsøjemed. Det er udvalgets forventning, at den foreliggende betænkning vil være medvirkende til, at der skabes forståelse blandt udstillingsarrangører for, at det er helt rimeligt og naturligt, at kunstnerne vederlægges i forbindelse med udlån.

Det er vigtigt så hurtigt som muligt at få fastslået princippet om, at der bør ydes kunstnere vederlag, når de udlåner deres arbejder til udstillinger. Det er udvalgets forventning, at der i første omgang kan indgås aftale mellem kunstnerorganisationerne og staten om betaling af vederlag i forbindelse med de udstillinger, staten og statslige myndigheder er impliceret i. En sådan aftale kan forhåbentlig være løftestang for andre udstillinger og senere skabe mulighed for en generel ordning med amter, kommuner og andre, der arrangerer eller finansierer udstillinger.

11.4. Forslag om oprettelse af lokale kunstfonde.

Udvalget foreslår, at der rundt i landets kommuner og amter oprettes lokale kunstfonde, der kan tage initiativ til og gennemføre udsmykningsopgaver og kunstindkøb på lokalt plan. Statens Kunstfond skulle herefter have mulighed for alene at gennemføre større opgaver, mens de lokale kunstfonde selv skulle gennemføre mindre udsmykninger på et bredere plan. Ved større projekter vil der være mulighed for samarbejde med Statens Kunstfond efter de gældende regler, hvorefter udgifterne dækkes med 3/4 af fondet og 1/4 fra lokal side.

Virksomheden foreslås finansieret ved, at der hvert år på kommunens/amtets budget afsættes en bevilling svarende til 1 % af udgifterne til nyt byggeri i kommunen/amtet. Dette beløb går ind i fondet til anvendelse til kunstneriske udsmykninger eller indkøb af kunst til institutioner i kommunen/amtet. Udvalget foreslår, at alt kommunalt/amtskommunalt nybyggeri, herunder også tekniske anlæg, danner grundlag for procentberegningen. Fondet afgør, hvilke bygninger der egner sig til udsmykning, og det er ikke forudsat, at beløbet til kunstnerisk udsmykning skal lægges fast på præcis 1 % af byggesummen pr. byggeri. Fordelingen af pengene må afhænge af byggeriets karakter, og det må i hvert enkelt tilfælde undersøges, hvad der passer bedst til det enkelte byggeri. Som nævnt ovenfor vil en del opgaver kunne gennemføres med støt-

te fra andre kilder som f.eks. Statens Kunstfond, undervisningsministeriets projektstøtteordninger m.m. De enkelte udsmykninger gennemføres i øvrigt på samme måde som i Statens Kunstfond i samråd med bygningens arkitekt og institutionens brugere.

Udvalget lægger vægt på, at de nævnte fonde bliver selvstændige fonde, hvor afgørelserne træffes endeligt af fondets ledelse uden mulighed for ændring i amtsråd/kommunalbestyrelse (kulturudvalg).

Fondene foreslås ledet af en bestyrelse sammensat således:

- 3 medlemmer udpeget af kommunen/amtet.
- 1 medlem (billedkunstner) udpeget af Akademirådet.
- 1 medlem (arkitekt) udpeget af Akademirådet.
- 1 medlem udpeget af det/de godkendte, lokale kunstmuseer.

Såfremt der er en lokal kunstkonsulent, er denne født medlem af bestyrelsen.

Bestyrelsen træffer afgørelse om anvendelse af fondets midler til udsmykninger og indkøb. Når bestyrelsen har besluttet at iværksætte en udsmykning, nedsættes et udvalg bestående af bestyrelsens kunstkyndige medlemmer, institutionens arkitekt og repræsentanter for institutionens brugere vedrørende den nærmere gennemførelse af udsmykningen. Fordelingen af kunstindkøb til kommunens/amtets institutioner foretages af bestyrelsen.

Bestyrelsen foreslås valgt for en periode på 4 år sammenfaldende med den kommunale valgperiode.

Den foreslåede ordning med oprettelse af lokale kunstfonde vil formentlig også kunne anvendes inden for andet end offentlig virksomhed, eventuelt i en tilpasset form, og udval-

get foreslår, at kunstformidlingsrådet fungerer som rådgiver for private virksomheder med hensyn til oprettelse af kunstfonde svarende til dem, man foreslår oprettet på kommunalt/ amtskommunalt plan.

11.5. Forslag om etablering af ordninger med ansættelse af kunstneriske konsulenter i amter og kommuner.

Som nævnt i betænkningens afsnit 3.3. om kunstnernes placering i kunstformidlingen bør kunstnerne eller kunstkyndige i større omfang end i dag involveres aktivt i formidlingen. I adskillige amter og kommuner har man i dag kunstnere ansat som kunstneriske konsulenter. Hvervene kan være meget forskellige. Der kan være tale om en rådgivning med hensyn til et bestemt område, men kunstnerens funktion kan også være af mere koordinerende og formidlende art.

Der er næppe tvivl om, at der gennem en udbygning af dette konsulentarbejde både til at omfatte en større del af landets amter og kommuner og til at omfatte opgaver i større omfang vil kunne skabes grundlag for, at kunsten får en bedre placering og formidling i lokalsamfundet, end den har i dag, og dermed også medvirke til en bedring af kunstnernes forhold. Skal ordningen kunne præge udviklingen, er det nødvendigt, at kunstnerne knyttes fast til kommunen/amtet med bestemte opgaver, men arbejdet vil naturligt kunne veksle i omfang fra sted til sted alt efter forholdene på stedet.

Som naturlige opgaver for en kunstkonsulent kan nævnes:

Rådgivning i forbindelse med fysisk planlægning, udsmykning og kunstindkøb i lokalsamfundet.

Rådgivning vedrørende lokal udstillingsvirksomhed, herunder kontaktled til Statens Kunstformidlingsråd med hensyn til de af rådet distribuerede udstillinger.

Kontaktorgan til de amtslige kunstformidlingsudvalg.

Rådgivning i forbindelse med etablering af lokale udstillingslokaler.

Kontaktorgan til lokale kunstformidlere (kunstforeninger og institutioner, der i øvrigt formidler kunst).

Initiativtager til formidling af foredragsvirksomhed på skoler m.m. om kunstneriske spørgsmål - "gæstelærere".

I øvrigt initiativtager til kunstneriske arrangementer eller andre kulturelle aktiviteter for børn og voksne i lokalområdet.

Udvalget foreslår, at der i kommuner og amter tages initiativ til ansættelse af kunstneriske konsulenter til de anførte opgaver.

Forslag til lov om støtte til formidling
af billedkunst, kunsthåndværk, kunstnerisk
formgivning og arkitektur.

Kapitel 1.

Statens Kunstformidlingsråd og amsudvalg
for kunstformidling.

§ 1. Statens Kunstformidlingsråd har til opgave at virke til fremme af formidlingen af billedkunst, kunsthåndværk, kunstnerisk formgivning og arkitektur i Danmark og til fremme af forbindelsen mellem dansk og udenlandsk kunst på området. Kunstformidlingsrådet skal

- 1) rådgive ministeren for kulturelle anliggender om anvendelsen af de midler, der efter § 3 stilles til rådighed for kunstformidlende virksomhed,
- 2) rådgive ministeren for kulturelle anliggender om anvendelsen af andre end de i § 3 nævnte midler, der stilles til rådighed til international udveksling af udstillinger af billedkunst, kunsthåndværk, kunstnerisk formgivning og arkitektur samt i øvrigt rådgive ministeren i kunstudstillingsforhold, der vedrører Danmarks kulturelle samarbejde med udlandet,
- 3) udpege danske kunstnere til officiel dansk deltagelse i internationale udstillinger,
- 4) varetage det praktiske arbejde i forbindelse med gennemførelse af kunstudstillinger med udlandet i det omfang, dette ikke udføres af udstillingsarrangørerne selv og

5) distribuere danske og udenlandske kunstudstillinger i Danmark.

Stk. 2. Rådet kan selv stille forslag til kulturministeren om anvendelsen af midler afsat til udveksling af officielle udstillinger af billedkunst, kunsthåndværk, kunstnerisk formgivning og arkitektur mellem Danmark og udlandet.

Stk. 3. Rådet kan på eget initiativ behandle spørgsmål vedrørende formidling af billedkunst, kunsthåndværk, kunstnerisk formgivning og arkitektur i Danmark og fremsætte udtalelser herom.

§ 2. Hvert amtsråd nedsætter et amtsudvalg for kunstformidling, der skal sammensættes af repræsentanter for institutioner og organisationer, der formidler billedkunst, kunsthåndværk, kunstnerisk formgivning og arkitektur i amtet.

Stk. 2. Amtsudvalget for kunstformidling har til opgave at virke til fremme af formidlingen af kunst i amtet. Udvalget skal medvirke til at samordne kunstudstillingsvirksomheden i amtet og skal afgive indstilling til amtsrådene og til Statens Kunstformidlingsråd om støtte efter § 3, 3), 6), 11) og 12).

Kapitel 2.

Støtteområder.

§ 3. Ministeren for kulturelle anliggender kan yde støtte til formidling af billedkunst, kunsthåndværk, kunstnerisk formgivning og arkitektur, herunder særligt til:

- 1) Kunstmuseers udstillinger af samtidskunst.
- 2) Folkebibliotekers kunstudstillingsvirksomhed.

- 3) Kunstforeningers udstillingsarrangementer.
- 4) Kunstnersammenslutningers udstillingsvirksomhed.
- 5) Vandreudstillingsorganisationers kunstudstillingsvirksomhed.
- 6) Kunstudstillinger arrangeret af andre.
- 7) Præsentation af dansk kunst i udlandet.
- 8) Præsentation af udenlandsk kunst i Danmark.
- 9) Udgivelse af tidsskrifter om kunst.
- 10) Dokumentations- og informationsvirksomhed.
- 11) Indretning og forbedring af lokaler til udstillingsvirksomhed, herunder til anskaffelse af udstillingsudstyr og inventar.
- 12) Projekter af kunstformidlende art specielt for børn og unge.

Stk. 2. Støtten kan ydes som tilskud eller garanti.

Kapitel 3.

Organisation af kunstformidlingsrådet
og amsudvalgene for kunstformidling.

§ 4. Statens Kunstformidlingsråd består af 10 alment sagkyndige medlemmer, der beskikkes af ministeren for kulturelle anliggender for en periode på 4 år.

Stk. 2. Medlemmerne udpeges således:

- 1 medlem udpeges af kulturministeren.
- 1 medlem udpeges af undervisningsministeren.
- 1 medlem udpeges af Akademirådet.
- 1 medlem udpeges af Billedkunstnernes Forbund.
- 1 medlem udpeges af kunstnersammenslutningerne.
- 1 medlem udpeges af Dansk Kunsthåndværkerråd og Danske Kunsthåndværkeres Landssammenslutning i forening.
- 1 medlem udpeges af Danske Arkitekters Landsforbund og Industrielle Designere Danmark i forening.
- 1 medlem udpeges af Bibliotekarforbundet.
- 1 medlem udpeges af Sammenslutningen af danske Kunstforeninger.
- 1 medlem udpeges af Foreningen af danske Kunstmuseer.

Stk. 3. Umiddelbar genbeskikkelse kan kun ske for een periode.

Stk. 4. Det af ministeren for kulturelle anliggender udpegede medlem er rådets formand.

§ 5. Til kunstformidlingsrådet knyttes et sekretariat. Sekretariatets kunstneriske konsulenter ansættes af ministeren for kulturelle anliggender efter indstilling fra rådet.

§ 6. Ministeren for kulturelle anliggender fastsætter efter indstilling fra Statens Kunstformidlingsråd en forretningsorden for rådet.

§ 7. De nærmere regler for sammensætningen af og virksomheden i amtsudvalgene for kunstformidling fastsættes af amtsrådene og godkendes af ministeren for kulturelle anliggender.

§ 8. Ingen kan samtidig være medlem af Statens Kunstformidlingsråd og et amtsudvalg for kunstformidling.

Kapitel 4.

Udstillingsvederlag.

§ 9. Udstillingsvederlag til kunstnere for udlån af værker til udstillinger betales i overensstemmelse med aftale, der indgås mellem kunstnernes faglige organisationer og brugerne.

Kapitel 5.

Ikrafttrædelsesbestemmelsen.

§ 10. Loven har virkning fra

§ 11. Loven gælder ikke for Færøerne og Grønland.

§ 12. Forslag til revision af loven fremsættes for folketinget senest i folketingsåret

Bilag 2.Oversigt

over anslåede statslige udgifter i forbindelse med gennemfø-
relse af udvalgets forslag (1. januar 1983-pris og lønniveau).

Kunstmuseerne (§ 3.1.)	1.000.000 kr.
Folkebibliotekerne (§ 3.2.)	1.000.000 kr.
Kunstforeningerne (§ 3.3.)	1.500.000 kr.
Kunstnersammenslutningerne (§ 3.4.)	1.500.000 kr.
Vandreudstillingsorganisationerne (§ 3.5.)	2.000.000 kr.
Kunstudstillinger arrangeret af andre (§ 3.6.).	1.000.000 kr.
Præsentation af dansk kunst i udlandet (§ 3.7.)	1.500.000 kr.
Præsentation af udenlandsk kunst i Danmark (§ 3.8.)	1.000.000 kr.
Udgivelse af tidsskrifter om kunst (§ 3.9.) ...	900.000 kr.
Dokumentations- og informationsmateriale (§ 3.10)	1.050.000 kr.
Udstillingslokaler og udstillingsinventar (§ 3.11.)	1.000.000 kr.
Projekter specielt for børn og unge (§ 3.12) .	<u>500.000 kr.</u>
	<u>13.950.000 kr.</u>

Anslåede personale- og andre udgifter ved driften af Statens
Kunstformidlingsråd:

1 formand (honorar - halvdagsstilling)	100.000 kr.
9 medlemmer (mødediæter)	180.000 kr.
2 konsulenter - heldagsstillinger (aflønning AC-overenskomst)	400.000 kr.
3 kontorfunktionærer	400.000 kr.
3 chauffører/ophængere	<u>400.000 kr.</u>
Personaleudgifter i alt	<u>1.480.000 kr.</u>
Rejseudgifter for konsulenter	200.000 kr.
Kontorholdsudgifter	100.000 kr.
Transport af udstillinger (ca. 600 ophængninger)	500.000 kr.
Særlige udgifter i forbindelse med distributio- nen i Danmark af de danske udstillinger, der skal præsenteres i udlandet - dansk katalog, plakat og udstillingsvederlag - samt kunstfor- midlende aktiviteter i forbindelse med de ud- stillinger der distribueres gennem sekretaria- tet (kunstneres foredrag m.m.)	400.000 kr.
Etablering af informations- og dokumentations- central	<u>300.000 kr.</u>
Andre udgifter i alt	<u>1.500.000 kr.</u>

Samlede udgifter til drift af råd og sekretariat er herefter ca. 3 mill. kr., hvortil kommer eventuelle udgifter til leje af administrationslokaler samt etableringsudgifter, der bl.a. vil omfatte erhvervelse af biler til transport af udstillinger.

Samtidig bespares følgende bevillinger:

Tipsbevilling til KIKU (1983) 500.000 kr.

Tipsbevilling til kunstnersammenslutninger (1983) 450.000 kr.

Finanslovbevilling til vandreudstillinger (finanslov og tillægsbevillingslov 1983) .. 802.400 kr.

Finanslovbevilling til Oplysningsforbundenes Kunstitillæg (finanslov 1983) 260.000 kr.

Finanslovbevilling til kunstneres udstillingsvirksomhed (finanslov 1984) 300.000 kr.

I alt 2.312.400 kr.

